

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRK CEZA KANUNUNDA UYUŞTURUCU VEYA
UYARICI MADDE SUÇLARI**

Niza ÖZDEMİR

Danışman
Doç . Dr. Veli Özer ÖZBEK

2009

Yemin Metni

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Suçları**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

31.08.2009

Niza ÖZDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin

Adı ve Soyadı : Niza Özdemir
Anabilim Dalı : Kamu Hukuku
Programı : Kamu Hukuku
Tez Konusu : Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Suçları
Sınav Tarihi ve Saati :

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen öğrenci Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisansüstü Yönetmeliği'nin 18. maddesi gereğince yüksek lisans tez sınavına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini dakikalık süre içinde savunmasından sonra jüri üyelerince gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI OLDUĞUNA O OY BİRLİĞİ O
DÜZELTİLMESİNE O* OY ÇOKLUĞU O
REDDİNE O**
ile karar verilmiştir.

Jüri teşkil edilmediği için sınav yapılamamıştır. O***
Öğrenci sınava gelmemiştir. O**

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.
** Bu halde adayın kaydı silinir.
*** Bu halde sınav için yeni bir tarih belirlenir.

Tez burs, ödül veya teşvik programlarına (Tüba, Fulbright vb.) aday olabilir. Evet
Tez mevcut hali ile basılabilir. O
Tez gözden geçirildikten sonra basılabilir. O
Tezin basımı gerekliliği yoktur. O

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

..... Başarılı Düzeltme Red

..... Başarılı Düzeltme Red

..... Başarılı Düzeltme Red

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Suçları

Niza ÖZDEMİR

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Hukuku Anabilim Dalı
Kamu Hukuku Programı

Çalışmamızın konusunu, Türk Ceza Kanununda düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu (TCK m.188), uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu (TCK m.190) ve kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurma suçu(TCK m.191) oluşturmaktadır. Bu suçlar 5237 Sayılı Kanunda 765 Sayılı Kanunla benzer olarak düzenlenmiş olmakla beraber özellikle kullanmak için bulundurma suçu yönünden önemli değişiklikler yapılmıştır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılığı insan ve toplum sağlığı üstünde ciddi tehlikeler yaratmaktadır. Bu nedenle konu önemini her zaman korumuştur. Madde kullanımının denetlenmesi için uluslararası hukukta düzenlemeler yapılmakta mevzuatımızda söz konusu denetim gerek özel kanunlar ve Türk Ceza Kanununda yapılan düzenlemelerle sağlanmaktadır. Bu kapsamda madde imal ve ticareti suçları ağır yaptırımlara tabi tutulmakta, kullanıma yönelik suçlarda ise kullanıcının tedavi edilerek yeniden topluma adapte edilmesine yönelik tedbirler düzenlenmektedir.

Çalışmamızda ilk bölümde uyuşturucu veya uyarıcı madde kavramı ve çeşitleri açıklanmıştır. Konuyla ilgili uluslararası sözleşmelere değinilmiştir. Mevzuatımızda konuya anayasal yaklaşım ve konunun düzenlendiği başlıca kanunlar açıklanmıştır.

Çalışmamızda her üç suç tipi yönünden; korunan hukuki yarar, suçun faili ve mağduru, suçun tipe uygunluk unsuru, hukuka aykırılık unsuru, kusurluluk unsuru, suçun özel görünüş biçimleri, suçun nitelikli unsurları, suçun yaptırımı ve yargılamada özellik gösteren durumlar incelenmiştir. Bu kapsamda imal ve ticaret suçları ve kullanma suçları için düzenlenen etkin pişmanlık(TCK m.192) hali incelenmiştir. İmal ve ticaret suçları yönünden tüzel kişiler için uygulanacak güvenlik tedbirleri(TCK m.189) ayrıca düzenlenmiş olup incelenmiştir. Yine kullanma suçları yönünden uygulanacak güvenlik tedbirleri ve tedavi tedbiri, tedbire karar verilme şartları ve yerine getirilmesi incelenmiştir.

Sonuç kısmında Türk Ceza Kanunundaki düzenlemeler genel olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler : Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde, Madde İmal Ve Ticareti, Madde Kullanımı, Madde Kullanımını Kolaylaştırma, Tedavi Tedbiri, Güvenlik Tedbiri.

ABSTRACT

Master Thesis

Crimes Of Drug Or Cordial In The Turkish Criminal Law

Niza ÖZDEMİR

**Dokuz Eylül University
Institute of Social Sciences
Department of Public Law
Public Law Program**

Crime of producing and trading drug or cordial (TCL m.188), crime of making essay to use drug or cordial (TCL m.190), crime of buying, accepting or keeping drug or cordial for using (TCL m.191) in the Turkish Criminal Law constitutes the subject of the our study. These crimes in the 5237 numbered law have been arranged similarly with 765 numbered law. But important changes have been done especially about crime of buying, accepting or keeping drug or cordial for using.

Drug or cordial addicted causes serious dangers on health of person and society . Because of this the subject always keeps its importance. The arrangements have been done to take control of using drug or cordial in the international jurisprudence. Control of using drug or cordial in Turkish regulatoonal is guaranteedby by special laws and Turkish Criminal Law. In this case theraguentical sanction is arranged for user of drug and codial although heavily sanction is arrengeed for crime of producing and trading drug or cordial .

In the first section of our study concept and kinds of drug or cordial is tried to be explained . Than mentioned international arrangements which are about drug and cordial is explained. Than constitutional dimension of the subject and main laws that are about take control of drug and cordial in the Turkish regulation.

In ather three secsons legal value protecting with crime, doer and aggrieved of crime, materials elements of crime, moral elements of crime, crime's anti-law elements, the special types of crime, qualified states of crimes ,trial law problems concerning , the sanction of crime are explained for each ather crimes. In this case regret arranment for crime of producing and trading drug or cordial and crime of using(TCL m.192). Than measures of security about judial person are mentioned. (TCL m.189). Also measure of security and treatment of security about user drug or cordial and performing measure is explained.

In the last section arrangements taht are about drugs or cordial in the Turkish Criminal Law are generally increased.

Key Words : Drug Or Cordial, Producting And Trading Drug Or Cordial, Using Drug Or Cordial, Making Easy To Esu Drug Or Cordial, Measure Of Security, Measure Of Treatment.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	ii
TUTANAK	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDELER

I-UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KAVRAMI	3
II-UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE ÇEŞİTLERİ.....	6
A-Genel Olarak	6
B-Doğal Uyuşturucu Veya Uyarıcı Maddeler.....	7
1-Afyon	8
2-Morfin	9
3-Eroin.....	10
4-Esrar	11
5-Kokain.....	13
6-Crack.....	14
7-Marhuana	14
C- Sentetik Uyuşturucu Veya Uyarıcı Maddeler.....	15
(Psikotropik Maddeler).....	15
1-Genel Olarak	15
2-Depresantlar (Yatıştırıcılar)	15
3-Hallüsinojenler (Hayal Gördürenler)	16
4-Captagon	17
5-Stimulantlar (Uyarıcılar).....	17
6-Uçucu Ve Çözücü Maddeler.....	18

III-UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDELERE İLİŞKİN

DÜZENLEMELER.....	19
A-Uluslararası Alandaki Düzenlemeler	19
1-Genel Olarak	19
2- Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi	20
3-1971 Psicotrop Maddeler Sözleşmesi.....	22
4-Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Sözleşme	23
5-Çocuk Haklarına Dair Sözleşme.....	24
B-Türk Mevzuatındaki Düzenlemeler	25
1-Genel Olarak	25
2-Anayasa.....	26
3-Türk Ceza Kanunu	27
4- 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun.....	29
5-1918 Sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun	31
6-3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun.....	31
7-Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelere İlişkin Hüküm İçeren Diğer Kanunlar.....	32

İKİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇU

I-GENEL OLARAK	34
II-KORUNAN HUKUKİ YARAR.....	37
III-FAİL VE MAĞDUR	38
IV-SUÇUN UNSURLARI.....	38
A-Tipe Uygunluk	38
1-Genel Olarak	38
2-İmal, İthal, İhraç Fiilleri.....	42
a- İmal	42
b-İthal	44
c-İhraç	45
3- Satma, Satışa Arz Etme, Başkalarına Verme, Nakletme, Sevk Etme, Satın Alma, Kabul Etme, Bulundurma, Depolama Fiilleri	47

a-Satma, Satışa Arz Etme, ve Satın Alma.....	47
b-Başkalarına Verme ve Kabul Etme.....	48
c-Sevk Etme ve Nakletme.....	49
d-Bulundurma ve Depolama	50
4- Uyuşturucu veya Uyarıcı Etki Doğurmamakla Birlikte Bu Maddelerin Üretiminde Kullanılan Maddeleri İzinsiz İthal Etme, İmal Etme ,Satma, Sevk Etme, Depolama, Nakletme, İhraç Etme Filleri.....	50
B-Hukuka Aykırılık.....	51
C-Kusurluluk	52
V- SUÇUN NİTELİKLİ UNSURLARI.....	54
A-Daha Fazla Cezayı Gerektiren Nitelikli Haller	54
1- Genel Olarak	54
2-Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Cinsi Bakımından	55
3-Suçun Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi	57
4-Suçun Sağlık Mesleğinde Çalışanlar Tarafından İşlenmesi	59
B-Daha Az Cezayı Gerektiren Nitelikli Haller	59
VI-ETKİN PİŞMANLIK	60
A-Genel Olarak	60
B-Cezayı Ortadan Kaldıran Sebep Olarak Etkin Pişmanlık.....	61
C-Cezayı Hafifleten Sebep Olarak Etkin Pişmanlık	63
VII- SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ	67
A-Teşebbüs.....	67
B-İştirak.....	69
C-İçtima.....	70
VIII- YAPTIRIM	72
A-Genel Olarak	72
B-Tüzel Kişiler Bakımından.....	73
IX- SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA	76

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE
KULLANILMASINI KOLAYLAŞTIRMA SUÇU

I-GENEL OLARAK	79
II-KORUNAN HUKUKİ YARAR	80
III- FAİL VE MAĞDUR	80
IV- SUÇUN UNSURLARI.....	81
A-Tipe Uygunluk	81
1-Genel Olarak	81
2-Özel Yer, Donanım veya Malzeme Sağlama.....	82
3-Kullananların Yakalanmalarını Zorlaştıracak Önlemler Alma.....	84
4-Kullanma Yöntemleri Hakkında Başkalarına Bilgi Verme	84
5-Kullanımı Alenen Özendirme Veya Bu Nitelikte Yayın Yapma	84
B-Hukuka Aykırılık.....	85
C-Kusurluluk	87
V-SUÇUN NİTELİKLİ UNSURLARI.....	87
VI-SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ.....	88
A-Teşebbüs.....	88
B-İştirak	88
C-İçtima.....	89
VII-YAPTIRIM	90
VIII-SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA.....	91

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
KULLANMAK İÇİN UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE SATIN
ALMA, KABUL ETME VEYA BULUNDURMA SUÇU

I-GENEL OLARAK	92
II- KORUNAN HUKUKİ YARAR	95
III-FAİL VE MAĞDUR	95
IV- SUÇUN UNSURLARI.....	96

A-Tipe Uygunluk	96
B- Hukuka Aykırılık.....	99
C-Kusurluluk	100
V-SUÇUN NİTELİKLİ UNSURLARI.....	103
VI-ETKİN PİŞMANLIK	103
A-Genel Olarak	103
B-Cezayı Ortadan Kaldıran Sebep Olarak Etkin Pişmanlık.....	104
1-TCK m.192/2 de Düzenlenen Etkin Pişmanlık Hali.....	104
2-TCK m.192/4 de Düzenlenen Etkin Pişmanlık Hali.....	107
C-Cezayı Hafifleten Sebep Olarak Etkin Pişmanlık	110
VII-SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ	111
A-Teşebbüs	111
B- İştirak	113
C-İçtima.....	114
VIII- YAPTIRIM	116
A-Genel Olarak	116
B-Tedavi Ve Denetimli Serbestlik Tedbiri.....	119
1-Genel Olarak	119
2-Denetimli Serbestlik Tedbiri.....	124
a- Genel Olarak	124
b-Denetimli Serbestlik Tedbirine Karar Verilmesi	126
c-Denetimli Serbestlik Tedbirinin Yerine Getirilmesi	129
3-Tedavi Tedbirleri	131
a-Genel Olarak	131
b-Tedavi Tedbirine Karar verilmesi.....	134
c-Tedavi Tedbirinin Yerine Getirilmesi.....	136
IX-SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA	139
SONUÇ	141
KAYNAKÇA	145

KISALTMALAR

AÜSBFD	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
C	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
CGTİHK	: Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	: 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
DEUHFĐ	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E	: Esas
ETCK	: Eski Türk Ceza Kanunu
İÜHFĐ	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K	: Karar
Y	: Yargıtay
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu
YTCK	: Yeni Türk Ceza Kanunu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
s	: sayfa
S	: Sayı
m	: madde
UMMHK	: Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun
TMOP	: Toprak Mahsülleri Ofisi Kanunu

GİRİŞ

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler konusu sosyolojik, psikolojik, tıbbi, ekonomik, ceza hukuku yönü olan çok boyutlu bir konudur. Uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılığının nedenleri, madde kullanıcılarının tedavi yöntemleri, madde bağımlılığından korunmanın yolları ayrıntılı olarak incelenmesi gereken konular olup bu çalışmanın dışında kalmaktadır. Çalışmamızda uyuşturucu veya uyarıcı maddeler konusu ceza hukuku boyutuyla ele alınacaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yasadışı ticareti özellikle de suç örgütleri tarafından her aşamasının organize edilmesi nedeniyle uluslararası alanda önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmakta bu alanda da işbirliği ve konunun incelenmesi gerekli olup bu hususa yeri geldikçe değinilecektir. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin suçlar Türk Ceza Kanununun özel bölümün üçüncü kısmının kamunun sağlığına karşı suçları düzenleyen üçüncü bölümünde 188. madde ile 192. maddeleri arasında yer almaktadır. Bu suçlar kamu sağlığına karşı işlenen en önemli suçlar olup çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır.

Çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin tanımı yapılacak çeşitleri, elde edilme yöntemleri, kullanımları ve yarattıkları etkiler incelenecektir. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin uluslararası sözleşmeler ve konunun Türk mevzuatında ele alınışı genel hatlarıyla incelenecektir.

İkinci bölümde TCK m. 188 de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu incelenecektir. Suçun unsurları açıklanacak, korunan hukuki yarar, suçun faili ve mağduru, suçun özel görünüş biçimleri, suçun nitelikli unsurları, bu suçlar yönünden TCK m.192’de düzenlenen etkin pişmanlık halleri, uygulanacak yaptırım bu kapsamda TCK m.189’da düzenlenen tüzel kişilere ilişkin güvenlik tedbirleri ve soruşturma kovuşturma evresinde özellik gösteren durumlar incelenecektir.

Üçüncü bölümde TCK m.190'da düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu incelenecektir. Suçta korunan hukuki yarar, fail ve mağduru, suçun unsurları, suçun özel görünüş biçimleri, suçun nitelikli unsurları, suçun yaptırımı ve soruşturma kovuşturma evresinde özellik gösteren durumlar incelenecektir.

Dördüncü bölümde ise TCK m.191'de düzenlenen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma suçu incelenecektir. Suçta korunan hukuki yarar, suçun faili ve mağduru, suçun unsurları, suçun özel görünüş biçimleri, suçun nitelikli unsurları, bu suçlar yönünden TCK m.192'de düzenlenen etkin pişmanlık halleri, suçun yaptırımı bu kapsamda suçun faili hakkında uygulanacak tedavi ve denetimli serbestlik tedbirleri ve soruşturma kovuşturma evresinde özellik gösteren durumlar incelenecektir.

Çalışmamızın sonuç bölümünde ise genel olarak çalışmamızın konusu değerlendirilecek ve Türk Ceza Kanununun düzenlemeleri genel olarak değerlendirilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDELER

I-UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KAVRAMI

Uyuşturucu madde kavramı Yunanca narke uyku kelimesinden gelen uyuşturucu etkisi bulunan ve kişide alışkanlık yapan maddeleri içermektedir¹. Uyuşturucu, organizmaya karışması merkezi sinir sisteminde dikkatin dağılması düşünsel etkinin azalması, bilinç bulanıklığı ve uyku ile kendini belli eden işlevsel bir değişikliğe, duyarlılığın azalmasına, kasların gevşemesine yol açan bir maddeyi ifade eder². Uyarıcı madde ise bir organı veya işlevi uyarıcı maddeyi ifade eder³. Bu maddelerin uyuşturucu, rahatlık verici, gerçek sorunlardan ve gerçek dünyadan uzaklaştırıcı, uyandırıcı, yorgunluk giderici, canlandırıcı, güçlendirici, düşünceye hız ve açıklık verici ve benzeri özellikleri vardır⁴.

Narkotik adı verilen doğal uyuşturucu maddelerin yanı sıra doğal uyuşturucu maddeler kadar tehlikeli olan bazı psikoformakolojik ilaçlar, trankilizan ve ağrı kesiciler, uyku ilaçları, uçucu maddeler gibi⁵ sentetik uyuşturucu maddeler de mevcuttur. Doğal uyuşturucu maddelerden ayırt edebilmek için bu maddelere psikotrop maddeler denmektedir⁶. Psikotrop maddeler değişik maddelerin laboratuvar ortamında bazı işlemlerden geçirilmesiyle elde edilen uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ifade eder⁷.

¹ **Günel** Yılmaz, Uyuşturucu Madde Suçları, İş Matbaacılık ve Ticaret, Ankara 1976. s. 7; **Akbulut** İlhan, “Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, İÜHFİM, Türkan Rado’ya Armağan Sayısı, C.LV, S.3, 1997, s.112; **Tezcan** Durmuş, “Uyuşturucu Madde Kaçakçılığını Önleme Tedbirleri”, AÜSBFD, C.XXXVII, No:3-4, Eylül Aralık 1982, s.206.

² **Büyül Larousse**, Sözlük ve Ansiklopedisi , C. 23,Milliyet Yayınları, İstanbul 1992, s. 11996.

³ **Büyük Larousse**, s. 11978.

⁴ **Koptagel** Günsel, “Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Kullanımının Sosyo-Psikolojik Dinamizması”, İÜHFİM, Atatük’e Armağan, C. XLV-XLVII, S.1-4, İstanbul 1982, s.1045; **Yurdakul** Muammer, “Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler ve Suçları”, İzmir Barosu Dergisi, Yıl 72, S. 4, Ekim 2007, s.74.

⁵ **Koptagel**, s.1053.

⁶ **Akbulut**, İÜHFİM, s.128; **Yılmaz** Ali, “Uyuşturucu Maddelerin Tarihsel Gelişimi, Uluslararası Çalışmalar ve Ülkemizdeki Yasal Düzenlemeler”, Polis Dergisi, Yıl 9, S. 35, Ankara 2003, s.9.

⁷ **Yurdakul**, s. 77.

Dünya Sağlık Örgütü uyuşturucu maddeyi kişi üzerinde bıraktığı etkiyi esas olarak önüne geçilemez gereksinim veya arzu, kullanıldığı miktarı arttırma eğilimi, ruhsal ve fiziksel bağımlılık hali yaratan maddeler olarak tanımlamıştır. Ancak Dünya Sağlık Örgütünün belirlediği bu kriterler uyuşturucu maddeleri diğerlerinden net olarak ayırmada yeterli değildir. Uyuşturucu madde özelliği olmayan alkol, sigara kahve gibi maddeler de bağımlılık yaratabilir. Ayrıca fiziksel bağımlılık yaratmadığı halde uyuşturucu madde olarak kabul edilen maddeler de vardır. Önüne geçilemez gereksinim ve kullanılan miktarı arttırma eğilimi bütün uyuşturucu maddelerde aynı oranda görülmez⁸.

Zihinsel ve bilinçsel faaliyetlerde, psişik davranışlarda değişime neden olan, psikolojik etki gösteren , doğal, sentetik veya kimyasal maddeler uyuşturucu, uçucu, psikotrop madde olarak tanımlanmaktadır. Bu maddeler insan sağlığına zarar vermekte ve bağımlılığa neden olmaktadır⁹. Madde bağımlılığı merkezi sinir sistemini etkileyen ve davranış değişikliği yapan maddelerin tedavi amacı dışında kullanılmasının neden olduğu bedensel, ruhsal, toplumsal sorunların ortaya çıkmasıdır¹⁰. Bu bağımlılık fiziksel olduğu gibi psikolojik de olabilir. Esrar ve ilaçların bir kısmı gibi bazı maddeler kişide sadece psikolojik bağımlılık yapar kullanımı bırakıldığında sadece ruhsal açlık ruhsal tepkilere neden olur. İlaçların bir kısmı eroin morfin gibi bazı maddeler aynı zamanda fiziksel bağımlılık da yapmakta kullanımı bırakıldığında organik tepkilere neden olmakta, kişinin metabolizması madde alma ihtiyacı duymaktadır¹¹.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ilk kullanımlarında sinir sistemini etkileyerek geçici bir neşelenme yaratır¹². Bu maddeler zamanla bağımlılık yaparak kişide ruhsal ve fiziksel değişimler meydana getirir, zamanla kişide bilinç ve algı bozukluklarına neden olur. Kişi yaşadığı bilinç bulanıklığı nedeniyle dış dünyanın

⁸**Günel**, Uyuşturucu, 8-9; **Yokuş Sevik** Handan, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, Seçkin Yayınları, Ankara 2007, s. 22.

⁹ **Karagöz** Ahmet-**Akdam** Mustafa, “Gençlerde Zararlı Madde Alışkanlıklarının Artış Nedenleri ve Gençliğimizi Uzak Tutmanın Yolları” Polis Dergisi, Yıl 13, S.53, Temmuz-Ağustos- Eylül 2007, s.29.

¹⁰ **Akbulut**, İÜHFM, s. 113.

¹¹ **Koptagel**, s.1045.

¹² **Bakıcı** Sedat, “Uyuşturucu Madde Suçları”, Adalet Dergisi, Yıl 75, S.6, Kasım-Aralık 1984, s.1569.

uyarılarını algılayamaz, hayaller görme, kendi yarattığı sanrılarla yaşama, yarı koma, koma halinde olma benzeri bilinç bozuklukları ortaya çıkar. Bağımlılığın yarattığı fiziksel ve ruhsal bozukluklar genetik yollarla sonraki kuşaklara da geçer. Madde bağımlılığı gelecek kuşakları da tehdit eden ciddi bir sorun niteliğindedir¹³. Uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılığının tedavisi oldukça zordur ve kişi bağımlı olduğu maddeyi elde edebilmek için bütün değerlerinden vazgeçebilir¹⁴ maddeyi bulabilmek için kolaylıkla suç işleyebilir¹⁵. Madde bağımlıları ihtiyaç hallerini gidermek için hırsızlık, dolandırıcılık, reçetelerde sahtekarlık benzeri sahtecilik suçlarını işleyebilmektedirler¹⁶.

Uyuşturucu madde kavramı genellikle sarhoş edici, bağımlılık, keyif verici, tutku ve uyanıklık verici, tahrik edici özelliği bulunan doğal ve yapay tüm maddeler için kullanılmaktadır¹⁷. Ancak keyif uyanıklık veren, tahrik eden maddeler için uyuşturucu kavramının kullanılması bu maddenin yarattığı etkiye ters düşmektedir¹⁸. Bu anlam kargaşasının önüne geçmek ve bu maddelerin uyarıcı etkisini ortaya koymak için uyarıcı madde kavramı kullanılmaktadır. 5237 Sayılı TCK bu anlayış çerçevesinde uyuşturucu veya uyarıcı madde kavramını kullanmıştır¹⁹. Hükme uyarıcı maddelerin de eklenmesi yerinde olmuştur²⁰.

Tıp alanında uyuşturucu madde fizyolojik ve ruhsal rahatsızlıkların tedavisinde kullanılan madde olarak tanımlanabilir. Ancak bu maddeler tedaviyi

¹³ **Bayraktar** Köksal, “Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti”, İÜHFM, C.LI, S.1-4, İstanbul 1985, s.48-49.

¹⁴ **İnce** Hatice, “Uşak İli E Tipi Ceza İnfaz Kurumundaki Uyuşturucu Madde Kullanmak/Satmaktan Hükümlü ve Tutukluların, Sosyo-Kültürel ve Demografik Özelliklerinin Tespit Edilmesi”, Adalet Dergisi, S.29, 2007, s.338.

¹⁵ **Bakıcı**, s.1669.

¹⁶ **Erem** Faruk, Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler, C.III, Seçkin Yayınları, Ankara 1993, s.1817.

¹⁷ **Günal**, Uyuşturucu, s.7; **Arslan Çetin-Azizağaoğlu** Bahattin, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Asil Yayın, Ankara 2004,s.778.

¹⁸ **Günal**, Uyuşturucu, s. 7; **Akbulut**, İÜHFM, s.112. **Yokuş Sevük**, s.23. Terim konusunda Türk mevzuatında olduğu gibi Avrupa hukukunda da problemler mevcut olup uluslararası metin ve bildirilerde dahi terimlerin ayrıca tanımlanıp açıklanması zorunluluğu doğmuştur. **Dönmezer** Sulhi, “Uyuşturucu ve Tutku Yapan Maddeler Konusunda Avrupa Mukayeseli Mevzuatında Yeni Gelişmeler” İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayını, Kubalı’ya Armağan, Yıl 8, Sayı 11, 1974, s.191.

¹⁹ **Yokuş Sevük** s.22.

²⁰ **Donay Süheyl-Kaşıkcı** Mahmut, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2004, s. 254.

gerektirecek dozdan fazla tedavi amacı dışında keyif verici tahrik edici olarak kullanıldığında ceza hukukunu ilgilendiren bir nitelik kazanırlar²¹. Reçeteyle kullanımına belirli sınırlar içinde izin verilen ilaçlar uzun süre kullanıldığında bağımlılığa yol açmaktadır. Bunların yanında uyuşturucu madde etkisi gösteren doğal maddelerin yanında her geçen gün sayıları artan sentetik maddelerin artış göstermesi uyuşturucu maddenin tanımlama ve sınırlamada güçlük yaratmaktadır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin çeşitlerinin, etkilerin, kullanım şekillerinin farklı olması ortak bir tanım bulmayı zorlaştırmaktadır. Karşılaşılan bu zorluklar karşısında kavramı tüm yönleriyle açıklayan ortak bir tanım vermek yerine uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin neler olduğunun tek tek sayılması yöntemine gidilmektedir²².

II-UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE ÇEŞİTLERİ

A-Genel Olarak

Ortak bir tanım verme güçlüğü karşısında hem uluslararası uygulamada hem de ulusal uygulamada maddenin özelliklerine göre sınıflandırmalar yapılarak sayma yöntemine gidilmektedir. Benzer özellikteki doğal ve sentetik maddeler yapılan bu sınıflandırmaya dahil edilerek uygulama birliği sağlanmaya çalışılmaktadır²³.

Doktrinde farklı gruplandırmalara gidilmiştir. Dönmezer; uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri beş grupta toplamıştır²⁴.

- a) Afyon ve türevleri
- b) Kokain ve diğer sinir sistemi uyarıcıları
- c) Hallüsinojenler
- d) Sükun verici ilaçlar uyku ilaçları ve alkol.
- e) Diğer maddeler

²¹ Akbulut, İÜHFM, s.113.

²² Günal, Uyuşturucu, s.9;Yokuş Sevik s.22-23.

²³ Günal, Uyuşturucu, s.9;Yokuş Sevik s.23.

²⁴ Dönmezer, Mukayeseli Mevzuat, s.192.

Dünya Sağlık Örgütü uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri “afyon ve buna benzer ilaçlar, ruhi durumu bozanlar ve hallüsinasyon yapanlar, tedavide kullanılan alışkanlık yapan ve tutku yapan ilaçlar” şeklinde üç grupta toplamış Dünya Sağlık Örgütü uzmanlar komitesi yaptığı sınıflandırmada uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri sekiz grupta toplamıştır²⁵;

- 1- Alkol- barbitürik; Ethal barbituriques ve methaqualone, metrobamate diazepam..gibi sedatif teskin edici ağrı dindirici bazı ilaçlar
- 2- Amfetaminik tipamphetamine, dexaphetamine gibi.
- 3- Hint keneviri(cannabis) tipi cannabis stivozdan hazırlanan mariuana ganja ve hasis gibi
- 4- Kokain tipi; kokain ve koka yaprakları
- 5- Hallüsinojen tipi; cos, mescaline ve psilocybine gibi
- 6- Khat tipi; Catha edulis Forssk dan hazırlanan
- 7- Opiace tipi; Marphine, heroine ve sentez yoluyla elde edilen morfin etkisi gösteren methodone ve Pethidine gibi
- 8- Uçan eriyik tipi; Toluene, acetone gibi

Yapılan sınıflandırmalar yanında uygulamada en çok kullanılan ve anlaşılır olan uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin üretilme şekillerine göre yapılan doğal olanlar ve sentetik olanlar şeklindeki ikili gruplandırma²⁶.

B-Doğal Uyuşturucu Veya Uyarıcı Maddeler

Doğal olarak bitkilerden elde edilen uyuşturucu ve uyarıcı etkisi gösteren maddelerdir²⁷.

²⁵ Kurt Şahin-Kurt Ela, Uygulamada Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, Adalet Yayınları, Ankara 2007, s.21.

²⁶ Kurt Ş.-Kurt E., s.22.

²⁷ Kurt Ş.-Kurt E.,s. 22.

1-Afyon

Afyon haşhaş ismi verilen bitkinin olgunlaşmamış kapsüllerinin çizilerek içinden akan sütün yoğunlaşmış katılaşmış halidir. Haşhaş bitkisinin çiçekleri döküldükten sonra olgunlaşmamış koza kelle veya kabalak denilen meyveleri yeşil renkte iken ortasından çizilir. Çizilen yerden süte benzeyen ve hava ile temas edince koyulaşan madde özel bıçakla kozaların üzerinden kazınarak toplanır. Tazeyken akıcı ve beyaz olan bu madde zamanla sertleşip koyu kahve rengine dönüşür. Kırıldığı zaman gayrı muntazam bir şekilde parçalanır. Tadı acı olur kokusu ağırdır²⁸. Uluslararası alanda opium olarak adlandırılır. Kapsamında morfin vardır. Morfin kapsül ve haşhaş bitkisinin saplarının kaynatılması sonucu elde edilir²⁹.

Afyon uluslararası sözleşmelerde ve ticari niteliği itibariyle; ham afyon, hazırlanmış afyon ve tıbbi afyon olmak üzere üç çeşide ayrılır; Paketleme nakledilme dışında başka bir işleme gerek olmayan kendiliğinden koyulaşmış afyona ham afyon, kullanılması için kaynatma ve mayalandırma gibi bir takım özel işlemlerden geçirilen afyona hazırlanmış afyon veya içim afyonu tıbbi alanda kullanılmak üzere gerekli işlemlere tabi tutulan afyona tıbbi afyon denir³⁰.

Afyonun kullanımı çeşitli şekillerde olmaktadır. Özel yapılmış pipolarla, sigara, nargile kullanılarak, yakılarak, soluk çekilmesi; çay, su, şurup gibi içilecek herhangi bir maddeye katılarak ya da hap şeklinde yutularak ağız yoluyla, sırınga yoluyla deri altına alınması suretiyle kullanılır³¹.

Vücuda giren afyon kısa sürede kan yoluyla tüm organizmayı özellikle de merkezi sinir sistemini etkisi altına alır. Afyon etkisini kısa ve uzun süreli olarak gösterir. Kısa süreli etkisinde ağrı ve acı kesilir, nabız çok hızlı atar, zeka ve seksüel güçlenme olur, hayaller görme yapay bir neşelenme hali tatlı bir uyku hali görülür. Uzun süreli kullanım kronik zehirlenmeye neden olur. Fiziksel ve psikolojik

28 **Güenal**, Uyuşturucu, s. 18; **Kurt Ş. Kurt E.** s.23; Akbulut, İÜHFM, s.118.

29 **Güenal**, Uyuşturucu, s. 18; **Yokuş Sevük** s.38-39; **Savaş Vural-Mollamahmutoglu** Sadık, Türk Ceza Kanununun Yorumu, III. C. Seçkin Yayınevi, Ankara 1999, s.3632.

30 **Kurt Ş.- Kurt E.**, s. 24.

31 **Güenal**, Uyuşturucu, s.19; **Kurt Ş-Kurt E.**, s.24; **Akbulut**, İÜHFM, s.119; **Yokuş Sevük**, s.39.

bağımlılığa neden olur. Yeniden afyon alma ihtiyacı hissedilir. Kişide iştahsızlık solgun bir yüz, düşük nabız, uykusuzluk, yorgunluk gibi etkiler görülür³².

Afyon ve türevlerine bağımlı olan kişiler aynı etkiyi elde edebilmek için gittikçe artan oranda uyuşturucu alma ihtiyacı duyarlar. Bu durum uyuşturucu maddeyi bulmak için kişiyi suç işlemeye itmektedir. Kişide yoksunluk krizi alınan son dozdan 4-6 saat sonra başlamaktadır. Yoksunluk krizi oldukça güçlü olup 24 ila 72 saat sürmekte 7 ila 10 güne kadar uzamaktadır³³.

2-Morfin

Morfin, afyondan elde edilen ham afyonun alkaloidlerinden biri olup aynı zamanda en etkilisidir. Baz morfin bazı kimyasal işlemlerden sonra afyondan elde edilen maddedir. Morfin ise baz morfenden morfinin bazı kimyasal işlemlerden geçirilerek elde edilen morfin klorhidratın santifül ile ayrımı yoluyla elde edilir³⁴.

Morfin suda eriyebilen beyaz toz kristaller halindedir. Sıvı halinde şırınga ile deri altına kol ve bacaklara uygulanır. Bu tür uyuşturucu madde kullananlar şırıngayı kendileri kullandıklarından iğne ve yara izleri genelde kol ve bacak gibi ellerin ulaşabileceği yerlerde bulunur³⁵.

Morfin ağrı kesici uyuşturucu olarak tıpta da kullanılır. Genellikle ilk kullanma doktor reçetesiyle ağrı dindirici olarak başlar. Rahatlık, neşe, enerji, keyifli bir sarhoşluk hali verir. Morfinin etkisi geçince aynı duyguları tekrar tekrar yaşamak için yeniden alma ihtiyacı doğar. Birkaç kez kullanınca alışkanlık meydana gelir. Alışkanlık döneminde; iştahsızlık, fiziksel çöküntü reflekslerde azalma, tansiyon düşmesi, uykusuzluk, titreme, sinirlilik, halleri başlar³⁶. Kişi morfin ihtiyacını

³² **Yokuş Sevük**, s. 39; **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.25.

³³ **Yokuş Sevük** s.39; **Kurt Ş.-Kurt E.**, s. 25.

³⁴ **Günel**, Uyuşturucu, s. 20-21; **Yokuş Sevük** s.40; **Akbulut İÜHF**M s.120.

³⁵ **Kurt Ş.-Kurt E.**,s.26;**Yokuş Sevük** s.4; **Savaş-Mollamahmutoğlu**, s.3634..

³⁶ **Günel**, Uyuşturucu, s.21; **Kurt Ş.-Kurt E.**, s. 26; **Yokuş Sevük** s. 40;**Çakmut** Yenerer Özlem, "Türk Ceza Kanununa Göre Uyuşturucu Madde Kullanımının Yasal Sonuçları ve İptila Halinde Verilecek Hüküm" Çetin Özek Armağanı, İstanbul 2004,s.53.

karşlamak için her türlü hukuk dışı yola başvurabilir, erken bunama, delilik ölüm kendisini bekleyen sonlardan bazılarıdır³⁷.

3-Eroin

Eroin morfin gibi ham afyon bileşiminde bulunan alkolitlerden biridir. Uzun süreli uzmanlaşmış bir çalıma gerektirmeden basit bir laboratuvar çalışmasıyla elde edilir. Beyaz, kokusuz, nişasta görünümünde, tadı acı, suda ve alkolde eriyen hafif bir tozdu³⁸.

Önceleri morfin alışkanlığına yakalananların tedavisinde kullanılmak üzere piyasaya çıkarılmış ancak daha sonra morfenden daha zehirli ve etkili alışkanlık yaptığı anlaşılınca yasaklanmıştır. Yine tıpta ağrı kesmek öksürüğü gidermek, nefes darlığına karşı kullanılmakta iken daha sonra etkili bazı ilaçların bulunması sonucu kullanımı terkedilmiş ve yasaklanmıştır³⁹. Eroin bilinen uyuşturucu maddelerin en fazla ve çabuk alışkanlık meydana getirenidir. Bir kez kullanımda bile alışkanlık meydana getirir. Tedavisi ve vazgeçilmesi en zor alışkanlıklar arasında sayılır⁴⁰.

Önceleri tablet ve toz halinde yutulmak suretiyle kullanılmaktayken sonraları burna çekmek suretiyle kullanılması yaygın hale gelmiştir. Deri altına şırınga edilmek suretiyle de kullanılmaktadır. Saf eroin kullanılması tehlikeli olduğundan ve ani ölümlere neden olduğundan içine belli oranda nişasta ve diğer katkı maddeleri karıştırılır. Bal ve haşhaş yağı kullanılan katkı maddelerindedir. Rutubetten etkilendiği için jelatin poşetlerde satılır⁴¹.

İlk kullanımda kişiye canlılık ve keyif verir, cinsel gücü arttırıcı, aşırı bir güven duygusu verir. Ancak devamlı kullanımda kişide tam bir psikolojik ve fiziksel

³⁷ **Güenal** Uyuşturucu, s.21;**Yokuş Sevik** s. 40.

³⁸ **Güenal**, Uyuşturucu, s.21; **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.26; **Yokuş Sevik** s.40.

³⁹ **Güenal**, Uyuşturucu s.21-22; **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.28.

⁴⁰**Yokuş Sevik** s.40-41.Eroin bağımlılarının tedavisi uzun süreli olup özel kliniklerde mümkündür.Hasta uzun süre yatakta tutulur. Daha etkili uyuşturucu maddeler verilerek ve dozu devamlı azaltılarak hastanın bağımlılıktan kurtulması sağlanır. Aynı zamanda rehabilitasyon çalışması yapılması da gerekir. **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.29

⁴¹ **Güenal**, Uyuşturucu, s.22-23; **Yokuş Sevik** s. 40-41.

bağımlılık yaratır. Kişinin yüzü sararır, göz bebekleri büyür, iştahsızlık görülür, koku alma duyuları azalır, cinsel güç zayıflayarak yok olur, kamburumsu yürüyüş, ağır hareket etme başlar⁴². Eroin bağımlısı kişi iki ya da üç saatte bir madde alma ihtiyacı duyar. Her defasında aynı etkiyi yaşamak için daha yüksek miktarda eroin alma ihtiyacı duyar. Günlük dozlardan biri aksayacak olursa üşümeyle başlayan eroin krizleri başlar kriz ancak tekrar eroin almakla sona erer. Doz arttıkça maddeyi bulmak zorlaştığından kişi maddeyi ve parayı bulmak için hırsızlık ve benzeri suçları kolaylıkla işler⁴³.

4-Esrar

Esrar uluslararası adıyla haşis diş hint kenevirinden elde edilir. Esrar bu bitkinin çiçek veren tomurcuklu tepelerinden sap ve yapraklarından hazırlanır⁴⁴. Diş hint kenevirinin olgun döneminde çiçek açan uçların etrafını saran küçük yeşil yapraklar üzerinde ince uçları sivri tüylü tepeler oluşur. Olgunlaştıkça şişkince bir baş halini alan kabalakların el ile sıkıldığında kokulu ve yapışkan olduğu görülür. Bu madde reçine olup esrar denilen uyuşturucu madde budur⁴⁵.

Esrar toz, plaka ve sıvı şekilde kullanıma sunulur⁴⁶. Genellikle ağız ve solunum yoluyla olmak üzere iki şekilde kullanılır. Esrar tozu buruna çekilerek ya da pipo, nargile, sigara içine konularak içilmek suretiyle kullanılır. Genellikle pratik olarak sigara tütününü içine karıştırılarak sigarayla içilir. Tereyağı, bal ya da tatlılarla karıştırılarak macun yapıp yendiği de olur. Esrarın alkolde eritilerek elde edilen

⁴² Kurt Ş.-Kurt E.,s.29; Akbulut, İÜHFİM, s.12;Yokuş Sevük s. 41.

⁴³ Günal, Uyuşturucu, s.22; Yokuş Sevük s.41.

⁴⁴ Albayrak Mustafa, “Kenevir Ekme Suçu Üzerine Düşünceler”, Terazi Hukuk Dergisi, Yıl 3, S.18, Şubat 2008, s.144.

⁴⁵ Akbulut, İÜHFİM, s.123, Kurt Ş.-Kurt E.,s.21;Esrar toz halinde kesilmiş ve kesilmemiş bitki üzerinden iki yöntemle toplanır. Kesilmemiş hint kenevirinden toplama yönteminde; güneşli havalarda sabah erkenden ekili alanda deri elbise ile dolaşılır. İçinde reçine bulunan tohumlar olgunlaştığında kendiliğinden yırtılır. Buradan toz halinde çıkan esrar deri elbiseye yapışır. Bitkinin üzerine deri bir örtü örtülerek yada reçineli şişkinlikleri esrarı bir kaptan toplayarak da elde edilir. Bu şekilde elde edilen esrar birinci kalite esrar olup kaynar adı alır. Kesilmiş bitkiden elde etme yönteminde ise bitki dibinden ve kabalaklarının hemen altından kesilir, üç dört gün kurutulur. Sonra çiçekler bitkinin diğer kısmından ayrılır elle ufalanır. Bu toz ince elekten geçirilir. Eleğin altına geçen yine birinci kalite kaynar esrardır. Eleğin üstünde kalanlar ufalanır tekrar elekten geçirilir. Eleğin altına geçen daha düşük kalitedeki esrara kaba keyif denir. Amerikalıların marihuana veya ganja dedikleri en düşük kalite eleğin üstünde kalandır. Buna da paspal denir. Günal, Uyuşturucu, s.24.

⁴⁶ Albayrak, s.144.

sıvıya portakal, gülsuyu veya benzeri maddeler katılarak şurup şeklinde içilmesi mümkündür. Hint keneviri bitkisinin damıtılmasıyla elde edilen koyu yeşil renkteki sıvı esrarın damardan şırınga ile kullanılması da mümkündür⁴⁷. Yapılan araştırmalar Türkiye’de en yaygın olarak kullanılan uyuşturucu maddenin esrar olduğunu göstermektedir⁴⁸. Esrar diğer maddelerden daha ucuz olduğu ve daha kolay erişilebildiği için diğer maddelerden daha çok kullanılmaktadır⁴⁹,

Esrar kullanan kişide fiziki ve psikolojik değişiklere neden olur. İlk başlarda kişide mutluluk, cesaret, şehvet hissinde artma ve rahatlık görülür. Ancak zamanla nabız sayısında artma, kan basıncı yüksekliği, ağız kuruluğu, kusma, bulantı, göz bebeklerinde büyüme, ışığa karşı duyarlılık, vücutta uyuşukluk görülür. Daha sonraları ise çalışma gücünde azalma, zamanla bilinçte bozulma, hayal aleminde yaşama söz konusu olur. Şiddetli baş ağrıları, okulu ve işi terk etme, ölüm korkusu, aşırı duyarlılık ve çabuk sinirlenme gibi etkiler ortaya çıkar. Çevreyle ilgi kesilir ahlaki değerler kaybolur, uzun süre kullanımı kronik zehirlenmeye dönüşür. Yeniden esrar bulmak için saldırganlaşan kişi kolaylıkla suç işleyebilir. Genellikle esrar kullanmakla başlayan uyuşturucu madde alışkanlığı zamanla daha kuvvetli maddelerin kullanımı eğilimini ortaya çıkarır⁵⁰.

Son zamanlarda esrar tüketiminin serbest bırakılması yolunda görüşlerin yaygınlaştığı görülmektedir. Gerekçe olarak insan vücudu üzerinde yarattığı zararlı etkinin alkol ve sigaradan fazla olmadığı ayrıca esrar kullanımının daha etkili uyuşturucu madde kullanımını engelleyeceği böylece uyuşturucu madde kullanımının denetim altında tutulacağı ve daha etkili bir mücadele yürütülebileceği gösterilmektedir. Kişinin uyuşturucu madde kullanımında zamanla esrarla yetinmeyip daha etkili ve sert uyuşturucu maddelere yöneldikleri bilindiğinden esrar kullanımının serbest bırakılması görüşünün destek bulması mümkün görünmemektedir⁵¹. Ayrıca bu yönde bir uygulama uyuşturucu veya uyarıcı madde

⁴⁷ Akbulut, İÜHFİM s. 124; Kurt Ş-Kurt E.,s.32;Yokuş Sevük s.42.

⁴⁸ Karagöz -Akdam,s.30, İnce, s.315 İnce Uşak E Tipi Ceza İnfaz Kurumunda yaptığı araştırmada tutuklu ve mahkumların %84’nün kullandığı maddenin esrar olduğunu tespit etmiştir. İnce, s.315.

⁴⁹ İnce, s.315.

⁵⁰ Günal, Uyuşturucu, s.25; Akbulut, İÜHFİM s. 125;Yokuş Sevük s. 42; Çakmut s. 230.

⁵¹ Kurt Ş-Kurt E.s. 32-33, Akbulut, İÜHFİM, s.127.

kullanıcılarının sayısının artmasına neden olacak ve uyuşturucu madde kaçakçılığı yapanlar farklı şekilde faaliyetlerine devam edeceklerdir⁵².

5-Kokain

Kokain koka adlı bitkinin yapraklarından elde edilmektedir. Ekim ayında erken saatlerde toplanan koka yaprakları güneşte kurutulduktan sonra elekten geçirilerek damarlarından ayrılır. Özel değirmende öğütülerek toz kokain elde edilir. Kokain beyaz, parlak, acı tatta, kokusuz bir tozdur. Suda ve alkolde kolayca erir. Önceleri tıpta sindirim sistemiyle ilgili olaylarda diş hekimliğinde lokal anestezi olarak kullanılmış ancak zehirli ve alışkanlık yapan etkileri ortaya çıkınca kokain yerine sentetik maddeler kullanılmaya başlanmıştır⁵³.

Kokainin en yaygın kullanımı buruna çekilerek solunum yoluyla alınmasıdır. Şırınga ile deri altına alınması veya bazı maddeler katılarak sakız gibi çiğnenmesi de mümkündür⁵⁴.

Kokain kullanıcısında göz bebekleri büyür, kan basıncı ve kalp atışları artar, vücut sıcaklığı artar. Kişi kendini daha enerjik ve dikkatli hisseder, yorgunluğu giderilir, açlık ve susuzluk duygusunu giderir. Kokain kullananlarda başlangıçta çok konuşma, neşelenme, kıskançlık, cinsel isteğin artması şeklinde etkiler görülür. Zamanla zayıflık, ruhi bozukluk, zihni faaliyetlerde azalma, mazoşist veya sadist davranışlar, erken bunama ve korkunç hayaller görülür. Kokain kullanan kişi maddeyi bulabilmek için suç işleyebildiği gibi maddeyi kullandıkları esnada içinde buldukları psikolojik durum nedeniyle de suça yönelebilmektedirler⁵⁵. Kokain kullananlar diğer uyuşturucu madde kullanıcılarına göre daha kolay tedavi edilirler⁵⁶.

⁵² **Tezcan Durmuş**, “Türk Ceza Kanunundaki Değişiklikler Açısından Uyuşturucu Madde Tedarik Suçu”, AÜSBFD, Yılmaz Günel’a Armağan, C.49, No.3-4, Haziran-Aralık, 1994, s. 435-436.

⁵³ **Günel**, Uyuşturucu, s.26; **Kurt Ş-Kurt E.**, s. 34.

⁵⁴ **Günel**, Uyuşturucu, s.26; **Kurt Ş-Kurt E.**, s.35; **Akbulut**, İÜHFİM, s.127; **Yokuş Sevük**, s.43.

⁵⁵ **Akbulut** İÜHFİM s.127; **Yokuş Sevük** s.43.

⁵⁶ **Günel**, Uyuşturucu, s.27.

6-Crack

Kokainin türevi olan crack kokain hidrokrolit ve yemek sodasının su içinde karıştırılıp ısıtılması ile elde edilir. Beyaz veya krem renginde olup kokainden daha etkili bir uyuşturucudur⁵⁷. Uyuşturucu bağımlıları crack bağımlılığının eroin ve kokain bağımlılığından en az üç kat daha ağır olduğunu belirtmektedirler. Crack sigara gibi içilerek veya burna çekilmek suretiyle kullanılır. Crack burun yoluyla alındığında on saniyeden daha az bir sürede beyne ulaşır. Bu da crackin kokainden en az on kat daha hızlı ve ölümcül olduğunu göstermektedir. Sürekli kullanımı uykusuzluğa, sinir bozukluğuna, çok ciddi paranoya, cinayet ve intihar eğilimine neden olur. Kullanan kişide aşırı hareketlilik, sinirlilik, aşırı kilo kaybı, beynin biokimyasal yapısında bozukluk görülür. Eroin de dahil diğer uyuşturucu maddelerden daha çok bağımlılık meydana getirir⁵⁸.

7-Marihuana

Marihuana kenevir bitkisinin yaprak ve çiçeklerinin kurutulması ile elde edilir. Zihin ve vücudu etkileyen güçlü bir uyuşturucu maddedir. Marihuana kullanımının yaygınlaşmasının nedeni; etkilerinin küçümsenmesi, arkadaşların birlikte kullanması, temin etmenin kolay olması, problemlerden uzaklaştırma kendini iyi hissettirmesidir. Madde kullanıldıktan en az bir hafta sonra vücutta etkisini sürdürür ve vücuttan tamamen atılması bir ay kadar sürebilir. Marihuana kullanımı beyinde kısa ve uzun süreli hafıza kaybı, cisimlerin hareketlerini takip edememe, görme bozukluğu, kalp atışlarında düzensizlik, yüksek tansiyona neden olur⁵⁹.

⁵⁷ Kurt Ş.-Kurt E.,s.34, Akbulut, İÜHFM, s.127.

⁵⁸ Akbulut, İÜHFM s. 127-128; Yokuş Sevük, s.43.

⁵⁹ Akbulut, İÜHFM, s. 125-126; Yokuş Sevük, s.45.

C- Sentetik Uyuşturucu Veya Uyarıcı Maddeler (Psikotropik Maddeler)

1-Genel Olarak

Önceleri uyuşturucu madde konusunda en büyük tehlikenin doğal uyuşturucu ve uyarıcı maddeler olduğu düşünüldüğünden doğal uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle mücadeleye yönelik çalışmalar yapılmıştır. Ancak zamanla uyku ilaçları, amfetaminler, hallssinojenlerin kötüye kullanımının önemli bir sorun olarak ortaya çıkması karşısında bunların kullanımının kontrol altına alınması çabaları önem kazanmıştır⁶⁰. Değişik maddeler önceleri tedavi amacıyla piyasaya sürülmüş ancak zamanla zararlı etkileri ortaya çıkınca yasaklanmaları yoluna gidilmiştir. Zihni faaliyetleri ve ruhsal durumu etkileyen bu tür maddelerin çeşitleri gün geçtikçe artmaktadır⁶¹.

Tıbbi amaçlar için kullanılan sentetik uyuşturucu ve uyarıcı ilaçlar psikotropik maddeler olarak alınır. 1971 Psikotropik Maddelere Dair Sözleşmenin 25. maddesinde bu maddeler dört gruba ayrılmıştır; depresantlar, trankilizanlar, stimulantlar, hallusinojenler. Ruhsal hastalıkların tedavisinde kullanılan bu ilaçlar çeşitli denetimlere tabi tutulmaktadır. Ülkemizde 1985 yılında kırmızı ve yeşil reçetelerin yürürlüğe girmesiyle bu tür ilaçların kullanımı denetim altına alınmıştır⁶².

2-Depresantlar (Yatıştırıcılar)

Depresantlar akli faaliyetleri yavaşlatan, merkezi sinir sistemini uyuşturan maddelerdir. Ağrı kesici analjezikler, uyku yapan hipnotikler, sinirsel heyecanı giderici sedatifler bu grupta sayılan ilaçlardır⁶³. Depresantların hem fiziksel hem psikolojik etkileri vardır ve bağımlılığa neden olurlar. Uzun süreli kullanımı zamanla

⁶⁰ **Günel**, Uyuşturucu, s.28.

⁶¹ **Kurt Ş.-Kurt E.**,s. 36-37; **Akbulut**, s.128.

⁶² **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.36-37; **Akbulut**, İÜHFİM, s.129.

⁶³ **Akbulut**, İÜHFİM, s.129.

daha fazla alma ihtiyacı doğurur. Sedatiflerin alkolle birlikte alınması ölüme sebep olabilir⁶⁴.

Yatıştırıcılar iki önemli ana sınıfa ayrılırlar; barbitorat ve benzadiazindir. Barbiturantlar ağrı kesici niteliktedir ve tedavide sıklıkla kullanılır. Kapsül, tablet ve sıvı olarak alınırlar. Sinir sistemi üzerinde bastırıcı etkileri vardır. Alkol etkisine benzer etkiler gösterir. Kişide hareketler yavaşlar, konuşma peltekleşir, şuur karışır, dikkat dağınık. Bağımlı kişide ilaç alınmadığı zaman sıkıntı, huzursuzluk, elde titreme, kalp çarpıntısı, bulantı, kusma, terleme görülür⁶⁵.

Benzodiazepinler kimyasal yapıları birbirine yakın ilaçlardan oluşan bir gruptur. Kullanımından kısa bir süre sonra kişiyi rahatlatır endişeleri giderir. Bir süre sonra kişide huzursuzluk baş ağrısı baş gösterir. Uzun süre ilaç kullanımı uykusuzluğa ve endişelere neden olur, fiziksel ve psikolojik bağımlılık yaratır. Akli faaliyetleri yavaşlatan merkezi sinir sistemini uyuşturan maddelerdir⁶⁶.

3-Hallüsinojenler (Hayal Gördürenler)

Kişinin duyularını, düşüncelerini, duygularını etkileyen hayaller gördüren maddelerdir. Lysergi Acid Diethylomide (LSD), Peyote Mescaline, Psilocbin en çok bilinenleridir. Bunlardan yarı sentetik bir bileşim olan LSD kuvvetli bir hallsinojendir. Çavdarın rutubetlenmesiyle oluşan çavdar mahmuzunun yarı sentetik bir bileşimidir. Kokain ve esrardan daha etkilidir⁶⁷.

Kullanımı sıvı veya kapsül şeklinde ağız yoluyla ve şırınga ile deri altına alınması suretiyle olur. Kullanan kişinin göz bebekleri büyür, titreme, yüksek ateş, anormal solunum, ellerde titreme görülür. Etkisi esrara benzer, bilinç-bilinç dışı ayrımı kaybolur, bilinç dışı sorun ve çatışmalar ortaya çıkar. Sinir sistemi üzerindeki etkisi nedeniyle şüphecilik, akli dengesizlik, bitkinlik, cinsel sapmalar, şuur

⁶⁴ Akbulut, İÜHFMS s. 125-126; Yokuş Sevik, s.44.

⁶⁵ Yokuş Sevik s. 45; Kurt Ş.-Kurt E., s.37; Yurdakul, s. 78.

⁶⁶ Yokuş Sevik s.45.

⁶⁷ Akbulut İÜHFMS S.134; Kurt Ş.-Kurt E., s.39; Yokuş Sevik s. 45.

bozuklukları, cinnet belirtileri görülür, kişiyi intihara kadar sürükleyen bir strese sokabilir⁶⁸.

4-Captagon

Captagonun etkin maddesi fenetylinedir. Tablet biçiminde piyasaya sürülmektedir. Özellikle Arap ülkelerinde yaygın olarak kullanılır. Almanya'da yasal olarak imal edilmekte iken kötüye kullanımı nedeniyle yasaklanmıştır⁶⁹.

5-Stimulantlar (Uyarıcılar)

Uyarıcılar merkezi sinir sistemi üzerine uyarıcı etki yaparlar Bu maddelerin başında amfetaminler gelir. Fiziksel ve ruhsal olarak enerji veren, yorgunluğu bastıran çeşitli kimyasal bileşenlerdir. Merkezi sinir sistemine uyarıcı etki yaparlar. Uyku giderici, yorgunluk giderme, yemek yeme hissini azaltma özelliği vardır⁷⁰. Ampul şeklinde deri altına alınarak kullanılır. Tıpta genellikle narkolepsi denilen uyuma hastalığının tedavisinde, şişman kişilerde iştah azaltma, hiperaktif çocukların tedavisinde, bazı epilepsi türleri ile parkinson hastalığında yardımcı ilaç olarak ve merkezi sinir sistemini deprese eden ilaç zehirlemelerinde kullanılır. Sporcularda doping olarak, gece çalışan insanlarda uykuyu engellemek için, öğrenciler tarafından sınav dönemlerinde, zayıflamak isteyenler tarafından kullanıldığından kullanım alanları oldukça geniştir⁷¹.

Amfetamin türevi içeren maddelerden ticari adı ecstasy en çok bilinenidir. Ecstasy merkezi sinir sistemini uyaran amfetamin türevi sentetik bir uyarıcıdır. Tablet, kapsül, sıvı ve toz halinde bulunur. Genellikle tablet şeklinde kullanılır. Bu maddelerin kullanımının verdiği enerji sonucu dans seks gibi eylemlerle vücuda yapılan fazla yüklenme nedeniyle vücut ısısı yükselir büyük ölçüde su kaybı yaşanır. Bunun sonucu kalp ve yüksek tansiyon sorunları, yüksek ateş, şok etkileri

⁶⁸ Akbulut İÜHFM s. 132; Kurt Ş.-Kurt E.,s.39, Yokuş Sevük s.45; Yurdakul, s.79.

⁶⁹ Yokuş Sevük s. 47; Kurt Ş-Kurt E.,s.39.

⁷⁰ Akbulut, İÜHFM, s.130-131; Yurdakul, s.79.

⁷¹ Akbulut, İÜHFM, s.130-131; Yokuş Sevük, s. 46.

görülmektedir. Estasy kullanımının ölüme dahi neden olan aşırı stres, saldırganlık, kalpte ritim bozukluğu gibi rahatsızlıklara neden olur⁷².

6-Uçucu Ve Çözücü Maddeler

Sentetik uyuşturucu maddeler sadece psikotropik maddelerden ibaret değildir. Uçucu maddeler veya solent denilen eritici kimyasal maddelerin de uyuşturucu etkisi göstermesi nedeniyle uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kullanılmaktadırlar⁷³. Özellikle psikotropik maddelere getirilen yasaklamalar sonucu bağımlıların yeni madde arayışına girdikleri ve kolayca ulaşılabilen bazı kimyasal maddelere yöneldikleri görülmüştür. Birçok çeşidi olan bu maddeler uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlıları tarafından kullanılmaktadırlar⁷⁴. Uçucu madde kullanımını özellikle ergenler ve sokak çocukları arasında yaygındır⁷⁵.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kullanılan bu maddelerin bazıları; zank, uhu, bally gibi plastik yapıştırıcılar; oje, aseton gibi kozmetikler; saç spreyi deodorant gibi aerosoller; lokal anestezipler, yağ temizleyicileri, kuru temizleyiciler, yangın söndürücüler, benzin, çakmak gazı gibi yanıcılar; akrilik boyalar, incelticiler(tiner), cilalar, dakstil, kokulu kalem silgi gazlı kalemler vb⁷⁶.

Bu maddeler koklayarak ya da soluyarak solunum yoluyla alınır. Vücuda alınmalarıyla kısa sürede akciğerden absorbe edilerek kana karışır ve beyne ulaşır. Etkisini kısa sürede göstermeye başlar. Başlangıçta alkol sarhoşluğuna benzer bir etki gösterir; neşelenme, hayal görme, iştah bozukluğu, çift görme, unutkanlık gibi

⁷² Kurt Ş.-Kurt E.,s.38-39; Yokuş Sevük s. 46.

⁷³ Kurt Ş.-Kurt E., s.40; Yurdakul, s.79.

⁷⁴ Akbulut İÜHFİM, s. 134-135; Yokuş Sevük, s. 47; Yurdakul, s.80.

⁷⁵ Uçucu madde kullanımı özellikle ergenler ve sokak çocukları arasında yaygındır. Sokak çocuklarının uçucu madde kullanımına eğilimli olmalarında, sokaktaki şiddete karşı durmak, acı hissini azaltmak soğuğa dayanmak, kendilerini güçlü ve cesaretli hissetmek, sokaktaki gruplara kendini kabul ettirebilmek, tiner-bally gibi maddeleri kolay bulmalarının etkisi büyüktür. **Karagöz-Akdam**, s. 30; çocukların ve gençlerin bu maddelere karşı korunması için günlük hayatta ve sanayide kullanılan bu maddelerin sıkı şekilde denetlenmesi, neden olduğu tehlikenin ağırlığına göre imaline ve ithaline izin verilmemesi yada izne bağlanması bu maddelerin yerine zararsız maddelerin kullanılması, bu maddelerin çocuklara verilmesi yada satılmasının yasaklanması ve suç olarak düzenlenmesi gibi yollara başvurulabilir.**Yurdakul**, s.81.

⁷⁶ Kurt Ş.-Kurt E.-s. 40; Yokuş Sevük s.47; Yurdakul, s.79-80.

belirtiler ortaya çıkar. Sarhoşluk halinin geçmesiyle baş ve mide ağrıları, sık nefes almalar görülür. Uçucu ve uyarıcı maddelerin uzun süre kullanımı karaciğer bozukluğu, işitme kaybı, görme bozukluğu, sinir bozukluğu beyin hasarlarına neden olur ölüme dahi yol açabilir⁷⁷.

III-UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDELERE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

A-Uluslararası Alandaki Düzenlemeler

1-Genel Olarak

Uyuşturucu maddelerin, alışkanlık yaratıcı ilaçların tedavi amacı dışında kanuna aykırı yollarla elde edilip kullanılması önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır⁷⁸. Suç örgütlerinin özellikle de terör örgütlerinin kendilerine finansman kaynağı sağlamak amacıyla uyuşturucu madde kaçakçılığı yapmaları sorunun uluslararası alanda büyüyerek bütün insanlığı tehdit eden bir hal almasına neden olmuş⁷⁹ mücadelede uluslararası işbirliğinin gerekliliği ortaya çıkmıştır⁸⁰. Madde bağımlılığının engellenmesi için iki yönlü bir çalışma yapılması gerekmektedir; kişilerin bu maddelere olan talebinin azaltılması ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ulaşma imkanının engellenmesine çalışılmalıdır⁸¹. Maddelerin ulaşılabilirliğini engellemek kullanımını tıbbi amaçlarla sınırlamak için hem ulusal hem uluslararası hukukta düzelmeler yapılmaktadır. Bu düzenlemelerle; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin üretimi belli şartlara bağlanmakta, sınırlandırılmakta kullanım alanları belirlenmekte ve denetimin ne şekilde yapılacağı düzenlenmektedir⁸².

⁷⁷ Kurt Ş.-Kurt E. s.40-41; Yokuş Sevük s. 47-48.

⁷⁸ Dönmezer, Mukayeseli Mevzuat, s.189; Derdiman R. Cengiz, “Uyuşturucu İle Mücadelede Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Polis Dergisi, Yıl 9, S.36, Ankara 2003 s.475.

⁷⁹ Akbulut, İÜHF, s. 112; Alkan Necati, “Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları”, Polis Dergisi, Yıl 10, S.40, Ankara 2004, s.293; Yurdakul, s.76.

⁸⁰ Dönmezer, Mukayeseli Mevzuat, s.190; Tezcan, Madde Kaçakçılığı, s.208.

⁸¹ Karagöz-Akdam, s.34.

⁸² Karagöz-Akdam, s.34; Gürelli Nevzat, “Hukuk Açısından İlaç Alışkanlıkları”, İHF, 1975,C.XLI,S.1-4, s.7; Yokuş Sevük, s.58.

Uyuşturucu madde ticaretini engellemeye yönelik olarak ilk olarak 1 Şubat 1909 tarihinde Şangay'da Milletlerarası Afyon Komisyonu kurulmuştur. 12 ülkenin temsil ettiği bu komisyon afyonun kullanılmasını kademeli olarak ortadan kaldırılmasını sağlayacak tedbirlerin alınmasını tavsiye eden kararlar almıřtır⁸³. Bu sözleşmede afyon kullanma alışkanlığının ortadan kaldırılması, afyon ihracının sınırlandırılması, afyon içeren ilaçların imali ve ticaretinin yasaklanması gibi afyonun kötüye kullanılmasını önlemeye yönelik tedbirler öngörölmüştür. Ayrıca morfinin üretimi satışı ve stoklarının kontrolü için önlem alınması da tavsiye edilmiřtir⁸⁴.

1909 Şangay Afyon Sözleşmesinden sonra yapılan diğer sözleşme ve protokoller şu şekildedir;

- 23 Ocak 1912 tarihli La Haye Afyon Sözleşmesi
- 19 Şubat 1925 tarihli Cenevre Afyon Sözleşmesiyle koka yaprağı, hint keneviri gibi maddeleri kapsamına almıştır.
- 13 Temmuz 1931 tarihli Cenevre Afyon Sözleşmesi
- 26 Haziran 1936 tarihli Zararlı İlaçların Gayrimeşru Ticaretini Men'i Hakkında Cenevre Sözleşme
- 1946 da Lake Succes Protokolü
- 1948 tarihli Sentetik Uyuşturucu Maddeler Hakkında Paris Protokolü
- 1953 de New York Afyon Protokolü

1961 yılında yapılan Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesinin 44. maddesiyle daha önce yapılan bütün protokol ve sözleşmeler yürürlükten kaldırılmıştır.

2- Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi

Uluslararası alanda yapılan sözleşme ve protokollere rağmen uyuşturucu madde bağımlılığıyla tam olarak mücadele edilememiş, uyuşturucu madde üretim ve

⁸³ **Yokuş Sevik**, s.58

⁸⁴ **Güngör Şener-Kınacı** Ali, Öğreti ve Uygulama Boyutu İle Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar, Yetkin Yayınları, Ankara 2001, s.76; **Yokuş Sevik**, s.58.

kullanımı denetim altına alınamamıştır⁸⁵. Bunun üzerine Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadele konusunda yapılan sözleşmelerin yerini almak üzere konuyla ilgili genel ilkeleri belirleyen madde kullanımını tıbbi ve bilimsel amaçlarla sınırlayan Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi hazırlanmıştır. Daha önce hazırlanan sözleşmelerin tek metin haline getirilmesi nedeniyle sözleşmeye “Tek Sözleşme” adı verilmiştir⁸⁶. 1961 Tek Sözleşmesi 25 Mart 1972 tarihinde Cenevrede hazırlanan bir protokolle yenilenerek günümüzdeki halini almıştır.

Türkiye sözleşmeye 27.12.1966 tarihli ve 812 Sayılı Kanunla katılmayı uygun bulmuştur⁸⁷. Türkiye Tadil Protokolünü 25.03.1972 tarihinde imzalamış 26.04.2001 tarih ve 4669 Sayılı Kanunla Protokolün onaylanması uygun bulunmuştur⁸⁸.

Sözleşmenin birinci maddesinde sözleşmede geçen tanımlara yer verilmiş sözleşmenin son kısmında dört cetvel halinde uyuşturucu ve sentetik maddeler belirlenmiştir. Bu maddelerin tıbbi ve bilimsel amaçlar dışında kullanılması yasaklanmıştır. Sözleşmeyle bu maddelerin elde edilmesi, doğal bitkilerin ekimi, bu maddelerin imal ve ticaretinin denetimi uyuşturucu madde kaçakçılığının önlenmesine ilişkin hükümler yer almaktadır .

Tek Sözleşmesinin 46. maddesiyle taraf devletlere bu sözleşme hükümlerine aykırı olarak uyuşturucu madde ekimi, imali, hazırlanması, elde bulundurulması, satışa arzı, satılması , herhangi bir maksatla teslimi simsarlığı, transit olarak sevki, nakli, ithal ve ihracı bulundurulması veya bu sözleşmeye aykırılık oluşturan her türlü fiilin kasten yapılması halinde taraf devletlere Sözleşme hükümlerine aykırı şekilde yapılacak fiillerin yasaklanması ve ağır cezaların hapis ve hürriyeti bağlayıcı diğer

⁸⁵ Yılmaz, s.9.

⁸⁶ Güngör-Kınacı, s.81.

⁸⁷ Sözleşmeye katılma Bakanlar Kurulunun 14.02.1967 tarihli ve 67732 Sayılı Kararı ile onaylanmış ve Sözleşme metni 12.05.1967 tarihli 12596 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış ve 22.06.1967 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

⁸⁸ 4669 Sayılı Kanun 09.05.2001 tarihli 24397 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. protokol Bakanlar Kurulunun 09.05.2001 tarihli ve 2001/2577 sayılı kararı ile onaylanmış protokol metni 30.06.2001 tarihli ve 24448 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

cezalarla cezalandırılması ve gerekli tedbirlerin alınması hususunda yükümlükler yüklemiştir. Buna rağmen uyuşturucu madde kullanıcıları bu tip yasak fiilleri yaptıklarında, mahkûmiyet kararları veya ceza yerine kullanıcıları tedaviye, eğitime, tedavi sonrası bakıma, rehabilitasyona ve topluma yeniden kazandırmaya yönelik önlemlere tabi tutabileceği düzenlenmiştir⁸⁹. Sözleşmenin 48. maddesinde bu sözleşmenin yorumu veya uygulanmasında iki veya daha çok taraf arasında anlaşmazlık çıktığı takdirde, sözü geçen taraflar bu anlaşmazlığı görüşme, soruşturma, arabuluculuk, uzlaştırma, hakemlik ve bölgesel teşekküllere baş vurma yollarıyla veya yargısal yoldan yada bizzat seçecekleri başka barışçı yollarla çözümlenmek üzere birbirlerine danışabilecekleri bu yollarla çözüme varılamadığı halde anlaşmazlığın, Milletlerarası Adalet Divanına havale edileceği düzenlenmiştir.

3-1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi

Psikotrop (sentetik) maddelerin hızla gelişmesi 1961 tarihli Tek Sözleşmesini yetersiz hale getirmiş ve Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından psikotrop maddelere ilişkin bir sözleşme hazırlanmıştır⁹⁰. 21 Şubat 1971 tarihinde Viyana'da Psikotrop Maddeler Sözleşmesi imzalanmıştır. Sözleşmenin yürürlüğe girmesi için 40 ülke tarafından kabul edilmesi düzenlenmiştir. Yürürlük şartının yerine gelmesiyle Sözleşme 16.08.1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Psikotrop Maddeler Sözleşmesini 27.10.1980 tarihli 2326 sayılı Kanunla onaylanmasını uygun bulmuştur⁹¹.

Psikotrop Maddeler Sözleşmesinin birinci maddesinde psikotrop madde tanımlanmış ve bu maddeler sözleşmenin sonunda dört cetvel halinde gruplandırılmış, ancak maddeler sayılanlarla sınırlandırılmamıştır. Cetvellere yeni maddelerin eklenmesi konusunda Dünya Sağlık Örgütü yetkili kılınmıştır.

Sözleşmenin 20. maddesi ile 22. maddeleri arasında, psikotrop maddelerin kullanımını bilimsel ve tıbbi amaçlarla sınırlandırmış, bu maddelerin uluslararası

⁸⁹ 1961 Tek Sözleşmesinin 36. Maddesinde değişiklik yapan 1972 tarihli Protokolün 14. maddesi

⁹⁰ **Günel**, Uyuşturucu, s.42, **Dönmezer**, Mukayeseli Mevzuat, s.190.

⁹¹ Sözleşme 07.03.1981 tarihli ve 17272 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

ticareti ithalat ve ihracının yasaklanması, sınırlandırılması kaçakçılığı ile mücadele konusunda hükümler öngörmüştür. Taraf devletler maddeleri kötüye kullananların, psikotrop maddelere ilişkin suçlar işlemeleri halinde bu suçların yaptırımını olarak mahkumiyet veya cezaya alternatif olarak veya cezaya ek olarak kötüye kullananların tedavisi eğitimi, tedavi sonrası bakımı, rehabilitasyonu, ve topluma yeniden kaynaşması için gerekli tedbirleri almakla yükümlü kılınmıştır.

Sözleşmenin 31. maddesinde bu sözleşmenin yorumu veya uygulamasında taraflar arasındaki anlaşmazlığın, görüşme, soruşturma arabuluculuk uzlaştırma hakemlik ve bölgesel kuruluşlara başvurma yollarıyla veya yargı yoluyla yahut bizzat seçecekleri başkaca barışçı araçlarla çözümlenmesi için Taraflar birbirlerine danışacakları anlaşmazlığın bu yollarla çözümlenmesi halinde anlaşmazlığa taraf olanlardan herhangi birinin istemi üzerine karar için Uluslararası Adalet Divanına havale edileceği düzenlenmiştir⁹².

4-Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Sözleşme

Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Sözleşme uyuşturucu madde kaçakçılığının yayılmasını ve bunun sonuçlarını önleyebilmek, 1961 Tek Sözleşmesi ve 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesiyle getirilmiş olan önlemlerin uygulanabilirliğini sağlamak ve yeni önlemler almak amacıyla Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 19.12.1988 tarihinde kabul edilmiş ve imzaya açılmıştır. Türkiye Sözleşmenin onaylanmasını 22.11.1995 tarihli ve 4136 sayılı Kanunla uygun bulunmuştur⁹³.

Bu Sözleşmede uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yasadışı imalatında kullanılan kimyasal maddelerin kontrol altına alınması, uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadelede kara paranın aklanmasının önlenmesi, suçluların iadesi, deniz yoluyla kaçakçılığın önlenmesi, kontrollü teslimat uygulamasının mümkün kılınması, adli yardımlaşma hususlarına ilişkin hükümler yer almaktadır.

⁹² Türkiye Sözleşmenin 31. Maddesinin ikinci fıkrasına ihtirazi kayıt koymuştur

⁹³ Sözleşme 11.02.1996 tarihli 22551 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

Sözleşmenin üçüncü maddesinde taraf devletlerin kasten işlenmesi halinde suç olarak düzenlenmesi öngörülen fiiller belirtilmiştir⁹⁴.

5-Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20.11. 1989 tarihinde kabul edilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşmede çocukları uyuşturucu ve uyarıcı maddelerden korunmasına yönelik düzenlemeler de yer almaktadır. Sözleşme Türkiye tarafından 27.01.1995 tarihinde onaylanmıştır. Sözleşmenin 33. Maddesi gereği, taraf devletler çocukların uluslararası anlaşmalarda tanımlandığı biçimde uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yasadışı kullanımına karşı korumak ve bu tür maddelerin yasadışı üretimi ve kaçakçılığı alanında kullanılmasını önlemek amacıyla yasal, sosyal ve eğitsel nitelikler de dahil olmak üzere türlü uygun önlemleri almakla yükümlüdür.

⁹⁴ Sözleşmenin 3.maddesi şu şekilde suç olarak düzenlenmesini öngördüğü fiileri belirtmiştir 1. Her bir Taraf. aşağıda sayılan fiilleri, kasti olarak işlendiği zaman. kendi hukukunda suç olarak ihdas etmek için gerekli önlemleri alacaktır

a- (i) 1961 Sözleşmesi, Değiştirilmiş 1961 Sözleşmesi veya 1971 Sözleşmesi hükümlerine aykırı olarak herhangi bir uyuşturucu veya psikotrop maddenin üretimi, imalatı, çıkarılması, hazırlanması, arzı satışa çıkarılması, dağıtımı, satışı, hangi koşulda olursa olsun teslimi, simsarlığı, sevki, transit sevki, nakli, ithali veya ihracı ;(ii) 1961 Sözleşmesi ve Değiştirilmiş 1961 Sözleşmesi hükümlerine aykırı olarak uyuşturucu madde üretmek amacıyla .Afyon haşhaşı, Koka ağacı veya Hint kenevir bitkisi yetiştirilmesi;(iii) Yukarıda (i) bendinde sayılı olan herhangi bir amaç için herhangi bir uyuşturucu veya psikotrop maddenin bulundurulması veya satın alınması (iv) Uyuşturucu veya psikotrop maddelerin kaçak ekimi, üretimi veya imalatı için kullanılacağını bilerek teçhizat, malzeme veya I ve II numaralı tablolarda kayıtlı maddelerinin imalatı, nakli veya dağıtımı;(v) Yukarıdaki (i), (ii), (iii) veya (iv)bentlerde yer alan suçların düzenlenmesi.,yönetimi veya bunlar için mali kaynak sağlanması;

(b) (i) bir mamelekin bu fıkranın (a) bendindeki suç veya suçlardan birinden veya suç veya suçlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, mamelekin gayri meşru kaynağını gizlemek veya olduğundan değişik göstermek veya böyle bir suçun işlenmesine karışmış bir kişinin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçmasına yardımcı olmak amacıyla, bu mamelekin bir başka mameleke dönüştürülmesi veya devredilmesi;(ii) 1. Fıkranın (a) bendinde belirtilen suçlardan birinden veya bunlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek mal varlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, bulunduğu yerin ,yaralanma hakkının ,hareketlerinin , üzerindeki yararlanma hakkının. hareketlerinin, üzerindeki hakların ve kime ait olduğunun gizlenmesi veya olduğundan değişik gösterilmesi ,

(c) .Anayasa ilkeleri ve hukuk: sisteminin temel kavramları saklı kalarak:(i) Mülkiyetin edinilmesi sırasında. 1.fıkranın (a) bendinde belirtilen suçlardan birinden veya bunlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, bir mal varlığının edinilmesi sahip olunması veya kullanılması (ii) Uyuşturucu veya psikotrop maddelerin kaçak olarak yetiştirilmesi. üretimi veya imalatında kullanıldığını veya kullanılacağını bilerek gerekli teçhizata veya malzemeye veya I ve II numaralı tablolarda kayıtlı maddelere sahip olunması (iii) Bir başkasının. bu maddede yer alan suçlardan birini ne şekilde olursa olsun işlemeye veya uyuşturucu veya psikotrop maddeleri kaçak olarak kullanmaya açıkça yöneltmesi veya teşvik edilmesi (iv) Bu maddede yer alan suçlardan herhangi birine katılınması bu amaçla örgütlenilmesi veya işbirliği yapılması, teşebbüste bulunulması ve suçun işlenmesine yardımcı olunması, kolaylık sağlanması ve yol gösterilmesi.

B-Türk Mevzuatındaki Düzenlemeler

1-Genel Olarak

Türkiye sahip olduğu coğrafi konum nedeniyle bir çok uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yönünden geçiş yeri konumundadır⁹⁵. Madde kullanımı boyutuyla da hedef ülke haline geldiği söylenebilir. Mevzuatımızda uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yasa dışı yollarla temini ve ticaretini insanlık suçu niteliğinde kabul edilmekte⁹⁶ ve ağır yaptırımlara tabi tutulmaktadır⁹⁷. Karşılaştırmalı hukuktaki genel yaklaşım, uyuşturucu maddelerin imal ve ticareti fiilleri arasında da ayrıma gidilerek imal, ithal ve ihraç fiilleri daha ağır yaptırımlara tabi tutulurken, madde satmaya yönelik fiillerin nispeten daha hafif cezalarla cezalandırılması yönündedir⁹⁸. Türk hukuk mevzuatındaki düzenleme de benzer yönde olduğu söylenebilir.

Türkiye madde kullanıcısı ve bağımlısını ise tedavi edilmeye ihtiyacı olan hasta olarak kabul etmekte ve madde kullanımını engelleyebilmek için kullanımı için bulundurmaya suç kabul edip cezalandırmaya ve kullanıcıları tedavi edilerek tekrar topluma kazandırmaya yönelik iç hukuk düzenlemeleri yapmaktadır⁹⁹. Kullanmak

⁹⁵ **Karagöz-Akdam**, s.30; **Akbulut**, İÜHFİM, s.116; **Tezcan**, Madde Kaçakçılığı, s.210. s.88;Türkiye dünya üzerindeki konumu ele alındığında eski dünya kıtaları olarak adlandırılan Asya Avrupa Afrika kıtalarının merkezine çok yakındır, geleneksel ticari yollardan biri olan ipek yolu üzerindedir, gelişmiş ve sanayileşmiş batı devletleri ile petrol zengini arap ülkeleri ve üçüncü dünya ülkeleri arasında ticaret, ulaşım, kültürel birleşimi sağlayan bir noktadadır, coğrafi konumu itibariyle kara ve deniz yollarının kavşak noktasındadır, ekonomik ve siyasi politikası gereği Asya ve Avrupa ülkeleri ile yakın ilişki içindedir, **Akbulut İlhan**, “Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu” İstanbul Barosu Dergisi, C.76, S.2, İstanbul 2002, s.418-419; Türkiye'nin bu konuda en önemli sorunu Türkiye'den yurt dışına büyük miktarlarda uyuşturucu veya uyarıcı madde ihraç edilmesidir, **Dönmezer**, Mukayeseli Mevzuat, s.213. Avrupa pazarlarına ulaşan uyuşturucu maddelerin %80'nin Türkiye'den intikal edildiği ifade edilmektedir, **Alkan**, s.294.

⁹⁶ **Karagöz-Akdam**, s.30; **Derdiman**, s.477; **Akbulut**, İÜHFİM, s.140; **Yurdakul**, s.76.

⁹⁷ **Dönmezer**, Mukayeseli Mevzuat, s.214-215.; **Gürelli**, s.11; **Derdiman**,s.476; **Akbulut**,İÜHFİM, s.116

⁹⁸ **Bayraktar** ,Suç Siyaseti, s.54.

⁹⁹ **Karagöz-Akdam**, s.30-35. Mukayeseli hukukta uyuşturucu madde kullanımının suç olmaktan çıkarıldığı , uyuşturucu kullanan kişiye tıbbi-sosyal açıdan yaklaşılarak madde kullanıcıları hakkında tedavi tedbirine başvurulduğu görülmektedir. Öncelikle gönüllü tedavi esasına göre hareket edildiği kişide kronik zehirlenme hali olması durumunda tedavi tedbirinin zorunlu olarak uygulandığı görülmektedir. **Bayraktar**, Suç Siyaseti, s.58-59.

için uyuşturucu madde bulunduran ve kullanan kişiye ceza verilmesi öğretide uygun bir ceza siyaseti olmadığı gerekçesiyle eleştirilmektedir¹⁰⁰.

Yapılan hukuksal düzenlemelerin yanında uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kötüye kullanılmasını önlemede toplumun bu maddeler karşısındaki tutumu belirleyici rol oynar. Uyuşturucu maddeler ve bunların kullanımına yönelik toplumsal tepkiler farklılıklar gösterebilmektedir. Toplumun sahip olduğu değerler inançlar doğrultusunda kişileri kendisiyle bütünleştirebildiği oranda madde kullanımı da azalacaktır. Madde kullanımıyla mücadelede toplumun değer yargılarının bilinmesi gerekir. Uyuşturucu madde kullanımı ve alışkanlığı karşısında topluma hakim olan hoşgörüsüzlüğün aile, kültür, eğitim kurumlarıyla giderilmesi toplumun güçlendirilmesi gerekmektedir¹⁰¹. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadele konusunda topluma büyük görevler düşmektedir. Bunun için de toplumun eğitilmesi gerekmekte ve medyaya önemli görevler düşmektedir. Önemli olan husus madde kullanımının bağımlılık haline dönüşmeden önüne geçilmesidir¹⁰².

2-Anayasa

Sosyal hukuk devletinin gereği olarak devlet toplumun sağlığı ve refahını sağlamalıdır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler toplumun sağlığı ve refahını tehlikeye düşürdüğünden sosyal hukuk devleti toplumu bu maddelere karşı korumakla yükümlüdür. Anayasamızın 58. maddesinin 2. fıkrasında Devletin gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri alışkanlıklardan korumak için gerekli tedbirleri alacağı düzenlenmiştir¹⁰³. Devletin uyuşturucu ve uyarıcı maddelere karşı toplumu koruma görevi Anayasanın ailenin korunmasını düzenleyen 41. maddesi ile sağlık hizmetleri ve çevrenin korunmasını düzenleyen 56. maddesinden de kaynaklanmaktadır¹⁰⁴. Anayasanın 56. maddesi gereği herkesin beden ve ruh sağlığını korumakla yükümlü olan devletin görevleri

¹⁰⁰ **Süer Nuri**, Tartışmalar, Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında Türk Ceza Kanununun 50 Yılı ve Geleceği Sempozyumu, Sermet Matbaası, İstanbul 1977, 625.

¹⁰¹ **Bayraktar**, Suç Siyaseti, s.50-51.

¹⁰² **Akbulut**, İstanbul Barosu, s.422-423; **İnce**, s.338.

¹⁰³ **Yokuş Sevük**, s.65.

¹⁰⁴ **Yokuş Sevük**, s.73.

arasında uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadele de yer almaktadır¹⁰⁵. Anayasanın Devlete yüklediği bu yükümlülüğünün yerine getirilmesinde tüm kamu kuruluşları sivil toplum örgütleri ve toplumun fertleri işbirliği içinde çalışmalıdırlar¹⁰⁶.

Anayasadan ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmek üzere uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanımının tıbbi ve bilimsel amaçlarla sınırlanması için bu maddelerin ekimi, kaçakçılığı, ticareti ve kullanımını denetlemeye ve yasaklamaları düzenlemeye yönelik çeşitli kanunlar yapılmıştır¹⁰⁷. Türk mevzuatında uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları üç ana grupta toplanmaktadır. Bunlardan ilki imal suçu ikincisi bulundurma devir ve ticaret suçlarını, üçüncü grup ise kullanmaya yönelik suçlardan oluşmaktadır¹⁰⁸.

3-Türk Ceza Kanunu

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle ilgili ceza hukukunun koyduğu yasaklamalardaki amaç bu maddelerin kanun dışı kullanımını önlemektir. Bunu sağlayabilmek için uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı aşamasına varıncaya kadar geçen aşamaları yasaklanması yoluna gidilmektedir. Maddelerin üretilmesinden başlayarak dağıtımına satışına, kanun dışı yollarla kullanıcının eline geçmesine kadar geçen aşamalar suç olarak düzenlenmektedir¹⁰⁹. Kanun koyucu Türk Ceza Kanununda kullanıcının eline bu maddelerin geçmesinde rol oynayacak kişilerin fiillerini suç olarak düzenleyip yaptırıma bağlamak suretiyle kullanımını engellemeye çalışmaktadır¹¹⁰.

¹⁰⁵ **Derdiman**, s.477.

¹⁰⁶ **Karagöz-Akdam**, s.35.

¹⁰⁷ **Gürelli**, s.10; **Yokuş Sevik**, s.66.

¹⁰⁸ **Zafer Hamide**, "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu", İlaç Hukuku Sempozyumu, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sağlık Hukuku Sempozyumu, Sempozyum Özel Sayısı, No.2, İstanbul 2007 ,s.99.

¹⁰⁹ **Günel**, Uyuşturucu, s.177; **Dönmezer**, Mukayeseli Mevzuat, s.192; **Yokuş Sevik**, s.73; **Derdiman**, s.479; **Yurdakul**, s.76.

¹¹⁰ **Günel**, Uyuşturucu ,s.51.

765 Sayılı ETCK m. 403-409 arasında uyuşturucu maddelere ilişkin suçlar düzenlenmişti. 5237 Sayılı TCK da uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin suçlar kamunun sağlığına karşı suçlar bölümünde m.188 ile m. 192 arasında düzenlenmiştir.

TCK m.188/1 de uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin ruhsatsız ve ya ruhsata aykırı olarak imal, ithal veya ihraç etmek m.188/3 de uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız ve ruhsata aykırı olarak ülke içinde satmak, satışa arz etmek, başkalarına vermek, nakletmek, sevk etmek, depolamak, satın almak, kabul etmek, bulundurmak suç olarak düzenlenmiştir. TCK m. 188/6 da üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili doktor tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü maddenin imal ve ticareti yasaklanmıştır. TCK m. 188/7de uyuşturucu ve uyarıcı madde etki doğurmamakla birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan maddeyi ülkeye ithal eden, imal eden, satan, satın alan, nakleden, depolayan, veya ihraç eden kişinin cezalandırılması öngörülmüştür.

TCK m.190 da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasını kolaylaştırmak , özendirmek suç olarak düzenlenmiştir. TCK m. 191 de kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suç olarak düzenlenmiştir. 5237 Sayılı TCK da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını önlemeye ilişkin bu suçlara karşılık öngörülen ceza uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçuna göre daha hafif bir ceza öngörülmüştür. Kanunda uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kullananların tedavi edilmesi ve tedavi sonrası da denetimli serbestlik tedbiri öngörülmek suretiyle bakımı ile ilgili hükümlere yer vermiştir. Bu düzenlemeler uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kötüye kullanılmasını önleyici niteliktedir¹¹¹.

¹¹¹ Yokuş Sevük, s.74.

4- 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun

2313 Sayılı Kanun 12.06.1933 tarihinde kabul edilmiş ve 24.06.1933 tarih 2435sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

2313 Sayılı Kanunun birinci maddesi gereği afyon, morfin, koka ve bunlardan üretilen diğer uyuşturucuların ithali, ihracı, bulundurulması, alım ve satımı Sağlık Bakanlığının iznine bağlıdır. 2313 Sayılı Kanuna 13/11/1996 tarih ve 4208 Sayılı Kanunla eklenen ek birinci maddesine göre; 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek I ve II Numaralı Tablolar ile bu Tabloların değişikliklerinde yer alan maddelerin imali, ithali ve ihracı, nakli, bulundurulması, alımı ve satımı Sağlık Bakanlığının iznine baęlıdır¹¹².

Kanunun 3. maddesinde münhasıran esrar yapmak için kenevir ekilmesi ve her ne şekilde olursa olsun esrarın ihzar, ithal, ihraç ve satışı yasaklanmıştır. Bu maddeye aykırı davrananların hapis cezası ile cezalandırılacakları düzenlenmiştir(m.23). Burada ekimin esrar elde etmeye yönelik olup olmadığının tespiti için failin kastının belirlenmesi gerekmektedir. Kast failin iç dünyası ile ilgili olduğundan kastın neye yönelik olduğunun belirlenmesi ancak dışa yansıyan failin olay öncesi, sonrası ve olay sırasındaki davranışları dikkate alınarak belirlenir¹¹³.

Kanunun 23/1. maddesi ile lif, tohum, sap ve benzeri amaçlarla kenevir ekimi, Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığının iznine bağlanmış ve bu hususlara ait uygulama esaslarının Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle

¹¹² 2313 Sayılı Kanun ek maddede aykırılık hali suç olarak düzenlenmiştir. Buna göre,Birinci fıkrada belirtilen maddelerden herhangi birini izinsiz imal, ithal ve ihraç edenler, nakledenler veya bulunduranlar, alanlar veya satanlar, eylemleri daha ağır bir cezayı gerektiren suç oluşturmadığı takdirde, üçyüzmilyon liradan birmilyar liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır ve bu maddelerin müsaderesine de hükmolunur.

Üçüncü fıkrada belirtilen suçların, uyuşturucu veya psikotrop maddelerin imalatında kullanılmak amacıyla veya kullanılacağını bilerek işlenmesi halinde faile, eylemleri daha ağır bir cezayı gerektiren suç oluşturmadığı takdirde, iki seneden dört seneye kadar ağır hapis cezası verilir. Uyuşturucu ve psikotrop maddelerin imalinde;kullanılmak amacıyla veya kullanılacağını bilerek gerekli teçhizat ve sair malzemeyi imal, ithal ve ihraç edenler, nakledenler veya bulunduranlar, alanlar veya satanlar hakkında da aynı cezaya hükmolunur

¹¹³ Kenevirin kök sayısı, ekim ve yetiştirme süreci, yetiştirilen kenevir bitkisinin miktarı, erkek kenevirlerin sökülerek yalnızca dişi kenevirlerin bakımının yapılması, gibi etkenler dikkate alınarak failin kastının esrar yetiştirmeye yönelik olup olmadığı tesbit edilmeye çalışılır. **Albayrak**, s.148-149.

belirleneceği¹¹⁴ ve her ne maksatla olursa olsun izinsiz olarak kenevir yetiştirmek yasaklanmıştır. Kenevir ekim bölgelerinde izin belgesi almadan veya izin belgesi almasına rağmen belgesinde belirtilen alandan fazla yerde veya izin belgesinde kayıtlı yerden başka yerde ekim yapanlar hakkında para cezasına hükmolunacağı düzenlenmiştir.

Esrar elde etmek amacıyla kenevir ekiminde ekim yapılan yerin izin verilen bölgelerden olup olmamasının önemi yoktur. Bu amaçla ekim yapmak mutlak olarak yasaklanmış ve suç olarak düzenlenmiştir. Lif tohum ve benzeri amaçlarla kenevir ekimine sadece ekim bölgesinde izin verilmiş yönetmelikle belirlenen bölgeler dışında kenevir ekimi yasaklanmıştır. Ancak bunun için herhangi bir yaptırım öngörülmemiştir. Kanunda bu bölgelerdeki ekilen alanlardan bitkilerin sökülmesi ve imhası ve doğan zararın ekimi yapanlardan tahsili düzenlenmiştir¹¹⁵.

Kanunda esrar elde etme dışındaki ekimlerde izin bölgesinde izinsiz ekim yapanların cezalandırılacağı düzenlenmiş ancak ekim bölgesi dışında yapılan ekimler için herhangi bir ceza düzenlenmemiştir. Uygulamada ise ekim bölgesi dışında esrar elde etme amacı olmayan ekimlerin de esrar elde etme kastıyla ekilmiş gibi değerlendirilerek ceza verildiği görülmektedir. Ancak bu uygulama suçlarda ve cezada kanunilik suçlarda ve cezalarda oranlılık, idarenin suç ve ceza içeren hükümler koyamayacağı ilkelerine aykırıdır. Yapılması gereken anlaşılır ve tereddütlere yer vermeyen bir düzenleme yapılmasıdır¹¹⁶.

Kanunun 4 ila 14. maddeleri arasında kanun kapsamındaki maddelerin ülkeye ithalinde ve ihracında uygulanacak kurallar düzenlenmiştir.

Kanunun 15. Maddesinde uyuşturucu maddelerin ülke içinde perakende ve reçete karşılığı satışının eczacılar tarafından ve Eczaneler Kanununa göre açılmış

¹¹⁴ 2313 Sayılı Kanunun 23/1 maddesine dayanarak çıkarılan, 21 Ekim 1990 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Kenevir Ekimi ve Kontrolü Hakkında Yönetmeliğinin 5. Maddesinde ekim yapılacak iller; Amasya, Antalya, Burdur, Bartın, Çorum, İzmir, Karabük, Kastamonu, Kayseri, Kütahya, Malatya, Ordu, Rize, Samsun, Sinop, Şanlıurfa, Tokat, Uşak ve Zonguldak olarak düzenlenmiş 2000 yılında Bakanlar Kurulunun kararı ile Şanlıurfa listeden çıkarılmıştır.

¹¹⁵ **Albayrak**, s.144.

¹¹⁶ **Albayrak**, s.144-145.

eczanelerde yapılacağı düzenlenmiştir. 16 ila 18. maddeleri arasında ise ecza ticarethaneleri ve eczanelerin alım satımını yaptıkları uyuşturucu maddelerin düzenlenen şekilde kayıt işlemlerini yaptırmaları gerektiği belirtilmiştir. Kanunun 24. maddesinde Uyuşturucu maddeleri 15 inci maddede belirtilenlerden başkalarına satan ecza ticarethaneleri sahipleri ve sorumlu müdürleri ile tabip reçetesi olmadan satan eczane sahip veya mesul müdürlerinin Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre cezalandırılacağı düzenlenmiştir¹¹⁷.

5-1918 Sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun

1918 Sayılı Kanunla ülkeye giriş çıkışı yasaklanmış veya izne tabi tutulmuş uyuşturucu maddelerin yasaya aykırı şekilde veya izin alınmaksızın ithali, ihracı, bulundurulması, taşınması, satılması yasaklanmıştır.

6-3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun

3298 Sayılı Kanunda haşhaş ekiminin kontrolüne ilişkin hükümler yer almaktadır¹¹⁸. Bu Kanunla uyuşturucu maddelerin alımı, satımı, imali, ithali, ihracı ile ilgili hususların Bakanlar Kurulunca tespit edilecek esaslara göre yapılacağı ve haşhaş ekiminin yapılabileceği bölgelerin Bakanlar Kurulunca belirleneceği düzenlenmiştir. Kanunun 4. maddesinin ikinci fıkrasında ekim bölgesi dışında haşhaş ekimi yapmak suçu düzenlenmiştir. Buna göre, haşhaş ekim bölgesinde izin belgesi almadan veya izin belgesi almasına rağmen belgesinde belirtilen alandan fazla yerde veya izin belgesinde kayıtlı yerden başka yerde ekim yapmak suçtur.

¹¹⁷ Bayraktar 2313 Sayılı kanununda uyuşturucu madde üretiminden ekimine, alım satımına ithal ve ihraç edilmesine kadar bir çok fiili çok ayrıntılı olarak düzenleyip aykırılıkların hafif yaptırımlara tabi tutulmasına rağmen bu hüküm açısından TCK'ya atıf yapmasını TCK da düzenlenen yaptırımların oldukça ağır olması karşısında çelişkili bir durum yarattığını ifade etmektedir. **Bayraktar**, Suç Siyaseti, s.52-53.

¹¹⁸ Türkiye'de haşhaş ekimi geleneksel olarak yüzyıllarca yapılmış afyon sakızı Toprak Mahsulleri Ofisine satılmış bu bitkilerden elde edilen yağ, küspe yaprak ve tohumlar günlük yaşamda kullanılmıştır. Ekilen haşhaşın kötüye kullanımı söz konusu olmamaktaydı. Ancak uluslararası alanda uyuşturucu madde kaçakçılığının büyük bir sorun haline gelmesi ve Türkiye nin meşru olmayan uyuşturucu madde ticareti merkezlerinden biri olarak görülmesinin sonucu olarak Tüm ülkede haşhaş ekimi yasaklanmıştır. Ancak bu durumun uyuşturucu madde akışı üzerinde bir etkisinin olmadığı anlaşılmaması üzerine 1974 yılında gerekli kontrol sisteminin kurulmasından sonra lisanslı olarak Bakanlar Kurulunca belirlenecek yerlerde kapsüllerin çizimi yapılmadan haşhaş ekimi yapılmasına izin verilmiştir. **Akbulut**, İstanbul Barosu, s.420-421.

7-Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelere İlişkin Hüküm İçeren Diğer Kanunlar

1593 Sayılı Hıfzıssıhha Kanunu ile uyuşturucu maddelerin temininin Sağlık Bakanlığının doğrudan doğruya ifa edeceği görevler arasında olduğu belirtilerek uyuşturucu maddeler Sağlık Bakanlığının denetimine tabi tutulmuştur

984 Sayılı Ecza Ticarethaneleriyle Sanat ve Ziraat İşlerinde Kullanılan Zehirli, Müessir ve Uyuşturucu Maddelerin Satıldığı Dükkanlara Mahsus Kanunda zehirli ve müessir maddelerin bu kapsamda uyuşturucu maddelerin eczanelerde nasıl saklanacağı, ne şekilde müstahzar haline getirileceği, kayıtların nasıl tutulacağı düzenlenmiştir. Kanunda sanat ve ziraat işlerinde kullanılan zehirli ve müessir madde satıcılığı yapmak suç olarak düzenlenmiştir.

5584 Sayılı Posta Kanununun 41. maddesinde afyon, kokain, ve buna benzer uyuşturucu maddelerin tıbbi ve bilimsel amaç için yetkili kişi ve kuruluşların resmi belgelerde belirterek gösterdikleri hariç posta ile gönderilmesi yasaklanmıştır. Kanunun 45. maddesiyle de bu maddeleri ele geçirilmesi hainde ilgili makamlara bildirim yapma yükümlüğü getirilmiştir.

4926 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 3. maddesinde herhangi bir eşyanın bu kapsamda uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin¹¹⁹ gümrük kapısından geçirilmeksizin veya gümrük incelemelerine tabi tutulmaksızın gerçeğe aykırı belge ve beyannamelerle ithali veya buna teşebbüs edilmesi, ithali veya ihracı izne , lisansa uygunluk belgesine bağlı olan maddelerin ithal veya ihracı suç olarak düzenlenmiştir.

3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun 4. Maddesinde TCK m. 188 deki uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile 4926 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçların terör amacı

¹¹⁹Yokuř Sevik, s.69.

ile suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyetleri çerçevesinde işlenmesi terör suçu sayılacağı düzenlenmiştir.

2559 Sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun 13. maddesinde uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarında polisin yapacağı işlemler düzenlenmiş ve polise yakalanması belli usullere tabi olan kişiler hakkındaki kanun hükümleri saklı kalmak kaydıyla uyuşturucu maddeleri alan, satan, bulunduran ve kullananları yakamla ve gerekli kanuni işlemleri yapma yetkisi vermiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇU

I-GENEL OLARAK

Türk Ceza Kanunu 188. maddesinde uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu düzenlenmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçları TCK da imal, ithal veya ihraç (TCK m.188/1) ve diğer ticaret suçları (TCK m.188/3) olmak üzere ikiye ayrılmıştır¹²⁰. 765 Sayılı ETCK m. 403/1-3 fıkrasında uyuşturucu madde imal, ithal ve ihracı; 403/5 fıkrasında da diğer uyuşturucu madde ticareti suçları düzenlemiştir¹²¹.

TCK m.188/1 de uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal veya ihraç etmek suç olarak düzenlenmiştir. TCK m.188/3 fıkrasıyla uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satmak, satışa arz etmek, başkalarına vermek, sevk etmek¹²², nakletmek, depolamak, satın almak, kabul etmek, bulundurmamak suç olarak düzenlenmiştir.

TCK m.188/6 da üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili, tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü maddenin imal ve ticareti suç olarak düzenlenmiştir.

TCK m.188/7 fıkrasıyla uyuşturucu ve uyarıcı etkisi göstermemekle birlikte uyuşturucu ve uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan maddeyi ülkeye ithal etmek, imal etmek satmak, satın almak, sevk etmek, nakletmek, depolamak, ihraç etmek de suç olarak düzenlenmiştir.

¹²⁰ **Tezcan Durmuş-Erdem** Mustafa Ruhan-**Önok** R. Murat, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 5. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2007, s.598; Zafer Kanunda uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretini iç ve dış ticaret şeklinde ayrı ayrı düzenlediğini TCK m.188/1 dış ticareti, 188/3 de iç ticareti düzenlediğini ifade etmektedir, **Zafer** , s. 99.

¹²¹ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.598.

¹²² “sevk etmek” ibaresi 5377/22 Sayılı Kanunla madde metnine eklenmiştir. RG 08.07.2005 tarih 25865 No.

TCK m.188/2 de uyuşturucu veya uyarıcı madde ihraç suçunda aynı fiil nedeniyle diğer ülkede infaz edilen cezanın Türkiye’de yapılacak yargılama sonunda verilecek cezadan mahsubu düzenlenmiştir.

TCK m.188/4 de suçun konusundan kaynaklanan m.188/5 de suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesinden kaynaklanan, TCK m.188/8 de failin sağlık mesleği mensubu olmasından kaynaklanan daha fazla cezayı gerektiren nitelikli haller olarak düzenlenmiştir.

TCK m.189 da tüzel kişiler hakkında uygulanacak güvenlik tedbirleri, 192. maddesinde de etkin pişmanlık hali düzenlenmiştir.

Suç oluşması bakımından uyuşturucu maddenin doğal ya da sentetik olması arasında fark bulunmamaktadır¹²³. 5237 Sayılı TCK da “uyuşturucu veya uyarıcı” madde kavramı kullanılmış bu maddelerin tanımı yapılmamış neler olduğunun tek tek sayılması yoluna gidilmemiştir. Bu nedenle öncelikle maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Bir maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olup olmadığının tespiti bilirkişi incelemesiyle yapılır.¹²⁴. Uygulamada maddenin ceza hukuku anlamında uyuşturucu veya uyarıcı madde olup olmadığının tespiti Adli Tıp Kurumunca¹²⁵ yapılmaktadır. Adli tıp uluslararası sözleşmeleri de göz önüne alarak maddenin uyuşturucu olup olmadığını kanunun

¹²³ Erem,s.1824.

¹²⁴ Yokuş Seviük, s.126; Bakıcı, s.1570. CMK m. 63. Maddesinde çözümlü uzmanlığı, özel ve teknik bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişiye başvurulabileceği düzenlenmiştir. Bilirkişi yargılama faaliyeti sırasında hakimin uzmanlık alanına girmeyen konularda kendisine başvuru, yargılama süjelerini aydınlatan, başvuru alanı uzman ve bilgi sahibi kişiyi ifade eder. Hakimlik mesleğinin gerektirdiği genel hukuk bilgisi ile çözülemeyecek özel ve teknik bilgi gerektiren hallerde bilirkişiye başvurulacaktır. Köroğlu Hasan, Türk Mahkemelerinde Bilirkişilik ve Bilirkişilik Kurumu, Seçkin Yayınları, Ankara 2001, s.51.

¹²⁵ Adli Tıp 20.04.1982 tarihli 2659 Sayılı Adli Tıp Kurumu Kanunu ve bu kanunda değişiklik yapan 4810 Sayılı Kanunla mevcut halini almıştır. Adli Tıp Kurumu yargı organlarının talebi üzerine adli tıpla ilgili konularda resmi bilirkişilik yapan Adalet Bakanlığı’na bağlı bir kurumdur. Mahkemelerin ve Yargıtay’ın kararları sonucu uygulamada Adli Tıp başlıca resmi bilirkişilik kurumu durumuna gelmiş özellikle adli tıp Kurumu genel kurulu son rapor mercii haline gelmiştir. Ayrıntılı Bilgi için bkz. Koç Sermet, “Bilirkişilik ve Adli Tıp Kurumu”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl 17, S. 50, 2004, s.144.

hangi maddesi kapsamına girdiğini tespit eder. Yargı organı Adli tıptan gelen rapora göre karar verir¹²⁶.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin tanımlarının yapılmaması ya da tek tek sayılması yoluna gidilmemesinin nedeni TCK 188. maddenin gerekçesinde şu şekilde açıklanmıştır; “..... Bunun nedeni; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ve aynı etkiyi yapan ilaç ve sentetiklerin kötüye kullanımlarının yaptırım altına alınarak güçlü bir sosyal savunmanın sağlanmasıdır. Böylece psikotrop madde olarak uyuşturucu ve uyarıcı etkisi yapan ve kişilerde bağımlılık meydana getiren bütün maddelerin bu suçun konusunu oluşturacağı kabul edilmiştir”.

Kanunda uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin neler olduğunun sayılmaması bunun belirlenmesinin mahkemeye bırakılması doktrinde bazı yazarlarca eleştirilmiştir. *Gürelli* bilirkişi incelemesi sırasında sadece maddenin farmolojik etkileri dikkate alınarak uyuşturucu etkisi gösterip göstermediğini incelediğinde örneğin alkol gibi cezai anlamda uyuşturucu sayılmayan bir çok maddenin uyuşturucu madde olduğuna karar verilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ticaretinin ve kullanılmasının suç olarak düzenlenmesinin asıl nedeni bu maddelerin bağımlılığa neden olarak kişilere biyolojik ve psikolojik zararlar vermesi ve sosyal problemlere neden olmasıdır. Uyuşturucu madde etkisi doğuran her maddenin aynı zamanda belirtilen tehlike ve zararlara neden olduğunun oybirliği ile tespiti her zaman mümkün değildir. *Gürelli* bu sorunun ortadan kalkması için hangi maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunun kanun koyucu tarafından açıkça düzenlenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Yine kanunilik ilkesinin sonucu olarak vatandaşların hangi maddeleri bulundurmanın, imal etmenin, satmanın, suç oluşturduğunu bilmesi gerektiğini ifade etmektedir¹²⁷. Dönmezer, ceza kanununda uyuşturucu maddenin tanımını vermek gerektiğini yeni gelişmeler

¹²⁶ **Akbulut**, İÜHFİM, s.116-117; Uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin raporlar Adli Tıp Beşinci İhtisas Kurulu tarafından verilir. **Kurt** Keramettin, “Adli Tıp Kurumu”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl 17, S.50, 2004, s. 141.

¹²⁷ **Gürelli**, s.4-5.

inceleyebilmek için de kanun hükmünde kararnamelerle ya da kanunlarla güncel tanımlar yapılması yoluna gidilebileceği ifade etmektedir¹²⁸.

Doktrinde bazı yazarlar ise bu düzenlemenin kanunda maddelerin teker teker sayılmasından daha isabetli olduğunu , uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin sayılarının ve çeşitlerinin her geçen gün arttığı dikkate alınınca kanun koyucunun bu maddeleri sayma yoluna gitmemsinin yerinde bir düzenleme olduğunu savunmaktadırlar¹²⁹.

II-KORUNAN HUKUKİ YARAR

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imal ve ticareti suçu TCK da Özel Bölümün Topluma Karşı Suçlar Kısımının Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar Bölümünde¹³⁰ düzenlenmiştir. Ceza hukukunda uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti ve madde kullanımının suç olarak düzenlenmesinin amacı kişiyi bu maddelerin zararlarından korumakla birlikte toplumun geleceğini, ortak değerlerini, ahlakı ve genel sağlığı korumaktır¹³¹.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ticareti ve kullanımının suç olarak düzenlenmesi sadece bu maddelerin kullanan kişinin sağlığına zararlı olmasından kaynaklanmamaktadır. Uyuşturucu madde kullanan kişiye fiziksel ve ruhsal zararlar vermekle birlikte kullanan kişinin çocukları yönünden çeşitli zararlar doğurması, bu tür maddelerin ticaretinin yaygınlaşması ve kaçakçılık suçlarının ortaya çıkması nedeniyle bu suçlar tüm toplumu ilgilendiren bir tehlike oluşturmaktadır¹³². Burada korunan hukuki yarar, kişi sağlığını ve genel sağlığı korumaktır. Kanun koyucu

¹²⁸ **Dönmezer**, Mukayeseli Mevzuat, s.190 ; Aynı yönde bkz. **Bayraktar** Köksak, “Türk Ceza Kanununda Kamu Düzeni, Kamunun İtimadı, Kamunun Selameti Aleyhine İşlenen Cürümler”, Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında Türk Ceza Kanununun 50 Yılı ve Geleceği Sempozyumu, Setmet Matbaası, İstanbul 1977,619 vd.

¹²⁹ **Kurt Ş.-Kurt E.** , s.43; **Arslan-Azizağaoğlu**, s.778; **Yavuz**, Hakan A., “5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Düzenlenen Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ruhsatsız Olarak İmal ve Ticaretine İlişkin Suçlar ve Kanunun Yer Bakımından Uygulama Kurallarının Bu Suçlar Yönünden Değerlendirilmesi”, Adalet Dergisi, Yıl 97, S. 23, s.218; **Erem**, 1823.

¹³⁰ Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları bu bölümdeki suçların en önemli kısmını oluşturur **Bayraktar**, (Kamunun Selameti), 619.

¹³¹ **Akbulut**, İÜHFİM, s.113; **Zafer S.**,105.

¹³² **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.42-43.

uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti ve kullanımını suç olarak düzenlemekle, hem kişiyi korumayı hem de toplumu korumayı amaçlamıştır¹³³.

III-FAİL VE MAĞDUR

Suçun faili herhangi bir kişi olabilir¹³⁴. Fail tek kişi olabileceği gibi birden fazla kimse de olabilir. Failin belli meslek gruplarına dahil olması TCK m. 188/8 de daha fazla ceza verilmesini gerektiren neden olarak düzenlenmiştir. Bu suçların; tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile uğraşan kişi tarafından işlenmesi halinde verilecek ceza arttırılır. Ayrıca TCK 189 gereği uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. Bu suçun mağduru devlet, sağlığı bozulma tehlikesi altına giren toplumdur¹³⁵.

IV-SUÇUN UNSURLARI

A-Tipe Uygunluk

1-Genel Olarak

TCK m.188/1 yönünden ruhsatsız ve ruhsata aykırı olarak uyuşturucu veya uyarıcı madde imal, ithal veya ihraç edilmesi tipe uygunluk unsurunu oluşturur. TCK m.188/3 yönünden ise ruhsatsız ve ruhsata aykırı olarak uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi yurt içinde satmak, satışı arz etmek, başkasına vermek, sevk etmek, nakletmek, depolamak, satın almak, kabul etmek, bulundurmak tipe uygunluk unsuru oluşturur. TCK m.188/6 gereği suçun konusu oluşturan maddenin üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye

¹³³ Kurt Ş.-Kurt E.,s.42-43; Tezcan- Erdem-Önok, s. 98-99; Yavuz, s.220.

¹³⁴ Aldemir Hüsnü, Yeni Türk Ceza Kanunu ve Kabahatler Kanunu Yorumu Kartal Yayınevi , Ankara 2005, s.532; Zafer, s.106; Yavuz, s.221; Arslan Azizağaoğlu, s.779.

¹³⁵ Zafer, s.106;Yavuz, s.221; Arslan-Azizağaoğlu, s.779.

bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran madde olması halinde de önceki fıkraların hükümleri uygulanacaktır.

TCK m188/7 yönünden uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan maddeyi ülkeye ithal etmek, imal etmek, satmak, satın almak, sevk etmek, nakletmek, depolamak veya ihraç etmek tipe uygunluk unsurunu oluşturmaktadır. Burada suçun konusunu uyuşturucu veya uyarıcı madde değil bu maddenin üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan maddeler oluşturur¹³⁶.

765 Sayılı ETCK'da ise suçun maddi unsurunu uyuşturucu maddeyi ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imali, ithali veya ihracı (ETCK m.403/1-3), uyuşturucu maddeyi ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak satılması, satışa arz edilmesi veya satın alınması veya yanında veya başka bir yerde bulundurması, maddelerin parasız devredilmesi, veya bu suretle devralınması, sevk edilmesi veya nakledilmesi, veya bunların alınıp satılmasına, veya devrine veya ne suretle olursa olsun tedarik edilmesine aracı olunması (ETCK m. 403/5) oluşturmaktaydı. TCK m. 188 de ETCK m.403 de düzenlenen bazı hareketler maddeden çıkarılmakla beraber temel olarak aynı şekilde düzenlenmiştir.

İmal ithal veya ihraç fiilleri ile satmak, satışa arz etmek, ve satın almak fiilleri her iki kanunda da düzenlenmiştir. 765 Sayılı Kanunda yer alan yanında yada başka bir yerde bulundurma fiilini 5237 Sayılı Kanunda yer alan bulundurma fiili, 765 Sayılı Kanunda yer alan parasız devretme fiilini 5237 Sayılı Kanunda başkasına verme, veya bu suretle(parasız) devralma fiilini 5237 Sayılı Kanunda kabul etme fiili karşılamaktadır. 765 Sayılı Yasada yer alan bunların alınıp satılması veya devrine veya ne suretle olursa olsun tedarik edilmesine aracı olma fiili 5237 Sayılı Kanuna alınmamıştır¹³⁷.

¹³⁶ **Yavuz**, s.232.

¹³⁷ **Zafer**,s.100.

Uyuşturucu madde suçları tehlike suçlarıdır¹³⁸. Bu tür suçlarda tehlike ve zararın somut bir şekilde ortaya çıkması aranmaz, tehlikenin varlığı suçun oluşumu için yeterlidir¹³⁹. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kişi ve toplum için zarar meydana getirme tehlikesi suçun neticesini oluşturmaktadır. Suçun neticesi olarak somut bir tehlike belirtmemiş olması nedeniyle bu suçlar soyut tehlike suçları grubuna girer¹⁴⁰.

TCK m. 188’de düzenlenen suçlar seçimlik hareketli suçlardır. Belirtilen hareketlerden birinin yapılması suçun oluşması için yeterlidir. Kanunda gösterilen hareketlerden birinin veya bir kaçının yapılmasıyla tek suç oluşur.¹⁴¹ Örneğin fail Türkiye’de veya yurtdışında imal ettiği uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi aynı zamanda veya Türkiye’ye ithal veya Türkiye’den ihraç ederse TCK 188/1’in bir kez uygulanması gerekir¹⁴². Aynı şekilde suçun seçimlik hareketli olması nedeniyle TCK m.188/3 de düzenlenen fiillerden birinin veya bir kaçının bir arada yapılması halinde de tek suç oluşacaktır¹⁴³. Ancak TCK m.188/ 1 de düzenlenen fiillerin TCK m.188/de düzenlenen fiillerle birlikte işlenmesi halinde iki ayrı suç işlenmiş olur ve gerçek içtima kurallarına göre ceza tayin edilir¹⁴⁴.

765 Sayılı ETCK m.403 ün birinci fıkrasında “imal ve ithal” fiilleri seçimlik hareketli suç olarak düzenlenmiş, ikinci fıkrasında “ihraç” fiili ayrı bir suç olarak düzenlenmiş ve bu fiiller için farklı yaptırımlar öngörülmüştü¹⁴⁵. Maddenin üçüncü

¹³⁸Zafer, s.106; Derdiman, s.479.

¹³⁹Yenisey Feridun, “Uyuşturucu Maddeler Sorununun Ceza Hukuku Yönü”, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl 1983, S.1 Diyarbakır, s.173.

¹⁴⁰Zafer, s.106.

¹⁴¹Kurt Ş.-Kurt E., s.46; Tezcan-Erdem-Önok, s.600; Zafer, imal fiilinin ithal veya ihraç fiillerine seçimlik bir fiil olduğunun yasa metninden anlaşılamadığını ifade etmektedir. Bu durumda imal fiilinin bağımsız bir suçun fiili olduğu kabul edilirse imal fiilinden sonra imal edilen aynı uyuşturucunun ithal veya ihracı ayrı bir suç olarak cezalandırılacaktır. Bu fiillerin seçimlik olarak düzenlenmesi isteniyorsa metnin imal veya ithal veya ihraç olarak yeniden düzenlenmesi ya da imalin ayrı bir fıkra bağımsız bir suç şeklinde düzenlenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Zafer , s.106-107.

¹⁴²Tezcan-Erdem-Önok, s.600.

¹⁴³Kurt Ş.-Kurt E., s.53;Yavuz,s.232.

¹⁴⁴Günel, Uyuşturucu, s.94; Tezcan-Erdem- Önok, s.612; Zafer, ,s.118.

¹⁴⁵Yavuz, s.222; 765 Sayılı ETCK m.403/1 “uyuşturucu maddeleri ruhsatsız ve ruhsata aykırı olarak imal veya ithal edenlere on yıldan yirmi yıla kadar ağır hapis ve uyuşturucu maddelerin her gram ve küsur için ellibin lira ağır para cezası verilir.

2-1 numaralı fıkra yazılı maddeleri ihraç edenlere altı yıldan on iki yıla kadar ağır hapis ve uyuşturucu maddelerin her gram ve küsur için ellibin lira ağır para cezası verilir.

fikrasında uyuşturucu madde imal ve ithal ettikten sonra ihraç edenler hakkında gerçek içtima kurallarının uygulanarak hem birinci fıkradaki cezaya hem de ikinci fıkradaki cezaya hükmolunacağı düzenlenmiş¹⁴⁶ iki ayrı suçtan cezalandırılma imkanı yaratılmıştı¹⁴⁷.

Suçun oluşması için gerek birinci fıkroda gerekse üçüncü fıkroda sayılan fiillerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olması gerekir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin aynı zamanda tıbbi alanda kullanılması nedeniyle, imali, yurtdışına çıkarılması veya yurda getirilmesi tamamen yasaklanmamakta 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun'a göre devlet tekeline alınarak Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının denetimine ve iznine bağlanmıştır.(UMMHK m.4 5 vd.) Devlet buradaki tekel hakkını Toprak Mahsülleri Ofisi aracılığıyla kullanır(TMOK m.6-7.) UMMHK gereği; uyuşturucu madde imal eden, yurt dışından getiren, yurt dışına çıkaran veya satışını yapanların Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığından ruhsat almaları ve bu ruhsata uygun hareket etmeleri gerekmektedir. Ruhsat almanın şekil ve şartları bu kanun ve kanun gereğince çıkarılan yönetmelikte düzenlenmiştir¹⁴⁸.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ruhsat verilen miktardan fazla olması, niteliği veya karışım oranlarının ruhsatta belirtilenden farklı olması, ruhsatta belirtilen yerden başka bir yerde bulundurulması, ruhsatta yazılı maddeden başka bir madde kullanılması halinde ruhsata aykırılık durumu oluşur¹⁴⁹.

3- Uyuşturucu maddeleri imal ve ithal ettikten sonra ihraç edenler hakkında 1 numaralı fıkroda gösterilen cezalara da ayrıca hükmolunur.”

¹⁴⁶ **Yavuz**, s.224.

¹⁴⁷ **Tezcan**, Günel'a Armağan,, s.432.

¹⁴⁸ **Kurt Ş.-Kurt E.**,s.47.

¹⁴⁹ **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.47; **Soyaslan Doğan**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2005, s.388-389.

2-İmal, İthal, İhraç Fiilleri

a- İmal

TCK da uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imali suç olarak düzenlenmiş ancak imal kavramı açıklanmamıştır. İmal; uyuşturucu etkisi olan doğal bitkilerin yada kimyasal bazı maddelerin bilimsel usul ve esaslara göre işleminden geçirilerek uyuşturucu madde meydana getirilmesini ifade eder¹⁵⁰. Üretim dışında kalan faaliyetlerle uyuşturucu veya uyarıcı madde elde edilmesi bu kapsamda maddelerin arttırılması ve başka uyuşturucu veya uyarıcı maddelere dönüştürülmesi imal kavramı kapsamındadır¹⁵¹. Uyuşturucu maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesinde tanımlar başlıklı m.1/n de imal deyimi istihsal hariç uyuşturucu madde elde edilmesini mümkün kılan bütün işlemleri ifade eder ve uyuşturucu maddelerin artırılması ve diğer uyuşturucu maddelere dönüştürülmesi işlemlerini kapsar” şeklinde tanımlanmıştır. Maddede geçen “istihsal” deyimi 1961 Tek Sözleşmesi m.1/t de afyon, kokain yaprağı, kenevir ve kenevir reçinesini veren bitkilerden bunların toplanması olarak açıklanmıştır.

1961 Tek Sözleşmesi'nin birinci maddesi dikkate alındığında üç şekilde uyuşturucu veya uyarıcı madde imali gerçekleşebilir; ilk olarak uyuşturucu madde sayılmayan iki veya daha fazla maddenin kimyasal işlemlerden geçirilerek uyuşturucu madde elde edilmesi ikinci olarak uyuşturucu maddenin bazı işlemlerden geçirilerek başka bir uyuşturucu maddeye dönüştürülmesi örneğin ham afyonun morfine ya da eroine dönüştürülmesi, üçüncü olarak herhangi bir uyuşturucu maddenin damıtma veya elektroliz ya da flotasyon yöntemleri kullanılarak içerisindeki yabancı maddelerden arındırarak saflık oranının yükseltilmesidir¹⁵².

Uyuşturucu maddenin üretimine yönelik faaliyetler imal kavramına girmez. Üretime yönelik faaliyetler uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imal edildiği bitkinin

¹⁵⁰ Kurt Ş.-Kurt E., s.47; Zafer, s.107.

¹⁵¹ Arslan-Azizağaoğlu, s.779-780.

¹⁵² Kurt Ş.-Kurt E., s.48.

yetiştirilmesi ayrıca düzenlenmiş ve aykırılıklar yaptırma bağlanmıştır¹⁵³. 3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun'un 4. maddesinde ve 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunun 3-22-23. maddelerinde uyuşturucu maddelerin ekim ve dikimine ilişkin faaliyetlerin hangi esaslara göre yapılacağı düzenlenmiş ve aykırılıkla Türk Ceza Kanunundan farklı yaptırımlara tabi tutulmuştur¹⁵⁴.

İmal; uyuşturucu madde içeren doğal bitkilerden elde edilen maddelerin fenni yöntemlerle işlenmesidir. Yapılan işlemin imal sayılabilmesi için maddenin niteliğinin değişmesi gerekmektedir. Maddenin doğal özelliğini korumak için yapılan işlemler imal kavramına girmez¹⁵⁵. Maddenin muhafazası için alınan tedbirler de imal kavramına girmez¹⁵⁶. Maddenin kimyasal yapısında değişiklik yapmayan uyuşturucu madde üretiminde kullanılan bitkinin ufalanarak toz haline getirilmesi gibi basit işlemleri gerektiren faaliyetler de imal kapsamına girmez¹⁵⁷ Yargıtay hint kenevirinin kurutulup elenmesi, ısıtılmasıyla macun hap veya plaka haline getirilmesini imal olarak değerlendirmemiştir¹⁵⁸.

İmal suçunun oluşması için uyuşturucu madde elde etmek için özel alet ve vasıtalar kullanılması, geniş ve teşkilatlı bir faaliyete girişilmesi şart değildir. İlkel yöntemler ve değişik işlerde kullanılan aletlerle de imal mümkündür. Burada önemli olan kullanılan alet ve vasıtaların veya imal yapılan yerle imal için bulundurulmuş maddelerin bu işlem için elverişli olmasıdır. Bunun belirlenmesi uzmanlık

¹⁵³ **Günel**, Uyuşturucu, s.86-876; **Zafer** , s.107.

¹⁵⁴ **Yavuz**, s.222.

¹⁵⁵ **Günel**, Uyuşturucu, s.87-88; **Tezcan-Erdem-Önok**, s.601; **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.48; **Yavuz**, s.222. “ Sanık (A) esrar içtiği de savunulan kocası (H) nin esrar pişirmesine iştirak ettiği kabul edilse bile bu basit muamelenin esrar imali olarak kabul edilemeyeceğinin ve toz halindeki esrarın da her vasıf ile bu mahiyette uyuşturucu maddeden bulunduğu...”Y 5 CD 04.05.1965 1226 E. 1396 K., **Günel**, Uyuşturucu, s.88.

¹⁵⁶ **Erem**, s.1824-1825,“Esrar tozunun binefsihi uyuşturucu madde olmasına, uçmasını, dökülmesini hem maksadiyle macun ve hap haline getirilmesinin, bunun mahiyetini tebdil etmemesine binaen esrardan imal mevzuubahis olamayacağı” Y 4 CD 23.12.1944 11640 E. 14152 K ,**Erem**, s.1825.

¹⁵⁷ **Zafer**, is, s.108.

¹⁵⁸ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.601; **Günel**, Uyuşturucu, s.88; **Erem**, s.1825, “Kenevirlerin uçlarındaki yaprakları kurutup ufalayarak torbalara koymak gibi mahiyetini tebdil etmeyen basit hareketlerin imal olarak tasvibi doğru değildir” Y5 CD 20.05.1954 1892 E. 1975 K. **Erem**, s.1825.

gerektirdiği için Adli Tıp Kurumundan ele geçirilen alet ve maddelerin imal edilmek istenen maddenin cinsinin, miktarının, imal yöntemini sorulması gerekmektedir¹⁵⁹.

b-İthal

TCK da ithal kavramı da tanımlanmamıştır. İthal, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yasalara aykırı olarak yabancı ülkelerden Türkiye'ye getirilmesini ifade eder¹⁶⁰. İthal fiili ticari nitelikte bir kavram olup “soyut olarak yurda sokma ” olarak değerlendirilemez¹⁶¹. İthal fiili ihraç fiiliyle birlikte aynı zamanda belirtilen maddelerin kaçakçılığının yapılmasını ifade eder¹⁶². Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesinde tanımlar başlıklı m.1/m de “her biri özel anlamı ile birlikte uyuşturucu maddelerin maddeten bir memleketten diğerine veya aynı memleketin bir ülkesinden diğerine nakledilmesini” ifade eder şeklinde açıklanmıştır.

İthal edilen maddenin cinsi suçun oluşması bakımından önemli değildir. Maddenin cinsi cezanın belirlenmesi bakımından önem taşır¹⁶³. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kara, deniz veya hava yoluyla Türkiye'ye sokulması ya da taşımada otomobil, gemi, uçak kullanılması ya da maddenin posta yoluyla gönderilmesi, vücut üzerinde veya boşluklarında taşınması önem arz etmez¹⁶⁴.

Uyuşturucu maddenin ithali fiilinin tamamlandığı anın tespitinde, gümrük kapısı olan yerlerde gümrük hattına giriş çıkış esas alınmalı, gümrük kapısı olmayan yerlerde siyasi sınırlardan girme çıkma esas alınmalıdır¹⁶⁵. Yabancı ülkelerden getirilen maddenin gümrük kapılarından saklanmak suretiyle kaçak olarak

¹⁵⁹ **Günel**, Uyuşturucu, s.89; **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.48; **Bakıcı**, s.1573-1574.

¹⁶⁰ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.602; **Zafer**, s.108; **Arslan-Azizağaoğlu**, s.780; **Yavuz**, s.223-224.; **Soyaslan**, s.389.

¹⁶¹ **Tezcan**, Günel'a Armağan, s.434.

¹⁶² **Yenisey**, s.183.

¹⁶³ **Günel**, Uyuşturucu, s.92; **Kurt Ş.-Kurt E.** s. 50.

¹⁶⁴ **Tezcan-Erdem-Önok**, s. 602; **Zafer**, s.108; Kaçakçılar, görevlilere rüşvet vererek veya çeşitli yollar kullanarak uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri istedikleri ülkeye sokmaktadırlar. Genel olarak iki yöntem kullanılır. Bir defada çok miktarda uyuşturucu maddenin getirilmesi veya pek çok aracı kullanarak az miktarda uyuşturucu getirilmesi. Az miktarda uyuşturucunun ufak naylon poşetler içinde eşyalar arasında veya vücut üzerinde getirilmesi yoluna gidilmektedir. Gümrükten geçen herkesin detaylı olarak aranması mümkün olmadığından bu yolla kolaylıkla uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yurda sokulmakta ve yurt dışına çıkarılmaktadır. **Akbulut**, İstanbul Barosu, s.418.

¹⁶⁵ **Zafer**, s.108; **Yavuz**, s.225.

Türkiye'ye sokulması ile ithal suçu tamamlanmış olur. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin gümrük kapısı olmayan yerlerden ülkeye sokulmasında, kara sınırı bakımından sınırdan ülkeye girildiği anda, hava sınırı bakımından Türkiye'nin hava sahasına girildiği anda, denizden girildiğinde ise Türkiye karasularına girildiği anda suç tamamlanmış olur¹⁶⁶.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ithal suçu ile kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçu arasındaki ayrımın yapılmasında failin kastına bakılır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kişinin kullanımı için yurda getirilmiş ise ithal değil, kullanmak için bulundurma suçu oluşur¹⁶⁷.

c-İhraç

TCK ihraç kavramı da tanımlanmamıştır. İhraç, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yasalara aykırı olarak Türkiye'den yurt dışına çıkarılmasını ifade eder¹⁶⁸. İhraç fiilli ticari bir kavram olup “soyut olarak yurttan çıkarma” olarak değerlendirilemez¹⁶⁹. Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesinde tanımlar başlıklı m.1/m de “her biri özel anlamı ile birlikte uyuşturucu maddelerin maddeten bir memleketten diğerine veya aynı memleketin bir ülkesinden diğerine nakledilmesini” ifade eder şeklinde açıklanmıştır.

İhraç suçuna konu olan uyuşturucu maddenin Türkiye'de imal edilip edilmesi ihraç suçu açısından özellik teşkil etmez¹⁷⁰. İhraç edilen maddenin cinsi suçun oluşması bakımından önemli değildir. Maddenin cinsi cezanın belirlenmesi bakımından önem taşır¹⁷¹. Yurt dışında ele geçen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin Türkiye'den ihraç edildiğinin anlaşılması halinde Türkiye'den ihraç nedeniyle

¹⁶⁶ Kurt Ş-Kurt E., s.51,Yavuz, s.225.

¹⁶⁷ Tezcan-Erdem-Önok, s.602;Zafer, s.102.

¹⁶⁸ Tezcan-Erdem-Önok, s.602; Zafer, s.108; Arslan-Azizağaoğlu, s.780;Yavuz, s.223-224; Soyaslan, s.389.

¹⁶⁹ Tezcan, Günal'a Armağan, s.434.

¹⁷⁰ Arslan-Azizağaoğlu, s.780.

¹⁷¹ Günal,Uyuşturucu, s.92; Kurt Ş.-Kurt E. s. 50.

yargılama yapılır. İhraç edilen maddenin Türkiye’de imal edilmesi ya da başka bir ülkeden Türkiye’ye sokulması fark etmez¹⁷².

TCK m.188/1 de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde ithal ve ihracı ile TCK m.188/3 de düzenlenen bulundurma, nakletme, sevk etme suçları arasındaki ayırımının belirlenmesinde Türkiye’nin siyasi sınırları dikkate alınır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde Türkiye ile başka ülkenin siyasi sınırları arasında yer değiştiriyorsa ihraç veya ithal suçları; Türkiye’nin siyasi sınırları arasında yer değiştiriyorsa uyuşturucu veya uyarıcı madde nakli suçu oluşur. İşlenen suçun belirlenmesinde failin kastına bakılır. Özellikle failin uyuşturucu veya uyarıcı madde ile sınıra yöneldiği durumlarda Yargıtay ihraç suçunun henüz icra hareketlerinin başlamadığı için failin uyuşturucu veya uyarıcı madde naklinden dolayı cezalandırılması gerektiğini belirtmektedir¹⁷³. Gümrük sahasına kadar olan taşıma hareketi uyuşturucu madde nakletme suçunu oluşturur¹⁷⁴.

Uyuşturucu maddenin ihracı fiilinin tamamlandığı anın tespitinde, gümrük kapısı olan yerlerde gümrük hattına giriş çıkış esas alınmalı, gümrük kapısı olmayan yerlerde siyasi sınırlardan girme çıkma esas alınmalıdır¹⁷⁵. Uyuşturucu madde ihracı suçunda gümrük sahasına girilmesinden sonraki hareketler ihraç suçunun icrai hareketlerini oluşturmakta olup ülke sınırının geçilmesiyle suç tamamlanacaktır¹⁷⁶.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ithal ve ihraç suçu ile kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçu arasındaki ayırımın yapılmasında failin kastına bakılır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kişinin kullanımı için yurda sokulmuş olduğu hallerde ihraç suçu değil, kullanmak için bulundurma suçu oluşur¹⁷⁷.

¹⁷² **Tezcan-Erdem-Önok**, s.602; **Soyaslan**, s.389.

¹⁷³ **Tezcan-Erdem-Önok**, s. 604 “Yönetimindeki minibüsün gizli bölmelerine yerleştirilen eroini, Hollanda’ya götürmek amacıyla Develi’den hareket eden sanığın kollukça Kırşehirde yakalandığı anlaşılmaktadır. Sanığın bu maddeyi gümrüğe tabi tutmadan atması, imha etmesi veya ihraçtan vazgeçmesi mümkün olduğuna ve ihraca kalkışmaya ilişkin icra hareketine henüz başlamadığına göre nakil yerine ihraçtan hüküm kurulması....yasaya aykırıdır” Y 10 CD 04.05.1995, 2161 E. 4257 K. **Günay** Erhan, Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, 4. Baskı; Seçkin Yayınları, Ankara 2007,s. 69.

¹⁷⁴ **Zafer**,s.117.

¹⁷⁵ **Zafer**, s.108; **Yavuz**, s.225.

¹⁷⁶ **Zafer**, s.117.

¹⁷⁷ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.602;**Zafer**, s.102.

3- Satma, Satışa Arz Etme, Başkalarına Verme, Nakletme, Sevk Etme, Satın Alma, Kabul Etme, Bulundurma, Depolama Fiilleri

TCK m.188/3 fıkrasında ikinci grup uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları düzenlenmiştir. ETCK m. 403/3'de de bu ikinci grup suçlar benzer şekilde düzenlenmiştir. İthal, ihraç, imal kapsamına girmeyen ancak kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçunun da kapsamına girmeyen fiiller bağımsız suç olarak düzenlenmiştir¹⁷⁸. Burada düzenlenen suç seçimlik hareketli suçtur. Maddede belirtilen fiillerden sadece birinin yapılmış olması suçun oluşumu için yeterlidir¹⁷⁹. Fail maddede düzenlenen fiillerden birkaçını yapması halinde tek suç oluşur ve faile tek ceza verilir.¹⁸⁰

a-Satma, Satışa Arz Etme, ve Satın Alma

Satma; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir bedel ödenmesi karşılığında bir başkasına devredilmesini ifade eder. Satışa arz etme; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir bedel karşılığında devredilmesi için hazırlanmasını, satın alma, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir bedel ödenerek başkasından devralınmasını ifade eder¹⁸¹. Satma, satışa arz etme, satın alma suçunda uyuşturucu maddenin cinsinin ve miktarının suçun oluşumu yönünden etkisi yoktur¹⁸².

Uyuşturucu veya uyarıcı madde satma ve satın alma suçunda maddenin alıcının eline geçmesiyle suç tamamlanır¹⁸³. Satma fiilinin gerçekleşmesi için satıcı ile alıcının birbirine uygun iradelerini açıklamaları yeterli olmayıp malın zilyetliğinin gerçekleşmesiyle suç tamamlanır. Ancak burada maddenin fiilen alıcının eline geçmesi değil alıcının tasarruf alanına girmesi yeterlidir¹⁸⁴. Satışa arz fiilinde failin zilyetliğinde ya da mülkiyetinde olan uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ruhsatsız

¹⁷⁸ Günel s. 94.

¹⁷⁹ Tezcan-Erdem-Önok, s.604-605; Zafer, s.109; Yavuz, s.232.

¹⁸⁰ Tezcan-Erdem-Önok, s. 604-605; Kurt Ş.-Kurt E. s. 53.

¹⁸¹ Tezcan Erdem-Önok, s. 604-605; Zafer, s.109.

¹⁸² Kurt Ş.-Kurt E. , s.53.

¹⁸³ Kurt Ş.-Kurt E., s.55; Yavuz, s.233.

¹⁸⁴ Zafer, s.109-110.; Yavuz, s.233, Örneğin uyuşturucu veya uyarıcı maddenin alıcının alabileceği bir yere bırakılması ile alıcının tasarruf alanına girmiş ve suç tamamlanmış olur. Zafer, s.109-110.

veya ruhsata aykırı olarak satma iradesini ortaya koyan herhangi bir davranış göstermesiyle suç oluşur¹⁸⁵. Örneğin satış için pazarlık yapmak, müşteri aramak, kaparo almak şeklindeki hareketler satışa arz suçunu oluşturur¹⁸⁶.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma suçunun oluşması için failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ticaretini yapmak amacıyla satın almış olması gerekir. Fail uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak için satın almış ise kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma suçu oluşur¹⁸⁷.

b-Başkalarına Verme ve Kabul Etme

Başkasına verme bir başkasına uyuşturucu veya uyarıcı madde üzerinde “satış niteliği olmaksızın”¹⁸⁸ tasarrufta bulunma imkanının yaratılmasını ifade eder¹⁸⁹. Suçun oluşması için maddenin üçüncü kişinin tasarruf ve hakimiyet alanına girmesi yeterlidir¹⁹⁰. Bu suçta uyuşturucu veya uyarıcı madde bir bedel ödenmeksizin el değiştirir. Kanun koyucu tarafından toplumu uyuşturucu ve uyarıcı maddenin zararlı etkilerinden korumak için maddelerin her şekilde yayılmasının önlenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle ticari amaç güden satma ve satışa arz etme fiillerinin yanında ücretsiz başkasına verilmesi de suç sayılmış ve cezalandırılmıştır¹⁹¹. ETCK m.403/3 de uyuşturucu maddenin paralı veya parasız verilmesi suç olarak düzenlenmiş YTCK m. 188/3 de de eski düzenlemeye paralel olarak satma ve satışa arz etme fiilinin yanında başkasına verme fiili de suç olarak düzenlenmiştir.

Verilen maddenin türü, miktarı, amacı suçun oluşumu bakımından önem arz etmez. Bazı maddelerin verilmesi daha fazla cezayı gerektiren nitelikli hal olarak düzenlenmiştir¹⁹².

¹⁸⁵ Arslan-Azizağaoğlu, s.786; Yavuz, s.233.

¹⁸⁶ Zafer, s.100.

¹⁸⁷ Kurt Ş.-Kurt E., s.55.

¹⁸⁸ Yavuz, s.233.

¹⁸⁹ Tezcan-Erdem-Önok, s. 605; Zafer, s.110.

¹⁹⁰ Kurt Ş.-Kurt E., s.56; Zafer, s.111.

¹⁹¹ Kurt Ş.-Kurt E., s.55.

¹⁹² Kurt Ş.-Kurt E., s.55.

Kabul etme; kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde üzerinde “satış niteliği olmaksızın”¹⁹³ tasarrufta bulunma fırsatını yaratmasıdır¹⁹⁴. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kabul etme suçunun oluşabilmesi için; failin maddeyi kullanma amacı dışında bir amaçla kabul etmiş olması gerekir. Fail maddeyi kullanmak için kabul ederse uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak amacıyla kabul etme suçu oluşur¹⁹⁵. Kullanmak amacıyla bulundurduğu uyuşturucu maddenin bir kısmını başkasına vererek birlikte kullanmak durumunda uyuşturucu maddeyi başkasına verme ve kabul etme suçları değil kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçu oluşur¹⁹⁶.

c-Sevk Etme ve Nakletme

Nakletme; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir yerden başka bir yere taşınmasını ifade eder¹⁹⁷. Nakil ve sevk uyuşturucu maddenin başkasına devredilmek amacıyla bir yerden diğer bir yere götürülmesini ifade etmekte olup suçun oluşması için maddenin başkasına devretmek amacıyla götürülmesi gerekir. Kişi maddeyi kendi ihtiyacı için sevk ediyor ya da naklediyorsa kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurma suçu oluşur¹⁹⁸.

Naklin kısa ya da uzun süreli olmasının, hangi nakil aracının kullanıldığıнын, naklin ücretli ya da ücretsiz olmasının suçun oluşması bakımından bir önemi yoktur¹⁹⁹. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin başka bir ülkeden getirilerek transit olarak başka ülkelere götürüldüğü sırada Türkiye’de yakalanması halinde maddenin Türkiye’de bırakılacağı kesin olarak kanıtlanamıyorsa fail ithal suçundan değil nakletme veya sevk etme suçundan sorumlu olur²⁰⁰.

¹⁹³ **Yavuz**, s.233.

¹⁹⁴ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.605; **Zafer**, s.111.

¹⁹⁵ **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.56; **Arslan-Azizağaoğlu**, s.786.

¹⁹⁶ **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.56.; **Bakıcı**, s.1579, Yargıtay 5. Ceza Dairesi 24.11.1966 tarih ve 3511 E. 3926 K. Sayılı kararında sanığın bir sigaralık esrarı birlikte içmek amacıyla sarıp arkadaşına vermesi halinde amaç birlikte içmek olup uyuşturucu maddenin mülkiyetinin müstakilen devri söz konusu olmadığından temin suçu oluşmayıp TCK m.404/2 nin uygulanacağını belirtmiştir, **Bakıcı**, s.1579.

¹⁹⁷ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.605; **Zafer**, s.110; **Yavuz**, s.233.

¹⁹⁸ **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.56.

¹⁹⁹ **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.57.

²⁰⁰ **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.57.

d-Bulundurma ve Depolama

Bulundurma, uyuşturucu veya uyarıcı madde üzerindeki fiili egemenlik ilişkisinin devam etmesini ifade eder. Depolama ise, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir yerde tutulmasını ifade eder²⁰¹. Bulundurma ve depolama suçunun oluşumunda, maddenin faile veya bir başkasına ait olması, failin bu fiil karşılığı ücret alıp almaması, bulundurulan veya depolanan yerin faile ait olup olmamasının bir önemi yoktur²⁰².

TCK m. 188/3'deki uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma ve depolama suçunun oluşması için maddenin başkasına temin etmek amacıyla bulundurulması ya da depolanması gerekmektedir. Fail kendi kullanımı için uyuşturucu maddeyi bulundurmuş ya da depolamışsa kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçu oluşur. Bunun tespitinde failin kastı önem taşır. Failin kastının belirlenmesinde maddenin miktarı belirleyici olur. Kanunda bu konuda bir düzenleme yoktur. Somut olayın özelliklerine mahkemece belirlenecek bir husustur²⁰³.

4- Uyuşturucu veya Uyarıcı Etki Doğurmamakla Birlikte Bu Maddelerin Üretiminde Kullanılan Maddeleri İzinsiz İthal Etme, İmal Etme Satma, Sevk Etme, Depolama, Nakletme, İhraç Etme Filleri

Burada suçun konusu uyuşturucu veya uyarıcı maddeler değil uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan maddeler oluşturur. Suçun oluşumu için ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan maddelerin ülkeye ithal edilmesi, imal edilmesi, satılması, satın alınması, sevk edilmesi, depolanması veya ihraç edilmesi gerekmektedir.

²⁰¹ Tezcan-Erdem-Önok, s.605; Zafer, s.111; Yavuz, s.233.

²⁰² Zafer, s.111.

²⁰³ Kurt, s.58-59. Yargıtay içtihatlarında bu hususta kesin bir kıstasa rastlanmamaktadır. Y 5 CD 15.06.1983 tarihli 1927 E. 2345 K. Sayılı kararında 962 gram maddenin satma amacına yönelik olduğu kabul edilmiş YCGK 08.11.1982 tarihli 5/357 E. 413K. Sayılı kararında 1979 gram maddenin sanığın iki yıllık kullanma ihtiyacını karşılar nitelikte olduğu kabul edilerek kullanma suçunun oluştuğu kabul edilmiştir. Adli Tıp Raporları ise bu konuda tutarlılık göstermekte ve bir kişinin mukavemetine ve alışkanlık derecesine bağlı olarak günde 0.50-1 gram esrar içebileceğini kabul etmektedir. Kurt Ş.-Kurt E., s.58-59.

Burada düzenlenen suç seçimlik hareketli suçtur. Eylemlerden birinin yapılması suçun oluşumu için yeterlidir. Maddede sayılan eylemlerden birkaçının birlikte yapılması halinde de tek suç oluşur²⁰⁴. Kanun m.188/7 deki fiilleri ayrı bir suç olarak düzenlemiş ve ayrıca yaptırıma bağlamıştır²⁰⁵.

Bu fıkrada düzenlenen suç 2313 Sayılı Kanununun ek maddesinde²⁰⁶ de düzenlenmiştir. Aynı suçun hem TCK da hem 2313 Sayılı Kanunda düzenlenmiş olması uygulamada sorun yaratacak niteliktedir. 2313 Sayılı Kanundaki düzenleme daha detaylı olduğundan konunun TCK da düzenlenmemesi yerinde bir düzenleme olmamıştır²⁰⁷.

B-Hukuka Aykırılık

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun oluşması için eylemlerin ruhsatsız ve ruhsata aykırı olması aranmıştır. Bu maddelerin aynı zamanda tıbbi amaçlarla da kullanılması nedeniyle imal ve ticaretinin izne dayalı yapılması mümkündür. Madde imal ve ticaretinin izne dayalı olması halinde suç oluşmaz²⁰⁸. Uyuşturucu maddelerin ticareti, Toprak Mahsulleri Ofisi kanalıyla yapılmakta kullanımı ise reçeteye bağlanmıştır²⁰⁹.

²⁰⁴ Arslan-Azizağaoğlu, s.789-790; Aldemir, s.535-536.

²⁰⁵ Zafer, s.111.

²⁰⁶ Uyuşturucu ve Psikotrop Madde Üretim ve Dağıtımının Önlenmesi
Ek Madde 1 - (Ek: 13/11/1996 - 4208/16.)

1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek I ve II Numaralı Tablolar ile bu Tabloların değişikliklerinde yer alan maddelerin imali, ithali ve ihracı, nakli, bulundurulması, alımı ve satımı Sağlık Bakanlığının iznine bağlıdır.

Yukarıdaki fıkraya göre izin verilirken ilgili kuruluşlardan görüş alınması ve izin verme esas ve usullerinin Sağlık Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikte gösterilmesi gerekir.

Birinci fıkrada belirtilen maddelerden herhangi birini izinsiz imal, ithal ve ihraç edenler, nakledenler veya bulunduranlar, alanlar veya satanlar, eylemleri daha ağır bir cezayı gerektiren suçu oluşturmadığı takdirde, üçyüz milyon liradan bir milyar liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır ve bu maddelerin müsaderesine de hükmolunur.

Üçüncü fıkrada belirtilen suçların, uyuşturucu veya psikotrop maddelerin imalatında kullanılmak amacıyla veya kullanılacağını bilerek işlenmesi halinde faile, eylemleri daha ağır bir cezayı gerektiren suçu oluşturmadığı takdirde, iki seneden dört seneye kadar ağır hapis cezası verilir. Uyuşturucu ve psikotrop maddelerin imalinde kullanılmak amacıyla veya kullanılacağını bilerek gerekli teçhizat ve sair malzemeyi imal, ithal ve ihraç edenler, nakledenler veya bulunduranlar, alanlar veya satanlar hakkında da aynı cezaya hükmolunur.

3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun hükümleri saklıdır

²⁰⁷ Kurt Ş.-Kurt E.,s.60-61.

²⁰⁸ Tezcan-Erdem- Önok, s.606; Arslan-Azizağaoğlu, s.780;Yavuz, s.225-226.

²⁰⁹ Zafer, s.112.

C-Kusurluluk

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretinde genel kast gerekli ve yeterlidir. Failin suça konu maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunu bilmesi ve TCK m. 188'deki fiilleri isteyerek ve bilerek yapması gerekir. Herhangi bir saik ya da amaç aranmamıştır²¹⁰. Fail uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretine yönelik fiilleri ruhsatsız ve ruhsata aykırı olarak yaptığını bilmeli ve istemelidir²¹¹. Kullanma amacı dışında uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulundurmamak bu suçları oluşturur²¹². Failin maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olduğunu bilmemesi halinde hatası esaslı nitelikte olduğundan fiili suç oluşturmayacaktır²¹³.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile kullanmak için bulundurma suçlarının tespitinde failin kastını hangi suça yönelik olduğuna bakılır. Bunun ayrımın yapılması için uyuşturucu maddenin miktarı, failin ekonomik durumu, kişinin uyuşturucu madde bağımlısı olup olmadığı, daha önce uyuşturucu madde ticareti suçundan kullanmadan cezalandırılıp cezalandırılmadığı gibi olgulara bakılarak failin kastı belirlenmeye çalışılır. Yapılan değerlendirmede failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kendi kullanımı amacıyla bulundurduğu sonucuna varılıyorsa fail TCK m.188/1'den değil kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmamak suçundan m.191'den cezalandırılır²¹⁴. Failde bulunan uyuşturucu madde miktarı kendi ihtiyacı için öngörülenden fazla olup maddeyi ticaretini yapma amacı için bulundurduğuna dair kesin kanıt elde edilmiş ise failin kastı ticarete yönelik olması nedeniyle fiil TCK m.188/3 de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunu oluşturur²¹⁵. Yapılan tüm incelemelere rağmen failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi hangi amaçla bulundurduğu tespit edilemiyorsa şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereği failin maddeyi kullanmak

²¹⁰ **Günel**, Uyuşturucu, s.103-104; **Tezcan-Erdem-Önok**, s.113; **Aldemir**, s.532; **Zafer**, s.112-113; **Yavuz**, s.233.

²¹¹ **Soyaslan**, s.389.

²¹² **Günel**, Uyuşturucu, s.104; **Erem**, s.1830.

²¹³ **Soyaslan**, S.389; **Arslan-Azizağaoğlu**, s.780.

²¹⁴ **Tezcan-Erdem-Önok**, s. 602; **Zafer**, s.108-109; **Kurt Ş.-Kurt E.**,s.62.

²¹⁵ **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.62.

amacıyla bulundurduğu kabul edilerek fail kullanma için bulundurma suçundan cezalandırılmalıdır²¹⁶.

Başkasına iftira amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı bulundurma halinde failin asıl amacı iftira olmakla beraber bu eylemi ile TCK'da iftira ve uyuşturucu madde bulundurma suçlarını birlikte işlenmektedir. TCK m.188/3 de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçunun oluşması için genel kast yeterli olup failin amacı önemli değildir. Failin başkasına iftira saikiyle uyuşturucu maddeyi bulundurması TCK m.188/3 de düzenlenen suçun oluşmasına engel değildir²¹⁷. İftira etmek için uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bulunduran fail henüz bu maddeyi iftirada bulunacağı kişinin üzerine veya eşyasına koymadan yakalanmış ise henüz iftira suçunun icrai hareketlerine başlamamış olması nedeniyle iftira suçundan mahkum edilemez, sadece TCK m.188/3 maddesinden cezalandırılması gerekmektedir²¹⁸.

Burada üzerinde durulması gereken noktalardan biri de fiilin zorunluluk halinde işlenmesidir. Tıbbi zorunluluk gereği uyuşturucu veya uyarıcı maddenin zorunluluk halinde örneğin hekime ulaşma imkanı olmayan kişinin kriz geçirmesine engel olmak için bir yakını tarafından uyuşturucu madde temini halinde zorunluluk hali söz konusudur ve faile ceza verilmez²¹⁹.

²¹⁶ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.605; **Zafer**, s.113, "03.07.1990 tarihinde cezaevinde tutuklu bulunan ve ziyaret bitiminde koğuşa gitmekte iken üstü aranan sanığın vücudunda ve bilahare sigara paketinin içinde ele geçen toplam 3gram miktarındaki eroini içme dışında başka bir amaçla bulundurduğuna ilişkin somut ve kesin kanıt bulunmadığı gibi suçtan kurtulmaya yönelik savunmasında eroini içmek maksadıyla bulundurduğuna yer vermesi, savunmanın doğal sonucu olmasına ve ele geçen eroin miktarı da nazara alınarak lehe bir yorumla eylemin içmek için bulundurma olarak nitelendirilmesi gerekirken ticari amaçla bulundurmadan hüküm kurulması kanuna aykırıdır. Y. 5 CD 07.03.1991 tarih 870 E. 1244 K. **Tezcan-Erdem-Önok**, s.605.

²¹⁷ **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.63 "...Yapılan incelemede sanığın düşmanlık beslediği M'yi suçlu duruma düşürmek amacı ile önce bir miktar ham afyon tedarik edip yanında bulundurduğu ve sonra bunu adı geçeninin evinin bacasından gizlice ipe sarkıtıp karakola ihbar ettiği anlaşılmıştır. Sanığın afyon bulundurma eylemi sadece mağdura iftirayı hazırlamak amacına yönelmiş olsa bile bu hal TCK m.403 maddesinde belirtilen suçun tek başına oluşmasına engel değildir. Sanığın afyon bulundurmaksızın iftira etmesi mümkün olduğu gibi, afyon bulundurduktan sonra ihbar ve iftira düşüncesinden vazgeçmesi de imkan dahilindedir. İşlenen iki eylem birbirinden ayrı şekil ve zamanda işlenmiş iki ayrı suç niteliğindedir" YCGK 02.04.2972 tarih 1973/5-80 E. 1973/317 K. **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.63-64.

²¹⁸ **Kurt Ş.-Kurt E.**, s-64.

²¹⁹ **Zafer**, s.216.

Ancak 5237 Sayılı TCK m.25/2²²⁰ de düzenlenen zorunluluk halinin hukuki niteliği tartışmalıdır²²¹. Zorunluluk hali, ceza sorumluluğunu kaldıran ve azaltan nedenler bölümünde, hukuka uygunluk sebebi olan meşru savunma hakkın kullanılması ve mağdurun rızası ile kusurluluğu etkileyen cebir, şiddet, korkutma ve tehdit, haksız tahrik ve hata ile birlikte düzenlenmiştir. Bu durum kanunun sistematigiinden bir sonuca varmayı engellemektedir²²². Maddenin gerekçesinde “...maddenin ikinci fıkrasında, kusurluluğu ortadan kaldıran bir neden olarak zorunluluk(zaruret, ıztırar) hali düzenlenmiştir...” denmektedir. CMK 223/3-b ‘de suçun hukuka aykırı fakat zorunluluk hali etkisiyle işlenmesi halinde kusurun bulunmaması dolayısıyla ceza verilmesine yer olmadığına karar verilir şeklinde düzenlenmiştir. CMK bu düzenlemesiyle zorunluluk halini kusurluluğu etkileyen hal olarak kabul etmiştir²²³. Zorunluluk halinin hukuki niteliği TCK dan anlaşılammakta sonuca ancak CMK m.223 ün değerlendirilmesiyle bir muhakeme kuralı esas alınarak varılabilmekte olup durum eleştiriye açıktır²²⁴.

V- SUÇUN NİTELİKLİ UNSURLARI

A-Daha Fazla Cezayı Gerektiren Nitelikli Haller

1- Genel Olarak

TCK m. 188 de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun, suçun konusunu oluşturan maddelerin belli cins madde olması, suçun sağlık mensupları tarafından işlenmesi ve suçun bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde cezanın arttırılacağı düzenlenmiştir. Belirtilen bu hususlar 765 Sayılı ETCK da da düzenlenmişti.

²²⁰ TCK m.25/2 “Gerek kendisine gerek başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile ve tehlikenin ağırlığı ile konu ve kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilemez.

²²¹ Özbek Veli Özer-Doğan Koray, “Zorunluluk Halinin (TCK m.25/2) Hukuki Niteliği”, DEÜHFD, C.9, S.2, 2007,s.195.

²²² Özbek-Doğan, s.195.

²²³ Özbek-Doğan, s.196.

²²⁴ Özbek-Doğan, s.218-219.

765 Sayılı ETCK da düzenlenen daha fazla cezayı gerektiren nitelikli hallerden bir kısmı 5237 Sayılı TCK kapsamına alınmamıştır. ETCK m.403/8 de bu maddede yazılı suçların bunları meslek, sanat veya geçim vasıtası haline getirenler ile aralarında teşekkül olmaksızın birden ziyade kimse tarafından toplu olarak işlenmesi halinde cezanın arttırılacağı düzenlenmişti. ETCK m.406/2 de bu suçların her nevi ulaşım araçlarında veya umuma açık yerlerde bunların sahip ve müstahdemleri veya memuriyet vazife ve nüfuzunun suistimali suretiyle memur ve müstahdemleri tarafından işlenmesi halinde cezanın arttırılacağı düzenlenmişti. Bu hükümler YTCK da düzenlenmemiştir.

765 Sayılı ETCK da m.403/9 da on sekiz yaşını bitirmeyen küçükleri veya ceza ehliyetine sahip olmayanları bu maddede işlenen suçlarda kullananların cezalarının arttırılacağı düzenlenmişti. Bu husus 5237 Sayılı TCK m.188'de bu ayrıca düzenlenmemiştir. Ancak genel hükümler çerçevesinde durumu incelediğimizde²²⁵; TCK m.37/2 ye göre suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de dolaylı fail olarak sorumlu tutulur. Kusur yeteneği olmayanları suç işlemede araç olarak kullanan kişilerin cezası üçte birinden yarısına kadar arttırılır. Yine m.38/2'ye göre çocukları suça azmettirenlerin cezası üçte birinden yarısına kadar arttırılır.

2-Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Cinsi Bakımından

TCK m.188/4 fıkrasında uyuşturucu veya uyarıcı maddenin eroin, kokain, morfin, baz morfin olması halinde verilecek cezanın yarı oranında arttırılacağı düzenlenmiştir. Nitelikli halin nedeni belirlenen maddelerin sağlık için daha büyük zarar ortaya çıkarmasıdır²²⁶. Ancak buradaki düzenlemenin ortaya çıkardığı sakınca sayılan uyuşturucu maddelerle aynı derecede tehlikeli hatta daha tehlikeli olan uyuşturucu maddelerin maddede sayılmaması nedeniyle daha az cezayla cezalandırılmasıdır. Bunlardan özellikle LDS denilen sentetik uyuşturucu maddenin hüküm kapsamına alınmaması eksiklik olarak değerlendirilmektedir²²⁷.

²²⁵ Zafer, s.101.

²²⁶ Kurt Ş.-Kurt E., s.607; Zafer, İS., s.113-114; Arslan-Azizağaoğlu, s.782;Yavuz, s.228.

²²⁷ Kurt Ş.-Kurt E., s.607; Arslan-Azizağaoğlu, s.782.

ETCK m. 403/2 de 06.06.1941 yılında yapılan değişiklikle suçun konusunun eroin, kokain, ve esrar olması ağırlatıcı neden olarak düzenlenmiştir. Maddede özellikle LDS ve baz morfinin ağırlatıcı neden olarak düzenlenmemsi eleştirilmiştir. Yargıtay bir kararında “...LSD’nin farmakotoksik özellikleri bakımından esrarın etken maddesi olan tetrahydrokannabinol (THC) ile aynı kategoride yer aldığı ve taksinomojen gücünün esrardan daha yüksek olduğu sağlığa zararının esrardan daha fazla olduğu....TCK nın 4055 sayılı kanunla yapılan tadili sırasında uyuşturucu maddelerin kanun metninde sayılmasına lüzum olmadığı uyuşturucu madde diye bir cümlelin yazılmasıyla yetinilmesinin muvafık olunacağı mahkemelerde tereddüt hasıl olan hususlarda işin ehlihibreye havale edilerek fenni mütaala alınmakta olduğu ve çok defa işlerin Adli Tıp müessesine kadar sevk edilerek mesele mahiyetinin tetkik edildiği açıklanmıştır. Bu itibarla TCK nın 403/2 maddesinde sayılan maddelerin tahdit edilmiş olmadığı göz önünde tutularak sanık hakkında 403/2 maddesinin uygulanması gerekli iken 403/1 maddesinin uygulanması kanuna aykırı olduğundan bozulmasına” karar vermiştir. Ancak Yerel Mahkemenin hükmünde direnmesi üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulu TCK m. 403/2 de sayılan dört uyuşturucu maddenin kesinlikle sınırlandırılmış olduğunu belirterek yerel mahkemenin direnme hükmünü onamıştır²²⁸.LDS nin esrardan daha etkili bir uyuşturucu madde olduğunun tespiti yanında YCGK’nun bu kararının ihtiyaca cevap vermediğini savunanlar olduğu gibi²²⁹, kanunda suçu etkileyen maddelerin açıkça belirtildiği ve suç konusu maddenin LDS olması halinde cezanın arttırılması yoluna gidilmesinin suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırı olacağını²³⁰ yorum yoluyla kanunda sayılan maddelerin arttırılmayacağını²³¹ savunanlar da olmuştur. Bu konuda yapılması gerekenin yapılacak düzenleme ile LDS ve baz morfinin ağırlatıcı nedenler arasında sayılarak kanun metnine alınması olduğu ifade edilmiştir²³². 10.01.1981 tarihli 2370 Sayılı Kanunla ETCK m.403/6 da yapılan değişiklikle baz morfin madde metnine eklenmiştir ancak LDS eklenmemiştir. ETCK döneminde esrarın diğer maddeler kadar zararlı olmamasına rağmen ağırlatıcı

²²⁸ YCGK 23.02.1976 tarihli 976/555 E. 976/77 K. Sayılı kararı, **Süer**, s.628.

²²⁹ **Süer**, s.628

²³⁰ **Bayraktar** Köksal, Tartışmalar, Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında Türk Ceza Kanununun 50 Yılı ve Geleceği Sempozyumu, Sermet Matbaası, İstanbul 1977, s.631.

²³¹ **Dönmezer** Sulhi, Tartışmalar, Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK’nın 50 Yılı ve Geleceği, Sermet Matbaası, İstanbul 1977,s.636.

²³² **Süer**, s.628; **Bayraktar**, Tartışmalar, s.631.

nedenler arasında sayılması eleştirilmiş²³³ 14.06. 1991 tarihli 3756 Sayılı Kanunla yapılan değişiklikle esrar ETCK m. 403/6 madde metninden çıkarılmıştır. 5237 Sayılı TCK 188/4 de 765 Sayılı ETCK'nın 403/6 da açıklanan uyuşturucu maddelerde bir değişiklik yapılmadan uyuşturucu maddenin eroin, kokain, morfin , baz morfin olması halinde cezanın arttırılacağı düzenlenmiştir. TCK m.188/4 sayılan bu maddelerin sınırlı olup olmadığı uygulamada tartışılrsa da nitelikli hallerde de kanunilik ilkesi gereği sayımın sınırlı olduğunun kabulü gerekmektedir²³⁴. YTCK da yapılan düzenlemede LDS'nin de madde kapsamına alınmasının yerinde bir düzenleme olurdu.

3-Suçun Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi

TCK m.188/5 de uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde cezanın yarı oranında arttırılacağı düzenlenmiştir.

Suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinin nitelikli hal olarak düzenlenmesinin nedeni, bu durumda suçun daha kolay işlenmesi ve suçla mücadelenin zorlaşmasıdır²³⁵. Organize suç örgütlerinden özellikle terör örgütleri uyuşturucu madde ticaretinde aktif olarak rol oynarlar. Organize suç örgütleri ihtiyaçlarını karşılamak için gasp, hırsızlık, aidat bağış toplama fidye haraç toplama gibi faaliyetlere girişeler de bunlar örgütün zamanla artan ihtiyaçlarını karşılamazlar. Örgütler zamanla çabuk ve fazla para kazanacakları finans kaynaklarına ihtiyaç duyarlar. Uyuşturucu madde kaçakçılığı bu ihtiyaçlarını fazlasıyla karşılamaktadır. Örgütler uyuşturucu madde kaçakçılığının her

²³³ Esrar içinde tetrahidrokanabinol etken maddesi bulunmakta ancak bu madde insan bünyesinde büyük tahribat yapmamakta uzun süre kullanan kişilerin sigara alışkanlığına benzer sıkıntılar çekse de fizikal depondans denilen fiziksel bağımlılık yapmadığı bunu kullananların normal yaşamlarına dönebildikleri bu nedenle kanunun bunu eroin morfin gibi ağır uyuşturucularla birlikte sayılmasının yerinde olmadığı belirtilmiştir. **Özen** Cahit, Tartışmalar, Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında Türk Ceza Kanununun 50 Yılı ve Geleceği Sempozyumu, Sermet Matbaası, İstanbul 1977, s.630-631.

²³⁴ **Zafer** ,s.114; Yavuz kanun koyucunun söz konusu maddeleri sınırlı sayım yoluyla belirtmesinin gelişin teknik imkanlar nedeniyle hangi maddelerin daha tehlikeli olacağıın önceden bilinebilmesinin zorluğu karşısında yerinde bir düzenlem olmadığını ifade etmektedir, **Yavuz**, s.228.

²³⁵ **Soyaslan**, s.391; **Tezcan-Erdem-Önok**, s. 608; **Zafer**, İS. S.114; **Arslan-Azizağaoğlu**, s.783.

aşamasında, kaynağından uyuşturucu temini, ülke dışına sevki, pazarlanması, dağıtım aşamalarında rol oynamakta bu amaçla teşkilatlanmaktadırlar²³⁶.

ETCKda m.403/10 fıkrasında uyuşturucu madde ticareti amacıyla teşekkül oluşturma, bunları idare etme ve bunlara dahil olma ayrıca suç olarak düzenlenmiştir²³⁷. ETCK da bu nitelikli halin uygulanabilmesi için uyuşturucu madde ticareti için örgüt kurulması gerekiyordu YTCK da bu yönde bir düzenleme yapılmamıştır. YTCK da bu nitelikli halin uygulanabilmesi için örgütün uyuşturucu madde ticareti amacı ile kurulması şart değildir. Herhangi bir suç örgütü uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yaptığında ceza arttırılarak verilecektir²³⁸ YTCK da suç işlemek için örgüt kurma m.220’de düzenlenmiştir. Failin TCK m.220 den cezalandırılması için ayrıca uyuşturucu madde ticareti suçunun da işlenmesine gerek yoktur. Örgütün faaliyeti çerçevesinde uyuşturucu veya uyarıcı madde suçunun da işlenmesi halinde TCK m.220/4 gereği fail hem TCK m.220 uyarınca örgüt kurma, yönetme, üye olma suçundan hem de TCK 188/1 veya 188/3 maddeleri gereğince uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarından cezalandırılacak ve 188/5 gereği cezası arttırılacaktır²³⁹. Bu husus örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişiler için de geçerlidir. TCK m.220/7 maddesi bu kişilerin de örgüt üyesi gibi cezalandırılacağı düzenlenmiştir²⁴⁰.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının terör amacıyla ve suç işlemek için kurulmuş bir örgütün faaliyetleri çerçevesinde işlenmesi halinde TMK m.4/1-a gereği terör suçu sayılacaktır. Bu durumda verilecek ceza TMK’ya göre arttırılacaktır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçundan TCK m.188’ye göre verilecek ceza TMK m. 5/1 gereği yarı oranında arttırılacaktır. Verilecek ceza ayrıca TCK m.188/5 gereği arttırılmayacaktır²⁴¹.

²³⁶ Akbulut, İstanbul Barosu, s.416-417; Alkan, s. 291-292.

²³⁷ 765 Sayılı ETCK nın 403/11 teşekkül hali “ Birden ziyade kimsenin bu suçları işlemek için önceden anlaşmaları teşekkül sayılır” şeklinde düzenlenmiştir.

²³⁸ Donay-Kaşıkcı, s.255, Örneğin anarşik olaylar düzenlemek için kurulan bir suç örgütü uyuşturucu madde temin edip ihraç ederse bu fıkra kapsamında ceza arttırılarak verilir. Yavuz, s.229.

²³⁹ Kurt Ş.-Kurt E., s.68; Yurdakul, s.84; Zafer, s.114.

²⁴⁰ Kurt Ş.-Kurt E., s.68.

²⁴¹ Zafer, s.114; Tezcan-Erdem-Önok, s.609.

4-Suçun Sağlık Mesleğinde Çalışanlar Tarafından İşlenmesi

TCK m.188 son fıkrasında bu maddede tanımlanan suçların, tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi halinde verilecek cezanın yarı oranında arttırılacağı düzenlenmiştir. ETCK m.406 da 403. maddede ve 404. maddenin birinci fıkrasında yazılı fiilleri işleyen tabip, veteriner, kimyager eczacı, diş tabibi, dişçi, ecza ticarethanesi sahibi, mesul müdür, sağlık memuru ebe,hemşire ve hastabakıcı olması halinde cezanın arttırılacağı düzenlenmiştir.

Suçun sağlık mensupları tarafından işlenmesinin nitelikli hal sayılmasının sebebi; bu mesleklere duyulan güvenin kötüye kullanılması ve bu meslek mensupları tarafından işlenmesinin kolay olmasıdır²⁴². Bu mesleği yapanlar kimya bilgileri gereği bu maddeleri üretebilme yeteneğine sahiptirler. Ayrıca meslekleri gereği bu maddeleri bulundurma ve satma yetkisine sahiptirler²⁴³. Cezanın arttırılarak uygulanabilmesi için belirtilen sıfatların resmen kazanılmış olması gerekir bu işlerin fiilen yapılıyor olması yeterli değildir²⁴⁴, ancak belirtilen sağlık mensuplarının kamu görevlisi olması şart değildir²⁴⁵. Maddede sağlık mensupları sınırlı sayım yoluyla sayılmıştır. Suçu bu sıfatları taşımayan sağlık mensupları ya da bu kişilerin yardımcıları tarafından işlenmesi halinde bu kişiler hakkında bu madde kapsamında cezalarının arttırılarak uygulanması mümkün değildir, konu iştirak hükümleri çerçevesinde çözülür²⁴⁶.

B-Daha Az Cezayı Gerektiren Nitelikli Haller

Suçun konusunun uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran madde olması TCK m.188/6 da hafifletici neden olarak düzenlenmiştir. TCK m.188/6 da üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen

²⁴² Soyaslan, s.391;Tezcan-Erdem- Önok, s.609;Zafer, s.115; Yavuz, s.229.

²⁴³ Soyaslan, s.391.

²⁴⁴ Tezcan-Erdem-Önok, s.609; Zafer, İS. , s.114.;Erem, s.1828.

²⁴⁵ Arslan-Azizağaoğlu, s.784.

²⁴⁶ Yavuz, s.229.

reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü madde açısından önceki fıkraların uygulanacağı verilecek cezanın yarısına kadar indirebileceği düzenlenmiştir. Suçun konusunu oluşturan maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olmaması nedeniyle cezada indirim yapılabileceği düzenlenmiřtir²⁴⁷. Burada indirim yapıp yapmamak hakimin taktirine bırakılmıştır.

ETCK m. 403/12 de uyuşturucu maddeleri sahte reçete ile alanların cezalandırılacağı düzenlenmişti. Ancak buradaki ceza miktarı 403/1-3 ve 403/5 fıkralarındaki cezaya nazaran daha hafif olacak şekilde belirlenmişti. YTCK da ise satışı reçeteye bağlı maddeler yönünden de önceki fıkra hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiş verilecek cezanın yarısına kadar indirilebileceği düzenlenmiştir.

VI-ETKİN PİŞMANLIK

A-Genel Olarak

TCK m.192 de uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları yönünden etkin pişmanlık hali düzenlenmiştir. TCK m.192/1 de uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda m.192/2 ve 192/4 de kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma suçunda cezayı ortadan kaldıran etkin pişmanlık hali düzenlenmiştir. TCK m.192/3 fıkrasında imal ve ticaret suçları ile kullanma suçlarına yönelik olarak cezayı hafifleten sebep olarak etkin pişmanlık hali düzenlenmiştir

Cezanın ortadan kaldırılmasına sağlayan etkin pişmanlık hali 765 Sayılı ETCK m.405/1, cezanın hafifleten sebep olarak etkin pişmanlık hali m.405/2 de düzenlenmişti. ETCK m.405 deki etkin pişmanlık hali m. 403 ve m.404 de düzenlenen uyuşturucu madde imal ve ticareti, uyuşturucu madde kullanımını kolaylaştırma ve uyuşturucu madde bulundurma ve kullanma suçunu kapsayacak şekilde düzenlenmişti.

²⁴⁷ Zafer, s.116.

5237 Sayılı TCK daki düzenlemede uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu yönünden etkin pişmanlık kapsamına alınmamıştır²⁴⁸. Yine TCK m.188/7 de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan maddelerin ithal ve üretimi suçu etkin pişmanlık hükümleri dışında bırakılmış olup bunun yerinde bir düzenleme olduğu söylenemez²⁴⁹.

B-Cezayı Ortadan Kaldıran Sebep Olarak Etkin Pişmanlık

Etkin pişmanlık halini düzenleyen TCK'nın 192. maddesinin birinci fıkrasında uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına iştirak etmiş olan kişinin resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce diğer suç ortaklarını ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerleri merciine haber verirse verilen bilginin suç ortaklarının yakalanmasını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirilmesini sağlaması halinde hakkında cezaya hükmolünmayacağı düzenlenmiştir. Burada düzenlenen etkin pişmanlık hali ile uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin topluma dağıtılmasını engellemede ve maddelerin dağıtımını yapan örgütlerin çökertilmesinde yardımcı olan kişilerin iyi niyetleri ödüllendirilmektedir²⁵⁰.

Kişinin belirtilen hükümden yararlanabilmesi için belirtilen dört koşulun bir arada olması gerekir²⁵¹

1- Kişinin kanunda düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına iştirak etmiş olması gerekir.

2- İhbar resmi makamlar tarafından suç haber alınmadan önce yapılmalıdır.

3- Failin diğer suç ortaklarını ve uyuşturucu veya uyarıcı maddenin saklandığı veya imal edildiği yerleri merciye haber vermesi gerekir.

4- Fail tarafından verilen bilginin suç ortaklarının yakalanmasını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçmesini sağlaması gerekir.

²⁴⁸ Arslan-Azizağaoğlu, s.797.

²⁴⁹ Soyaslan, s.392.

²⁵⁰ Donay-Kaşıkçı, s.260.

²⁵¹ Tezcan-Erdem-Önok, s.609.

Düzenleme suça iştirak etmekten söz etse de suçu tek başına işleyen kişi de diğer şartların gerçekleşmesi halinde etkin pişmanlıktan yararlanabilir²⁵².

Maddede ihbarın resmi makamlar tarafından suçun haber alınmadan önce yapılması gerektiği düzenlenmiş ancak resmi makamların neler olduğu belirtilmemiştir. Burada kastedilen resmi makamlar CMK m. 158'de belirtilen resmi makamlardır²⁵³. Failin resmi makamların suçtan haberdar olup olmadığının bilip bilmemesi etkin pişmanlıktan yararlanması bakımından önem arz etmez.²⁵⁴ Kolluk kuvvetleri ve savcılık makamı yanında başka bir davadaki hakim de resmi makam kapsamına girer. Örneğin kişi yargılandığı başka bir dava sırasında iştirak ettiği bir başka uyuşturucu madde ticaretini ihbar ederse henüz bu olay için soruşturma başlamamış olduğundan kişi etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanır²⁵⁵. İhbarın resmi makamlar tarafından fiil hakkında eksik de olsa bir bilgi alınmadan önce yapılması gerekir²⁵⁶. Kişi ihbarı resmi makamlar tarafından fiilin öğrenilmesinden sonra yaparsa TCK 192/1 den değil cezada indirim öngören TCK m. 192/3 den yararlanabilir.

Maddede kişinin “suç ortaklarını ve uyuşturucu veya uyarıcı maddenin saklandığı veya imal edildiği yerleri” merciiye haber vermesi gerektiği düzenlenmiştir. *Günal* maddede belirtilen tüm hususların resmi makamlara ihbar edilmesinin şart olmadığını kişinin cezasızlık halinden yararlanabilmesi için suç ortaklarından birini veya bir kaçını ya da uyuşturucu maddenin nerede saklandığını

²⁵² **Tezcan-Erdem-Önok**, s.609.

²⁵³ **Zafer**, s.115. İhbar ve şikayet CMK m.158 “1-Suçla ilişkin ihbar ve şikayet Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabilir.

2-Valilik veya kaymakamlığa ya da mahkemeye yapılan ihbar veya şikayet, ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

3-Yurt dışında işlenip ülkede takibi gereken suçlar hakkında Türkiye'nin elçilik ve konsolosluklarına da ihbar ve şikayette bulunulabilir

4-Bir kamu görevinin yürütülmesiyle bağlantılı olarak işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle, ilgili kurum ve kuruluş idaresine yapılan ihbar ve şikayet gecikmeksizin ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir

5-İhbar veya şikayet yazılı veya tutanağa geçirilmek üzere sözlü olarak yapılabilir.

6-Yürütülen soruşturma sonucunda kovuşturma evresine geçildikten sonra suçun şikayete bağlı olduğunun anlaşılması halinde; mağdur açıkça şikayetinden vazgeçmediği takdirde yargılamaya devam olunur.”

²⁵⁴ **Zafer**, s.115.

²⁵⁵ **Donay-Kaşıkçı**, s.260.

²⁵⁶ **Günal**, Uyuşturucu,s.131.

veya imal edildiğinin bildirmesinin yeterli olacağını söylemektedir²⁵⁷. *Tezcan-Erdem-Önok* ise maddede suç ortaklarının ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerin haber verilmesinden bahsedildiği için failin sadece suç ortaklarının veya sadece uyuşturucu veya uyarıcı maddenin saklandığı veya imal edildiği yeri bildirmesinin hükümden yararlanması için yeterli olmadığını ifade etmektedir²⁵⁸. Failin verdiği bilgiyle suç ortakları yakalanmış veya uyuşturucu veya uyarıcı madde ele geçirilmiş ise failin etkin pişmanlık hükmünden yararlanması gerekir. Aksi yönde bir sonuç hükmün amacıyla bağdaşmayacaktır. Ancak yapılacak bir değişiklikte madde metninin bu yönde düzenlenerek konunun açıklığa kavuşturulması yerinde olacaktır.

Maddenin yazılış şeklinden tüm suç ortaklarının yakalanması gerektiği şeklinde bir sonuç çıkarılmamalı ortaklardan birinin olay yerinden kaçması halinde de kişi etkin pişmanlıktan yararlanabilmelidir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin tamamının ele geçirilmesi gerekmekte ise de çoğu zaman maddenin tamamının elde edilip edilemediğini anlamak kolay değildir. Bu nedenle önemli olan ihbarın yerinin doğru olmasıdır²⁵⁹.

C-Cezayı Hafifleten Sebep Olarak Etkin Pişmanlık

TCK m.192/3 de düzenlenen etkin pişmanlık hali hem TCK m.188'de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu için hem de TCK m.191'de düzenlenen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak kabul etmek veya bulundurmak suçu için öngörülmüştür. Buna göre bu suçlar haber alındıktan sonra gönüllü olarak suçun meydana çıkmasına ve fail ve diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım eden kişi hakkında verilecek cezanın yardımın niteliğine göre dördte birden yarısına kadar indirilecektir.

Maddede düzenlenen hizmet etme yardım etme farklı anlamda olmayıp birbirlerini tamamlama amacıyla kullanılmış olup sağlama ve katkıda bulunma

²⁵⁷ **Günel**, Uyuşturucu s.132.

²⁵⁸ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.610.

²⁵⁹ **Donay-Kaşıkçı**, s.260.

şeklinde anlaşılmalıdır²⁶⁰. ETCK m.405/2 benzer şekilde cezada indirim nedeni olarak etkin pişmanlık halini düzenlemiştir.

TCK m.192/3 de düzenlenen etkin pişmanlık halinden yararlanmanın koşulları²⁶¹;

- Hizmet ve yardımın etkin pişmanlıktan yararlanan kişi tarafından bizzat yapılması
- Hizmet ve yardımın suçun işlendiğinin resmi makamlarca öğrenilmesinden sonra soruşturma ve kovuşturma makamlarına yapılması
- Hizmet ve yardımın gönüllü olarak yapılması
- Hizmet ve yardımın suçun meydana çıkmasını veya fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasını sağlaması

Yardım fail tarafından bizzat yapılmalıdır. Ancak kişinin hastalık sakatlık gibi nedenlerle bizzat başvurma olanağı bulunmuyorsa suçla ilgili bilgileri bir yakını vasıtasıyla yetkililere iletirse yardım ve hizmetin bizzat kişi tarafından yapıldığını kabul etmek gerekecektir²⁶². Etkin pişmanlıktan yararlanabilmek için kişinin yardım ve hizmeti gönüllü olarak kendiliğinden yapması gerekir gerekli olup yardımda bulunmasının sebebi önemli değildir²⁶³.

TCK m.192/3 de yardım ve hizmetin suçların haber alınmasından sonra yapılması denmektedir. Madde gerekçesinde soruşturma başladıktan sonra denmektedir. CMK m. 2 de soruşturma evresi kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi kapsar. Soruşturmanın başlangıcı suçun öğrenilmesidir. Suçun haber alınmasıyla soruşturma

²⁶⁰ Yokuş Sevük, s.227.

²⁶¹ Yokuş Sevük, s.227-231

²⁶² Güngör-Kınacı, s.585-586; Yokuş Sevük, s.227; Kurt Ş.-Kurt E., s.221.

²⁶³ Yokuş Sevük, s.227 “Uyuşturucu madde kullananların teknik bir yöntemle saptanmayan ve üzerinde bir miktar kenevir bitkisi ile yakalanan sanıkatfı cürüm niteliğinde kalabilecek beyanı dışında kendi ikrarları ile suçlarının ortaya çıkmasına hizmet ve yardım eden sanıklarile , onların suçlarını ortaya çıkaran , sanık....hakkında TCK'nın 405/2 maddesinin uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi yasaya aykırı” Y. 10 CD. 22.03.2006 tarihli 2003/1432 E 2003/9260 K. Sayılı kararı, Yokuş Sevük, s.277.

başlayacak olduğundan kişinin yardım ve hizmetinin soruşturma başladıktan sonra yapılması gerekmektedir²⁶⁴.

Madde gerekçesinde hizmet ve yardımın en geç hüküm verilmesinden önce gerçekleşmesi gerektiği ileri sürülmektedir. Bu durum kişi hakkında verilen mahkumiyet kararı üzerine verdiği bilgiyle diğer suç ortakları yakalanmış olsa bile hüküm verilmiş olacağı için failin cezasında indirim yapılamamasına neden olacaktır.²⁶⁵ Ancak burada yardımın hükmün kesinleşmesine kadar mümkün olduğunun kabulü yerinde olacaktır. Henüz kişi hakkında verilen mahkumiyet kararı kesinleşmeden verdiği bilgilerle diğer suç ortakları yakalanmış ise failin cezasında indirim yapılabileceğinin kabulü maddenin amacına daha uygundur.

Kişi tarafından bilgi bu işle görevli savcılık, adli kolluk, sulh hakimliği veya mahkemeye verilmiş olmalıdır²⁶⁶.

Kişinin verdiği bilgi suçun meydana çıkmasını veya fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasını sağlamalıdır. Verilen bilginin doğru ve sonuca etkili olması gerekir²⁶⁷. Belli bir konuda hizmet ve yardım olmasa bile suçun ortaya çıkacağı veya fail ve diğer suç ortaklarının yakalanacağı belli ise etkin pişmanlık hükümleri uygulanmaz²⁶⁸ Failin suçun açığa çıkacağını anlaması üzerine suç hakkında bilgi vermesi halinde hükümden yararlanamaz²⁶⁹. Yargıtay evinde yapılan aramada masa üzerinde esrar bulunduktan sonra kalan uyuşturucu maddenin yerini

²⁶⁴ **Yokuş Sevük**, s.228.

²⁶⁵ **Yokuş Sevük**, s.228

²⁶⁶ **Yokuş Sevük**, s.227.

²⁶⁷ **Yokuş Sevük**, s.228, “Uyuşturucu madde bulundurduğunun öğrenilmesi üzerine yakalanan sanığın kendisinde uyuşturucu madde ele geçirilemediği aşamada ikrarda bulunarak görevlilerin yapacakları aramada kolaylıkla bulunamayacak konumdaki uyuşturucu maddelerin yerini göstermek suretiyle ele geçirilmesini ve kendi suçunun etraflıca ortaya çıkmasını sağladığının anlaşılmasına göre, hakkında TCK’nın 405/2 maddesinin uygulanmasının gerektiğinin düşünülmemesi, yasaya aykırı...” Y. 10 CD. 06.02.1997 tarihli 1996713357-1997/1661, Güngör-Kınacı, s.629.

²⁶⁸ **Yokuş Sevük**, s.229. “.....yakalanmasından sonra evinde bulunduğu görevliler tarafından bilinen ve yapılan aramada kolaylıkla bulunulabilecek konumdaki bakiye esraran yerini göstermesinin soruşturmayı kolaylaştırma olarak kabul edilemeyeceği gibi suç ortaklarının yakalanmasına da katkıda bulunmadığı anlaşılan sanıklar hakkında koşulları oluşmadığı halde TCK’nın 405/2 maddesinin uygulanması, yasaya aykırı ...” Y. 10 CD. 08.06.1998 tarihli 1998/5401-5842, Güngör-Kınacı, s.617.

²⁶⁹ **Zafer**, s.116

söylemesini ve göstermesini failin cezasında indirim yapmak için yeterli görmemiştir²⁷⁰.

Etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için kişinin verdiği bilginin doğrulanmış olması gerekir. Suç otağı olarak ismi verilen kişinin hayali olup olmadığı, ya da ismi verilen kişiye iftirada bulunup bulunmadığı araştırılmalıdır²⁷¹. Yargıtay fail tarafından kimliği bildirilen kişiye yönelik iftira durumunun bulunup bulunmadığının araştırılması gerektiğini belirtmektedir²⁷².

Fail ve diğer suç ortaklarının “yakalanması” ifadesini fail veya suç ortağının yakalanması ya da kim olduğunun belirlenmesi şeklinde anlamak gerekir. İsmi verilen kişi yakalanamamışsa ancak suç işlediğine ilişkin mevcut başka deliller de varsa etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerekir²⁷³.

Maddede “suçun ortaya çıkmasına ve fail ve diğer suç ortaklarının yakalanmasına” hizmet ve yardım eden kişinin etkin pişmanlıktan yararlanacağı düzenlenmiştir. Madde metnindeki “ve” kullanılmış olsa bile bunu “veya” şeklinde anlamak gerekir. Hizmet ve yardım ister suçun ortaya çıkmasına ister fail ve diğer suç ortaklarının yakalanmasına yönelik olsun etkin pişmanlık hükmünün uygulanması gerekir. Hizmetin hem suçun ortaya çıkmasına hem de fail ve diğer suç ortaklarının yakalanmasına yönelik olması aranmamalıdır. Maddede yardımın niteliğine göre cezada indirim yapılacağı düzenlenmiş olduğundan yapılan yardım

²⁷⁰ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.610 “ Sanığın fazla miktarda esrar ile yakalandıktan sonra daha az miktardaki esrarın yerimini göstermekle suç vasfının değişik ve aleyhe olarak belirlenmesine yönelik bir hizmet ve yardımda bulunduğu söylenemez Bu itibarla sanığın belirli indirimden yararlanması olanaklı değildir YCGK 04.02.1991 5-363/4 Tezcan-Erdem-Önok , s.610-611.

²⁷¹ **Yokuş Sevük**, s.228. “Sanığın adını verdiği şahısların suça karıştığı saptanamadığı gibi mevcut olup olmadıklarının da meçhul olması nedeni ile cürmün meydana çıkmasına veya suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardımı bulunmayan sanık hakkında TCK’nın 405/2 maddesi uygulanarak cezasından indirim yapılması.....yasaya aykırı....” Y. 10 CD. 18.10.2000., 2000/16468-14015, Güngör-Kınacı, s.453.

²⁷² **Tezcan-Erdem-Önok**, s.610, “Dairemizce de benimsenen Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 20.12.1993 gün ve 1993/301-338 sayılı kararında da açıklandığı üzere tcy’nin 405/2 maddesinin uygulanabilmesi için sanığın suçun meydana çıkmasına ve suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım etmesi gerektiği, yalnız başkalarının suçla ilgilerini açıklamasının yeterli olmadığı adını verdiği kişileri suçlama (atfı cürüm) ya da iftira durumunun bulunmadığının belirlenmesinin zorunlu olduğu gözetilmeden, uyuşturucu madde satın aldığı kişinin evini göstermesi bu kişinin varlığının ve evi terk ettiğinin saptandığı gerekçesiyle sözü edilen madde uyarınca sanığın cezasından indirim yapılamaz. Y.10 CD 02.06.1994, tarih 3078/8240,Tezcan-Erdem-Önok, s.610.

²⁷³ **Güngör-Kınacı**, s.500; **Yokuş Sevük**, s.230-231; **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.221.

sonucu suçun ortaya çıkması yada fail ve suç ortaklarının yakalanmış olması yeterlidir²⁷⁴.

VII- SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

A-Teşebbüs

İmal, ithal ve ihraç suçları yönünden uyuşturucu veya uyarıcı madenin imal, ihraç veya ithal edilmesiyle suç tamamlanır. Suça teşebbüsün oluşabilmesi için icrai hareketlerin başlamış olması gerekir²⁷⁵. Failin suçun doğrudan doğruya icrasına elverişli hareketlere başlaması ancak elinde olmayan nedenlerle suçu tamamlayamaması halinde teşebbüsten sorumlu olur²⁷⁶. Fail suçu işlemeye elverişli hareketlerle söz konusu suçu doğrudan doğruya işlemeyi ifade eden bir hareketin gerçekleştirilmesiyle teşebbüs aşamasına girmiş olur²⁷⁷. Bu safha belli biçimde ortaya çıkmamışsa teşebbüs söz konusu olmaz²⁷⁸.

İmal suçu uyuşturucu veya uyarıcı madde elde etme işleminin gerçekleşmesiyle tamamlanır²⁷⁹. Ortaya çıkan maddenin aletlerin ya da doğal şartların uygun olmaması ya da işlem sırasında hata oluşması nedeniyle uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliğinde madde elde edilememiş olması halinde suç teşebbüs aşamasında kalmıştır²⁸⁰. TCK m. 188/7 de uyuşturucu veya uyarıcı madde imaline yarayan maddenin temini bağımsız suç olarak düzenlenmiş olduğundan bu durumda

²⁷⁴ **Yokuş Sevük**, s.230

²⁷⁵ **Günel**, Uyuşturucu, s.93.

²⁷⁶ **Yavuz**, s.226.

²⁷⁷ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.611.

²⁷⁸ **Günel**, Uyuşturucu, s.93, Yargıtay bir kararında “Dört gün sonra harice sefer yapacak olan İstanbul Vapurunda yattığı kamarada kendisine ait dolaba suç konusu esrarı koymuş olan ve vapurun hareketi anında eşyasını kanunen deklare etmek mecburiyetinde olan sanığın geçecek bu süre zarfında elde edilen esrarı imha etmek suretiyle ihraca teşebbüs suçundan rücuuna imkan bulunması da henüz belirlenmiş olmasına göre esrar bulundurmaktan ceza tayini gerekirken sanık hakkında yazılı şekilde hüküm tesisi kanuna aykırıdır” şeklinde karar vermiştir. Y. 5.CD. 14.11.1964 E. 2639 K. 3406 ,Günel, Uyuşturucu, s. 93.

²⁷⁹ **Yavuz**, s.226, “Sanığın eroin imal etmek için gerekli olan morfin, asit varilleri, leğen, ocak, kazan, kepçe, piknik tüpünü tenha bir mahaldeki sanığa ait eve eroin imal etmek amacıyla götürdükleri ancak henüz imalata başlamadan önce polis tarafından yakalandıkları anlaşıldığından haklarında uyuşturucu madde imaline eksik teşebbüs hükümleri uygulanmalıdır.” Y. 10 CD. 22.06.1992, 4262/7198, Savaş-Mollamahmutoğlu, III. C, s.3755.

²⁸⁰ **Zafer**, s.116.

fail imal suçuna teşebbüsten değil TCK m.188/7 deki suçtan sorumlu olacaktır²⁸¹. Kanunun koyucu burada teşebbüs durumunu bağımsız bir suç olarak düzenlemiştir²⁸². İmal fiili tamamlanmamasına rağmen o ana kadar yapılan hareketler başka bir suç oluşturuyorsa iki ayrı suç söz konusu olacak ve fikri içtima kuralları gereği en ağır cezaya hükmolunacaktır. Örneğin eroin imal edilmesi için morfin kullanılması halinde imal fiili teşebbüs halinde kalmış olsa bile morfin yönünden uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçu oluşmuştur²⁸³.

İthal yönünden ithal edilen uyuşturucu veya uyarıcı madde kişinin istifade imkanı sahasına girmeden polisin veya gümrük memurlarının müdahalesi ile ortaya çıkması halinde tamamlanmış suç değil teşebbüs aşamasında kalmış suç söz konusudur²⁸⁴.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yurt dışına çıkış yapılacak yere getirilerek gümrük sahasına alınmasından sonra maddenin gizlenmesi ve yetkililere aksinin beyan edilmesine rağmen ülke sınırından çıkış yapılmadan yakalanması halinde ihracı suçuna teşebbüs söz konusu olur²⁸⁵. Gümrük kapısı olmayan yerlerden hava, kara, deniz yoluyla Türkiye'den uyuşturucu madde ihraç suçuna teşebbüs mümkün değildir. Sınırın geçilmesiyle suç tamamlanır. Sınır geçilmemiş ise eylem o aşamaya kadar tamamlanan bulundurma veya sevk etme yada nakletme suçunu oluşturur²⁸⁶.

TCK m.188/3 de düzenlenen suçlar bakımından ise; uyuşturucu maddenin satışı suçunda maddenin alıcının eline geçmesinden önceki aşamada satma suçu tamamlanmış olmasa da kanunda ayrıca suç olarak düzenlenen satma arz suçu tamamlanmış olur. Satma suçuna teşebbüs mümkün görünmemektedir. Başkasına uyuşturucu veya uyarıcı madde temininde maddenin kişinin eline geçmesinden önceki aşamada teşebbüsten söz edilebilir. Bulundurma halinde madde kişinin

²⁸¹ Tezcan-Erdem-Önok, s.611; Zafer, S.116.

²⁸² Soyaslan, s.392.

²⁸³ Yavuz, s.226.

²⁸⁴ Günal, Uyuşturucu, s.94.

²⁸⁵ Zafer, s.117; Yavuz, s.226.

²⁸⁶ Kurt Ş.-Kurt E., s.53.

tasarruf sahasına henüz girmemiş ise teşebbüs hali söz konusu olur²⁸⁷. Satın alma, nakletme, sevk etme, depolama, başkasına verme, kabul etme fiilleri yönünden de teşebbüs mümkündür²⁸⁸.

B-İştirak

Suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi cezayı arttıran nitelikli hal ayrıca düzenlenmiştir. Bu durum dışında kalan iştirak halleri genel hükümlere göre cezalandırılır²⁸⁹. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında iştirakin her şekli mümkündür. Birden fazla kişinin bir miktar uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bir defaya mahsus olmak üzere belli kişilere teslimi için bir araya gelmeleri halinde örgütlü olarak işlenen uyuşturucu madde ticareti değil iştirak halinde işlenen uyuşturucu madde ticareti suçu oluşur²⁹⁰.

Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de dolaylı fail olarak sorumlu tutulur. Kusur yeteneği olmayanların suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişilerin cezası üçte birinden yarısına kadar arttırılır. Çocukların suça azmettirilmeleri halinde azmettirenin cezası üçte birinden yarısına kadar arttırılır. Çocuğun yaşı suçun işlendiği tarih dikkate alınarak belirlenir²⁹¹.

²⁸⁷ **Günel**, Uyuşturucu, s.101-102; **Yavuz**, s.233.

²⁸⁸ **Yavuz**, s.234 “Samıkların uyuşturucu maddeyi teslim almak üzere olay yerine gittiklerinde henüz uyuşturucu madde kendilerine teslim edilmeden görevliler tarafından yakalanmış olmalarına göre, eylemlerini suça teşebbüs aşamasında kaldığı gözetilerek haklarında 5237 Sayılı TCK’nın 35. maddesinin uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi yasaya aykırıdır”, Y. 10 CD 03.10.2006, 8712-10972, Kurt Ş.-Kurt E., s.243.

²⁸⁹ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.613; **Yavuz**, s.227.

²⁹⁰ **Zafer**, s.120, “5237 Sayılı TCK’nın 220. Maddesinde düzenlenen suç işlemek için örgüt kurmak suçunun işlendiğinin ve örgütün varlığının kabul edilebilmesi için; üye sayısının en az üç kişi olması, üyeler arasında soyut bir birleşme değil, gevşek de olsa hiyerarşik bir ilişkinin bulunması, suç işlemeye bile suç işlemek amacı etrafında fiili bir birleşmenin olması, niteliği itibarıyla devamlılık göstermesi gerekir. Örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı, ile araç ve gereç bakımından, amaçlanan suçları işlemeye elverişli olması da aranmalıdır. Örgüt yapısında işlenmesi amaçlanan suçların konu ve mağdur itibarıyla somutlaştırılması mümkün ancak zorunlu değildir. Soyut olarak sanık sayısının üç veya daha fazla olması örgütün varlığının kabulü için yeterli olmayıp bu durumda iştirak ilişkisinden söz edilebilir”, Y. 10 CD. 02.11.2006, 6879/12144, Günay, s.35.

²⁹¹ **Zafer**, s.120.

C-İçtima

Suçun TCK m.188/1 de düzenlenen ithal, imal ve ihraç fiillerinin birinin ya da hepsinin birlikte işlenmesi halinde tek suç oluşur. Yine TCK m.188/3 de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satılması, satışı arz edilmesi, başkalarına verilmesi, kabul edilmesi, bulundurulması, depolanması, nakledilmesi, sevk edilmesi fiillerinin bir ya da bir kaçının bir arada yapılması halinde tek suç oluşur²⁹². Ancak ithal ihraç ve imal fiillerinin TCK m. 188/3 de düzenlenen fiillerle birlikte işlenmesi halinde iki ayrı suç işlenmiş olur ve gerçek içtima kurallarına göre ceza tayin edilir²⁹³. Yargıtay bir kararında “*sanığın söz konusu uyuşturucu maddeyi yaklaşık bir ay önce yurt dışından izinsiz olarak ithal edip bir süre evinde sakladıktan sonra ithal amacının dışında yenilenen kastla naklederken yakalandığının sabit olmasına nazaran gerçekleşen iki ayrı eylemin uyuşturucu madde ithal etmek ve uyuşturucu maddeyi nakletmek suçlarını oluşturduğu*” nu belirtmiştir²⁹⁴.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile kullanmak için bulundurma suçlarının tespitinde failin kastını hangi suça yönelik olduğuna bakılır. Bunun ayırımın yapılması için uyuşturucu maddenin miktarı, failin ekonomik durumu, kişinin uyuşturucu madde bağımlısı olup olmadığı, daha önce uyuşturucu madde ticareti suçundan kullanmadan cezalandırılıp cezalandırılmadığı gibi olgulara bakılarak failin kastı belirlenmeye çalışılır. Yapılan değerlendirmede failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kendi kullanımı amacıyla bulundurduğu sonucuna varılıyorsa fail için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçundan m.191’den cezalandırılır²⁹⁵. Failde bulunan uyuşturucu madde miktarı kendi ihtiyacı

²⁹² **Günel**, Uyuşturucu, s.94-96.”.....fıkıradaki (403/5) ülke içinde uyuşturucu madde teminine yönelik hareketler cezalandırılmıştır. Seçimlik hareketli bir suç olan bu suçun oluşması için, belirli bir sonucu meydana getirmeye yarayan ve yasadaki gösterilen hareketlerden sadece birinin yapılmış olması yeterlidir....” YCGK. 23.09.2003-10-205-219, Günay, s.67.

²⁹³ **Günel**, Uyuşturucu, s.94; **Tezcan-Erdem-Önok**, s.612.

²⁹⁴ Y.10 CD. 23.09.2002,2002/27279-22773, Günay s. 67.

²⁹⁵ **Tezcan-Erdem-Önok**, s. 602; **Zafer**, s.108-109; **Kurt Ş.-Kurt E.**,s.62, “Dosya kapsamına göre, olay günü sanığın sevk ve idaresindeki araçta extacy bulunduğu ve bu hapların satıcılığı ihbarının alınması üzerine, söz konusu araçta yapılan aramada suça konu 7 adet extacy hapın yakalandığı ve ve sanığın tüm aşamalarda atılı suçu kabul etmediği anlaşılmakta olup, öz konusu hapların sayısının kişisel kullanım sınırları içinde sayılabilecek miktarda olması ve sanığın bu hapları satmak amacıyla bulundurduğuna ilişkin soyut ihbar dışında hiçbir delilin bulunmaması karşısında, sanığın bu hapları

için öngörülenden fazla olup maddeyi ticaretini yapma amacı için bulundurduğuna dair kesin kanıt elde edilmiş ise failin kastı ticarete yönelik olması nedeniyle fiil TCK m.188/3 de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunu oluşturur²⁹⁶. Esasında TCK m.188/3 deki suçun işlenmesi için genel kast yeterli olup ayrıca herhangi bir saik aranmamıştır. TCK m.188/3 de düzenlenen suçun oluşumu için ticari amaç gerekmemekle birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde temin ederken hangi amaçla hareket ettiği suçun tespitinde önem arz eder. Faildeki ticaret maksadı TCK m.188/3 deki suçu TCK m.191 de düzenlenen kullanmak için satın alma, kabul etme ve bulundurma suçundan ayırır. Her somut olayda failin hangi maksatla uyuşturucu veya uyarıcı madde temin ettiği değerlendirilmelidir. Bu nedenle failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi hem kullanmak için bulundurması hem de ticari amaçla satması halinde iki ayrı suç oluşur²⁹⁷. Bu durumda hem kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunun düzenlendiği TCK m.191'den hem de uyuşturucu madde devretme veya satma suçunun düzenlendiği TCK m.188/3 den ceza verilmesi gereklidir²⁹⁸.

Fail aynı suç işleme kastıyla uyuşturucu madde ticaretini birden fazla işleyecek olursa suçun mağduru belirli bir kişi olmasından ziyade toplumun sağlığı olduğundan TCK m. 43/1 gereği zincirleme suç kuralları uygulanabilir²⁹⁹. Ancak

kullanmak amacıyla bulundurduğunun kabulü gerekirken, sanığın inkarı aleyhine yorumlanarak satmak amacıyla mahkumiyete karar verilmesi yasaya aykırıdır” Y. 10 CD. 15.06.2006, 222/8111, Günay, s.27-28.

²⁹⁶ **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.62.”Ele geçen madde miktarının bir yıllık kişisel kullanım ihtiyacının çok üzerinde olması karşısında sanığın bu maddeyi satmak amacıyla bulundurduğunun kabul edilmesi gerektiğinden, satmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurma suçundan cezalandırılması yerine yazılı şekilde kullanmak amacıyla uyuşturucu bulundurma suçundan hüküm kurulması yasaya aykırıdır”, Y. 10 CD. 29.01.2007,3894/573, Günay, s.51.

²⁹⁷ **Yokuş Sevük**, s.165-166.

²⁹⁸ **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.214;**Günay**, s.72 “ Uyuşturucu madde kullanmanın, satmaktan ayrı olarak bağımsız bir suç olduğu gözetilmeden, sattığı uyuşturucu maddelerden bir kısmını kullansa bile, hakkında satmak suçundan ceza tertibine yer olmadığına karar verilmesi yasaya aykırıdır.” Y. 10 CD 04.02.1993-15987/1155, Günay, s.73.

²⁹⁹ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.613; **Zafer**, s.119; **Yavuz**, s.228.” Eylemin birden çok olması halinde kural olarak birden fazla ihlal, birden fazla hüküm ve birden fazla hüküm ve birden fazla ceza ile her ihlalin ayrı ayrı suç olması nedeniyle de birden çok suç mevcuttur. Birden çok fiilin varlığı ve yasanın aynı hükmünün ihlali halinde, müteselsil suçun kabulü için fiillerin “aynı suç işleme kararı” altında işlenmesi gerekir. Maddi olayda sanık ayrı yerlerde ve ayrı zamanlarda uyuşturucu madde satmıştır. Satış işlemi bilerek ve isteyerek sürdürülmüş, sanık bilinçli olarak esrar satmaya devam etmiştir. Ceza yasası uyuşturucu madde satışını yasaklamıştır. Alıcının amacı suçun oluşmasında etkili olmayıp, alıcının amacına değil, sanığın hareketine bakılmalıdır. Sanığın ajan ve komiserin, suçu ortaya çıkarmak için yeniden esrar istediklerinden haberi yoktur. Sanık kendisine çıkar sağlamak amacıyla satışa devam etmektedir. Alıcılar tarafından sanığın iradesi üzerinde etkide bulunulmamıştır. Satma

TCK m.188/1 de düzenlenen suç ile TCK m. 188/3 de düzenlenen suç birbirinden farklı iki suç olduğundan bu suçlar yönünden zincirleme suç kuralları uygulanamaz³⁰⁰.

Fail başkasının evine kişiden habersiz olarak uyuşturucu veya uyarıcı madde yerleştirip adli makamlara ihbarda bulunması halinde hakkında uyuşturucu madde ticareti ve iftira suçlarından dolayı ayrı ayrı ceza verilir³⁰¹.

VIII- YAPTIRIM

A-Genel Olarak

TCK m. 188/1 de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal, ithal ve ihraç suçunun cezası on yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası şeklinde düzenlenmiştir. Burada hapis cezası ile adli para cezası birlikte verilir³⁰². Kanun koyucu hapis cezasının alt sınırını on yıl olarak belirlemiş ancak üst sınır konusunda bir düzenleme yapmayarak hakime geniş bir taktir hakkı tanımıştır. Yine adli para cezasında ise üst sınır belirlenmiş alt sınır hakim taktir yetkisine bırakılmıştır.

TCK m. 188/3 de düzenlenen diğer ticaret suçları için beş yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ve yirmibin güne kadar adli para cezası öngörülmüştür. Burada da hapis cezası ile adli para cezası birlikte öngörülmüştür.

eylemi birden fazla olduğu için çok suç, suçun işleniş biçimi ve yeri, satışlar arasında geçen zaman, olayın gelişimi ve oluşumu ile tüm özellikleri dikkate alındığında sanığın kısa aralıklarla esrar satmak suretiyle aynı suç işleme kararının icrası cümlesinden olarak TCK'nın 403/5 maddesine aykırı davrandığı anlaşıldığından eylemleri müteselsil oluşturmaktadır" YCGK 25.02.1997, 10/268-22, Günay, s.45-46.

³⁰⁰ Zafer, s.119.

³⁰¹ Zafer, s.120; Bakıcı, s.1578 "iki düşmanın bahçe ve ahırına esrar koyduktan sonra zabıtaya ihbar eden sanığa TCK m.403/3-4(403/5) ve m.285/1 (iki kez) maddeleriyle hüküm kurulması gerekmektedir" Y. 5 CD. 26.05.1988, 1229/388, Günay, s.29.

³⁰² Maddenin gerekçesinde "Bu suç bir kazanç elde edilmek için işlenmektedir. Ancak çoğu zaman bu suçun işlenmesi suretiyle ne kazanç elde edildiği belirlenemediği gibi elde edilen kazancın müsadere de mümkün olamamaktadır. Bu nedenle söz konusu suçun işlenmesi dolayısıyla hapis cezasının yanı sıra adli para cezasına da hükmedilmesi uygun görülmüştür" demek suretiyle hapis cezası ile adli para cezasına birlikte hükmedilmesinin nedeni açıklanmıştır.

TCK m. 188/7 de suçun konusunu uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan madde olması halinde verilecek ceza dört yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezasıdır. Hapis cezasının alt sınırı dört yıl olarak belirlenmiş üst sınırı hakim taktir yetkisine bırakılmıştır.

Suçta konu uyuşturucu maddenin eroin, kokain, morfin, baz morfin olması halinde (m. 188/4); suçların suç işlemek için teşkil edilmiş örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması (m. 188/5); suçların tabip, diş tabibi, kimyager, laborant, veteriner, ağılık memuru, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile uğraşan kişi tarafından işlenmesi (m. 188/8) hallerinde verilecek ceza yarı oranında arttırır.

Suçun konusunun üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddeler olması halinde verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir(m.188/6).

B-Tüzel Kişiler Bakımından

TCK m. 189 de uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde bunlara ilişkin güvenlik tedbirlerine hükmolunacağı düzenlenmiştir. 765 Sayılı ETCK da bu konuda bir düzenleme bulunmamaktaydı.

Tüzel kişinin suçun faili olup olamayacağı konusu tartışmalıdır. Özellikle örgütlü suçluluğun yaygınlaşarak uluslararası suç örgütlerinin yaygın hale gelmesi konunun daha fazla tartışılmasına neden olmuştur³⁰³. TCK m.20/2 'de “ Tüzel kişiler

³⁰³ **Hafizoğulları Zeki-Özen** Muharrem, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Fail, İsnat Yeteneği, İsnat Yeteneğini Azaltan veya Kaldıran Nedenler”, Polis Dergisi, Yıl 10, S.40, s.102. Tüzel kişilerin cezai sorumluluğunun kabul edildiği sistemlerde tüzel kişiler hakkında uygulanan başlıca cezalar; tüzel kişiliğin malvarlığına yönelik; para cezası müsadere, halkın tasarrufuna başvurma yasağı ,tüzel kişilerin faaliyetlerine yönelik; faaliyetten yasaklılık, kurumun kapatılması, adli gözetim altında faaliyet, kamu sözleşmelerinin dışında tutulma, tüzel kişilerin itibarına yönelik; mahkumiyet kararının ilan veya yayınlanması, çek keşide edilme yetkinin ve kredi kartı kullanımının yasaklanması tüzel

hakkında ceza yaptırımını uygulanamaz. Ancak suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır” şeklindeki düzenlemesiyle tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirlerine hükmedilebileceğini düzenlemiştir.

Tüzel kişiler hakkında uygulanacak güvenlik tedbirleri TCK m.60 da düzenlenmiştir³⁰⁴. TCK m.60 daki düzenlemeye göre bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişinin yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkumiyet halinde iznin iptaline karar verilir. Yararına suç ilenen tüzel kişiler hakkında müsadere hükümleri de uygulanır. Tüzel kişiler hakkında uygulanacak güvenlik tedbirleri; iznin iptali ve müsadere dir.

Tüzel kişi hakkında şu şartların gerçekleşmesi halinde iznin iptali güvenlik tedbirine başvurulur³⁰⁵.

- Özel hukuk tüzel kişisi olmalıdır³⁰⁶.
- Özel hukuk tüzel kişisi bir kamu kurumunun verdiği izinle faaliyette bulunmalıdır.
- İşlenen suç iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle işlenmelidir.
- Suç Özel hukuk tüzel kişisinin organı veya temsilcilerinin iştiraki ile işlenmelidir
- Suçun tüzel kişinin yararına işlenmiş olması gerekir.

kişilerin mevcudiyetine yönelik; fesih yaptırımını uygulanır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kangal Zeynel T.**, Tüzel kişilerin Cezai Sorumluluğu, Seçkin Yayınları, Ankara 2003, s.149-156.

³⁰⁴ TCK m 60 “1- Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişinin yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkumiyet halinde iznin iptaline karar verilir.

2- Müsadere hükümleri yararına işlenen suçlarda tüzel kişiler hakkında da uygulanır.

3- Yukarıdaki fıkralar hükümlerinin uygulanmasının işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabileceği durumlarda hakim bu tedbirlere hükmetmeyebilir.

4- Bu madde hükümleri kanunun ayrıca belirttiği hallerde uygulanır.”

³⁰⁵ **Özbek Veli Özer**, TCK İzmir Şerhi, Türk Ceza Kanununun Anlamı, Cilt I Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, Ankara 2006, 620-621.

³⁰⁶ Kanun tarafından kamu hukuku özel hukuk tüzel kişisi arasında ayırım yapması eşitlik ilkesiyle bağdaştırılamaz. Özel hukuk tüzel kişilerinde olduğu gibi kamu hukuku tüzel kişilerinde de suç ancak gerçek kişi olan organ ve temsilci vasıtasıyla işlenebilir ve kamu hukuku tüzel kişileri yararına suç ilenmesi de mümkündür. **Hafızoğulları-Özen**, s. 103.

- Suç kasten işlenmiş olmalıdır
- İşlenen suçtan mahkumiyet bulunmalıdır.

Buna göre bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verildiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarından mahkumiyet halinde, tüzelkişinin izninin iptaline karar verilir. Burada işlenen suçla kamunun verdiği iznin kullanılması arasında nedensellik bağı bulunması gerekmektedir³⁰⁷. Örneğin bir döviz bürosunun uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçundan elde edilen gelirlerin meşrulaştırılmasında kullanılması halinde özel hukuk tüzel kişinin döviz bürosunu işletmek için aldığı izin iptal edilir. Bunun gibi ilaç üretimi için izin alınmış bir laboratuarda uyuşturucu veya uyarıcı madde üretilmesi halinde laboratuvar için alınan izin iptal edilecektir³⁰⁸.

Tüzel kişiler hakkında ayrıca müsadere hükümleri de uygulanır. Müsadere kanunda düzenlenen durumlarda bazı malların mülkiyetinin mahkeme kararıyla kamusal bir kuruma geçmesini ifade eder. Müsadere TCK'da güvenlik tedbiri olarak düzenlenmiştir. Özel hukuk tüzel kişisi yararına işlenen suç yönünden müsadere koşulları meydana gelmiş ise o suçla bağlantılı eşya ve kazancın müsaderesine karar verilecektir³⁰⁹. Tüzel kişi hakkında müsadere tedbirine başvurulması için tüzel kişi yararına kasıtlı bir suçtan mahkumiyet olması yeterlidir³¹⁰. Yararına uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu işlenen tüzel kişi hakkında müsadereye karar verilir. Bu durumda müsadere asıl yaptırımdır³¹¹.

TCK m. 54'de eşya müsaderesi düzenlenmiştir. Buna göre iyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak kaydıyla, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan ve bir suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsaderesine hükmedilir. Suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşya kamu güvenliği,

³⁰⁷ **Demirbaş** Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2005,s. 481.

³⁰⁸ Madde gerekçesi.

³⁰⁹ **Demirbaş**, Ceza Genel, s.481.

³¹⁰ **Özbek**, TCK İzmir Şerhi, s.621.

³¹¹ **Özbek**, TCK İzmir Şerhi, s.621

kamu sağlığı ve genel ahlak açısından tehlikeli olması halinde müsadere edilir. TCK m.55 de de kazanç müsaderesi düzenlenmiştir. Buna göre; suçun işlenmesiyle elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsaderesine karar verilir. Bu madde kapsamına giren eşyanın müsadere edilmesi için eşyayı sonradan iktisap eden kişinin 22.11.2001 tarihli ve 4721 Sayılı Türk Medeni Kanununun iyiniyetin korunmasına ilişkin hükümlerinden yararlanmıyorsa olması gerekir.

IX- SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA

Görevli mahkeme Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanununun 12. maddesine göre belirlenir. Buna göre on yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda Ağır Ceza Mahkemeleri görevlidir. Bu Kanunun 14. maddesi basamaklı cezalarda görevli mahkemenin belirlenmesinde st sınırın esas alınacağı düzenlenmiştir. TCK m.188 de düzenlenen uyuoşturucu veya uyarıcı madde suçlarına öngörülen cezanın st sınırı on yıldan fazla oluğundan bu suçlarda görevli mahkeme ağır ceza mahkemesidir.

CMK m. 250/1 de örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuoşturucu veya uyarıcı madde suçlarının, Adalet Bakanlığının teklifi zerine Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yargı çevresi birden çok ili kapsayacak şekilde belirlenerek görevlendirilecek ağır ceza mahkemelerinin görevli olduğu düzenlenmiştir. TCK m. 188 de düzenlenen fiillerin örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi nedeniyle açılacak davalar HSYK tarafından belirlenen bu ağır ceza mahkemelerinde grlecektir³¹². Bireysel nitelikte işlenen uyuoşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları genel yetkili ağır ceza mahkemelerinde grlr³¹³.

Uyuoşturucu veya uyarıcı madde suçlarında yetkili mahkeme genel hükümlere göre belirlenir. Yetkili mahkeme suçun işlendiği yer mahkemesidir(CMK m.12).

³¹² Kurt Ő.-Kurt E., s.76;Zafer, s.124.

³¹³ Zafer,s. 124.

Suçun işlendiği yer belli değilse şüpheli veya sanığın yakalandığı yer, yakalanmamışsa ikametgah mahkemesi yetkilidir(CMK m.13).

TCK m. 188 de düzenlenen suçların yargılamasında 188/5 dışında genel hükümler uygulanır. TCK m. 185/5 düzenlenen örgüt faaliyeti çerçevesinde uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunda soruşturma ve kovuşturma CMK m252 ye göre yapılır³¹⁴.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında uygulanacak koruma tedbirleri özellik gösterir. Bu suçlar yönünden CMK m.128’de düzenlenen taşınmazlara, hak ve alacaklara el koyma, CMK m. 133’de düzenlenen şirket yönetimi için kayyum tayini, CMK m.135’de düzenlenen iletişimin tespiti,dinlenmesi ve kayda alınması, CMK m.139’da düzenlenen gizli soruşturmacı görevlendirme, CMK m.140’da düzenlenen teknik araçlarla izlemeye alma tedbirlerine başvurulabilir.

TCK m.192/1 de cezayı ortadan kaldıran neden olarak düzenlenen etkin pişmanlık halinde Cumhuriyet Savcısı CMK 171’e göre kovuşturmaya yer olmadığına karar verebilir. Savcının kamu davası açılmasına karar vermesi halinde mahkeme ceza verilmesine yer olmadığına karar verecektir. Ancak bu durum fail hakkında müsadere uygulanmasına engel değildir. Suçtan elde edilen veya suçta kullanılan araçlar, suça konu uyuşturucu veya uyarıcı maddeler, bu maddelerin yapımında kullanılan maddeler, bu suçlardan elde edilen kazanç TCK m.53-54 kapsamında müsadere edilecektir³¹⁵

Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının yabancı ülkede vatandaş veya yabancı tarafından işlenmesi halinde TCK m.13 gereği Adalet Bakanlığının talebiyle Türkiye’de yargılama yapılır ve Türk Kanunları uygulanır. Yabancı ülkede mahkumiyet ya da beraat kararı verilmiş olması Türkiye’de yargılama yapılmasına engel olur³¹⁶.

³¹⁴ Kurt Ş.-Kurt E., s.76.

³¹⁵ Zafer, s.124.

³¹⁶ Zafer, s.124.

TCK m. 188/2 de uyuşturucu ve uyarıcı madde ihracı fiilinin diğer ülke açısından ithal olarak nitelendirilmesi dolayısıyla bu ülkede yapılan yargılama sonucunda hükmolunan cezanın infaz edilen kısmı Türkiye’de uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı dolayısıyla yapılacak yargılama sonunda hükmolunan cezadan mahsup edileceği düzenlenmektedir. Mahsup cezadan arttırma ve eksiltme işlemleri yapıldıktan sonra ortaya çıkan sonuç ceza üzerinden yapılmalıdır³¹⁷.

TCK m.188/2 de uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları ile ilgili olarak milletlerarası ceza hukuku kuralına yer verilmiştir. Türkiye’den yapılan uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı karşı ülke açısından ithal oluşturmaktadır. Bu ülkede yargılama yapılması ve cezaya hükmolunması Türkiye’de yargılama yapılmasına engel teşkil etmemektedir. Böylece uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarıyla ilgili olarak non bis in idem kuralına milletlerarası sahada geçerlilik tanınmamıştır. Ancak Türkiye’den yapılan uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı karşı ülke açısından ithal oluşturduğu için bu ülkede yapılan yargılama sonucunda mahkum olunan hapis cezasını kurumda infaz edilen kısmının Türkiye’de uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı dolayısıyla yapılan yargılama sonucu mahkum olunan hapis cezasından mahsup edilmesi gerekmektedir³¹⁸. Kişinin aynı fiilden dolayı hem yabancı ülkede hem Türkiye’de cezalandırılması tedarik suçlarının cezalarının ağır olması da düşünüldüğünde çok ağır sonuçlara neden olmakta, yurt dışında infaz edilen cezanın mahsup edilmesiyle “non bis in idem” kuralını zorlayan uygulamanın yumuşamasını sağlamıştır³¹⁹.

³¹⁷ **Arslan-Azizağaoğlu**, s.784. Yurt dışına uyuşturucu madde çıkaran kişiler yabancı ülkede yakalanıp cezalandırılmakta, bu kişilerin cezalandırıldıkları, kimlikleri, ceza süreleri, mahkumiyet veren mahkeme, salıverilme tarihleri, yurda dönecekleri tarih, Konsolosluk kanalıyla Dış işleri Bakanlığına ve Adalet Bakanlığına bildirilmektedir. Adalet Bakanlığının Cumhuriyet Savcılığına bilgi vermesi ile soruşturma başlatılmaktadır. Yurt dışında cezasını çeken failin yurda iadesiyle sınırdan alınarak hakkında gerekli yasal işlem yapılmaktadır. **Bakıcı**, s.1575.

³¹⁸ Madde gerekçesi.

³¹⁹ **Tezcan**, Günel’a Armağan, s.434-435.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE
KULLANILMASINI KOLAYLAŞTIRMA SUÇU

I-GENEL OLARAK

TCK m.190/1 fıkrasıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için özel yer, donanım veya malzeme sağlama, kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alma, kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi verme fiilleri ; ikinci fıkrasıyla da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirme veya bu nitelikte yayın yapma fiilleri cezalandırılmıştır. Maddenin üçüncü fıkrasıyla da maddede tanımlanan suçların belli meslek grubundaki kimseler tarafından işlenmesi halinde cezanın arttırılacağı düzenlenmiştir.

ETCK m.404/1’de özel bir yer sağlayarak ya da başka bir suretle bir kimsenin uyuşturucu madde kullanmasını kolaylaştırmak cezalandırılmaktaydı. ETCK da özel bir yer sağlamak şeklindeki düzenlemeyle bağlı hareketli suç yaratılmış ancak başka suretle kolaylaştırmak şeklindeki düzenlemeyle suç serbest hareketli suç haline getirilmişti³²⁰. YTKK da suçun maddi unsurunu oluşturan seçimlik hareketler somut olarak belirlenerek kullanmayı kolaylaştırma suçu bağlı hareketli suç olarak düzenlenmiştir³²¹. ETCK daki düzenleme ...”veya başka surette...” ifadesi nedeniyle suç daha geniş kapsamlı olarak düzenlenmişti³²².

1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Sözleşme m.3/1-c maddesinde uyuşturucu ve psikotrop maddelere ilişkin suçların işlenmesine yardımcı olunması, kolaylık sağlanması ve yol gösterilmesi uyuşturucu ve psikotrop maddelerin kaçak olarak kullanılmaya açıkça yöneltilmesi ve teşvik edilmesi suç olarak düzenlenmiş taraf devletlere iç hukukta da bu fiillerin suç olarak

³²⁰ Centel Nur, “Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu” Nuri Çelik’e Armağan, C.1, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 2001, s.185; Yokuş Sevük, s.239.

³²¹ Tezcan-Erdem-Önok, s.614.

³²² Arslan-Azizağaoğlu, s.793.

düzenlenmesi yükümlülüğü getirmiştir. Sözleşmeden kaynaklanan bu yükümlülük gereği belirtilen fiiller TCK'da suç olarak düzenlenmiştir³²³.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının kişinin kendisinden kaynaklanan nedenlerinin yanında bu maddelerle kişi arasındaki ilişkiyi etkileyen maddenin sunuluşu, erişilebilirlik derecesi, bu maddelerle ilişkiyi sağlayan etkenler gibi dış etkenler de mevcuttur³²⁴. Maddenin kullanılmasını kolaylaştıran ve özendirilen hareketler kişiyi madde kullanımına yönlendirmektedir. Bu nedenle TCK da, kişiyi madde kullanımına iten dış etkilerin özel yer donanım ve malzeme sağlama, kullananların yakalanmasını zorlaştıran önlemler alma, kullanma yöntemleri hakkında bilgi vermenin suç olarak düzenlenmesi ile kişinin madde kullanımına yönelmesini engellenmesi amaçlanmıştır³²⁵.

II-KORUNAN HUKUKİ YARAR

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı, kişiye fiziksel ve ruhsal zararlar vermekte, gelecek kuşaklar üzerinde olumsuz etkiler yaratmakta kişi maddeyi bulmak için ve maddenin etkisi altında suç işleyebilmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının önlenmesi kişi ve genel sağlığın korunması amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suç olarak düzenlenmiştir. Burada korunan hukuksal yarar kişi sağlığı ve genel sağlıktır³²⁶.

III- FAİL VE MAĞDUR

Bu suçun faili herhangi bir kişi olabilir³²⁷. Fail tek kişi olabileceği gibi birden fazla kişi de olabilir. Failin kendisinin de madde kullanıyor olması önemli değildir³²⁸. Failin belli meslek grubuna dahil kişilerden olması üçüncü fıkrada ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmiştir.

³²³ **Yokuş Sevik**, s.238.

³²⁴ **Koptagel**, s.1034.

³²⁵ **Yokuş Sevik**, s.238.

³²⁶ **Yokuş Sevik**, s.238; **Tezcan-Erdem-Önok**, s.615; **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.201.

³²⁷ **Aldemir**, s.537; **Centel**, s.138.

³²⁸ **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.201; **Yokuş Sevik**, s.240.

Özendirmenin yayın yoluyla yapılması halinde, fail Basın Kanunu 2. maddesi gereği; süreli ve süresiz yayının içeriği oluşturan ve yazıyı ve haberi yazan, çeviren veya resmi ya da karikatürü yapan eser sahibi, bir eseri basın araçlarıyla basan veya diğer araçlarla çoğaltan veya basılmış eser durumuna getirip yayımlayan gerçek kişi ve tüzel kişi temsilcisi de fail olarak sorumludur³²⁹.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin kendi kullanımı için özel yer temin etmesi, kullanıma ilişkin donanım sağlanması ya da yakalanmasını zorlaştırıcı önlemler alması kişinin TCK m. 190 gereği cezalandırılmasına neden olmaz. Madde de açıkça belirtilmemişse de failin TCK m.190/1 de düzenlenen suçtan cezalandırılması için başkasının uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırması veya yakalanmasını zorlaştırıcı önlemler alması gerekmektedir³³⁰.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma suçunun mağduru toplumdur³³¹.

IV- SUÇUN UNSURLARI

A-Tipe Uygunluk

1-Genel Olarak

TCK m.190 da düzenlenen suçun tipe uygunluk unsurunu; uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırmak için özel yer, donanım ve malzeme sağlama, kullananların yakalanmasını zorlaştıracak önlemler almak, kullanma yöntemleri hakkında bilgi verme (m.190/1), uyuşturucu madde kullanılmasını alenen özendirme ve bu nitelikte yayın yapma(m.190/2) oluşturur. Uyuşturucu veya uyarıcı

³²⁹ Arslan-Azizağaoğlu, s.796-797, Tüzel kişi temsilcisi, yayın sahibi veya yayımcının tüzel kişi olması halinde bu tüzel kişiliğin yetkili organı tarafından yöneticiler arasından belirlenen gerçek kişi veya kamu kurum veya kuruluşlarınca belirlenen gerçek kişiyi ifade eder. (Basın Kanunu m.2).

³³⁰ Yokuş Sevük, s.240; Tezcan-Erdem-Önok, s.616.

³³¹ Yokuş Sevük, s.241; Arslan-Azizağaoğlu, s.797.

madde kullanılmasını kolaylaştırmak; bu maddeleri kullanmak isteyenlerin bu maddelere güvenilir bir şekilde ulaşmalarına yardımcı olmaktadır³³².

Burada düzenlenen suç seçimlik hareketli suçtur. TCK m.190/1 deki suçu oluşturacak hareketler somut olarak belirlenerek bu fıkrada düzenlenen suçu oluşturan bağlı hareketler sınırlandırılmıştır³³³. Suçun oluşabilmesi için maddede sayılan hareketlerden birinin yapılması gerekir. Belirtilenler dışında bir hareketle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı kolaylaştırılırsa bile maddede düzenlenen suç oluşmaz³³⁴.

Maddede sayılan seçimlik hareketlerden birinin yapılmasıyla suç tamamlanır. Suç zarar değil soyut tehlike suçu olup³³⁵ suçun oluşması için kendisine kolaylık sağlanan kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanması gerekmez³³⁶.

2-Özel Yer, Donanım veya Malzeme Sağlama

Özel yerden maksat; uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kolaylıkla kullanmaya elverişli herhangi bir yerdir. Bu yerin faile ait olması ya da sadece bu işe ayrılmış olması şart değildir³³⁷. Bu yerin açık kapalı, özel bir yer³³⁸ ya da kamuya açık bir yer olması arasında bir fark yoktur. Kullanmanın tek tek olması ya da toplu olması fark etmez. Failin Bu iş karşılığı ücret alması ya da herhangi bir çıkar elde etmesi şart değildir³³⁹. Suç yer tesisi şeklinde olabileceği gibi rıza gösterilmesi, göz yumulması şeklinde de oluşabilir. Tesis edilen yerde alenen ya da gizli olarak uyuşturucu madde kullanılmasının kolay olduğunun bilinmesi arasında fark bulunmamaktadır³⁴⁰.

³³² Tezcan-Erdem-Önok, s.614; Yokuş Sevük, s. 242.

³³³ Tezcan-Erdem-Önok, s.614; Yokuş Sevük, s.241.

³³⁴ Yokuş Sevük, s.241.

³³⁵ Arslan-Azizağaoğlu, s.797.

³³⁶ Kurt Ş.-Kurt E., s.202; Yokuş Sevük, s.242; Aldemir, s.537.

³³⁷ Centel, s.186; Kurt Ş.-Kurt E., s.202; Soyaslan, s.395.

³³⁸ Özel yerin kontrolü daha zor olduğundan bu durumun kamuya açık yer tesis edilmesinden daha tehlikelidir. Günal Yılmaz, "Uyuşturucu Madde Kullanma Suçları", AÜSBF, C.XXXII, Mart Aralık 1977, No.1-4, s.68.

³³⁹ Kurt Ş.-Kurt E., s.202; Yokuş Sevük, s.242-243; Soyaslan, s.395.

³⁴⁰ Günal, Madde Kullanma, s.68.

Özel yer sağlamada önemli olan kişilerin maddeleri kolaylıkla tüketebilecekleri güvenli bir ortamın sağlanmasıdır.³⁴¹ Kullanıcıya sağlanan yer sadece uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına tahsis edilebileceği gibi lokanta, gemi, yat gibi başka işte kullanılan bir yer olabileceği gibi mekanın kapalı ya da açık olması fark etmeyeceğinden lokal, gazino, özel araç gibi yerler olabilir³⁴². Tahsis edilen yerin sahibi olmak özel yer suçundan cezalandırılmak için yeterli değildir. Kişide yeri uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına tahsis etme iradesi bulunmalıdır³⁴³. Tahsis edilen yere nezaret eden ya da hizmet edenler fiilleriyle kullanımı kolaylaştırmış ise bu kişiler de iştirak hükümleri çerçevesinde cezalandırılırlar³⁴⁴.

Maddede belirtilen donanım ve malzeme sağlamakla kastedilen; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanıma hazırlanması veya kullanılmasını sağlayan malzemelerin sağlanmasıdır. Kişiyeye enjektör , şırınga, maddeyi ısıtma gereçleri, esrar için platin plakanın sağlanması gibi uyuşturucu veya uyarıcı maddenin hazırlanmasında veya kullanılmasında kullanılan her türlü araç gereç olabilir³⁴⁵.

Bu maddede düzenlenen suç kullanımı kolaylaştırmak için özel yer donanım ve malzeme sağlanmasıdır. Bu suçta kişiye uyuşturucu ve uyarıcı madde temini söz konusu değildir. Fail kişiye hem uyuşturucu veya uyarıcı madde temin eder hem de özel yer ya da araç ve donanım sağlarsa hem TCK m.188/3 hem de m.190/1-a maddesi gereği ayrı ayrı cezalandırılır³⁴⁶.

³⁴¹ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.615, “Sanık L’nin işletmekte olduğu emlak bürosunun bir bölümünü esrar içmeleri için diğer sanıklara tahsis ettiği, bazen onlara kendisinin de katıldığı ve iki günde bir topluca esrar içtikleri, böylece TCK’nın 404/1 maddesinde düzenlenen özel yer sağlayarak başkalarının uyuşturucu madde kullanmalarını kolaylaştırma suçunu işlediği anlaşıldığından TCK’nın 403/5, 404/1 ve 59. Maddeleri uyarınca cezalandırılması yerinde...” Y. 10 CD. 08.05.2003 2002/28315 E. 2003/10669 K. , Yokuş Sevik, s.242.

³⁴² **Günel** , Uyuşturucu, s.160; **Soyaslan**, s.395; **Yokuş Sevik**, s.243, “Sanık L’nin işletmekte olduğu emlak bürosunun bir bölümünü esrar içmeleri için diğer sanıklara tahsis ettiği, bazen onlara kendisinin de katıldığı ve iki günde bir topluca esrar içtikleri, böylece TCK m.404/1 maddesinde düzenlenen özel yer sağlayarak başkalarının uyuşturucu madde kullanmalarını kolaylaştırma suçunu işlediği anlaşıldığından TCK m.403/5 , 404/1 ve 59. Maddeleri uyarınca cezalandırılmaları yerindedir. Y 10 CD. 08.05.2003 2002/28315-2003/10669, Kurt Ş.-Kurt E., s.208-209.

³⁴³ **Centel**, s.187; **Yokuş Sevik**, s.243.

³⁴⁴ **Günel**, Uyuşturucu,s.160; **Yokuş Sevik**, s.243.

³⁴⁵ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.615; **Yokuş Sevik**, s.243; **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.203-204.

³⁴⁶ **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.203.

3-Kullanıcıların Yakalanmalarını Zorlaştıracak Önlemler Alma

Kullanıcıların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler almakla kastedilen, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcıların madde kullandıklarını gösteren fiziksel, fizyolojik vb. belirtilerin çeşitli tıbbi yöntemlerle yok edilmesi veya kullanımın maddi delillerinin ortadan kaldırılmasıdır. Örneğin kullanılan maddenin kanda yada idrarda izini azaltmaya tıbben tespitini zorlaştırmaya yönelik maddelerin temini ya da kullanılan enjektörlerin yok edilmesi bu suçu oluşturur³⁴⁷.

4-Kullanma Yöntemleri Hakkında Başkalarına Bilgi Verme

Kullanma yöntemleri hakkında başkalarına bilgi vermektan kastedilen, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin nasıl kullanıma hazır hale getirileceği veya vücuda nasıl alınacağı veya daha etkili kullanımı hakkında bilgi verilmesidir. Buradaki bilgi verme kullanmaya yönelik olduğundan maddeyi nereden temin edeceğine, nerede kullanacağına dair bilgi verme bu bent kapsamına girmez³⁴⁸. Yine uyuşturucu maddenin imal ve ticaretine, satma ve nakletmesine ilişkin bilgi vermek de bu bent kapsamına girmez³⁴⁹.

Kanun koyucu uyuşturucu uyarıcı madde kullanımının toplum üzerinde yarattığı olumsuzlukların önüne geçmek için kullanma yöntemleri konusunda bilgi vermeyi suç olarak düzenleyerek yaptırıma bağlamıştır³⁵⁰.

5-Kullanımı Alenen Özendirme Veya Bu Nitelikte Yayın Yapma

Özendirmekle kastedilen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı konusunda kişileri teşvik etmek bu yönde harekete geçmelerini sağlamak yönünde teşvik etmektir³⁵¹. Özendirme kişiyi uyuşturucu almaya teşvik etmek, kişiyi tahrik

³⁴⁷ Tezcan-Erdem-Önok, s.615; Kurt Ş.-Kurt E., s.204.

³⁴⁸ Tezcan-Erdem-Önok, s.615; Yokuş Sevük, s.245.

³⁴⁹ Kurt Ş.-Kurt E., s.204.

³⁵⁰ Kurt Ş.-Kurt E., s.204.

³⁵¹ Tezcan-Erdem-Önok, s.616;Yokuş Sevük, s.250.

ederek kişide uyuşturucuya karşı sıcak duygular uyandırmak, kullanmasına etki etmeyi sağlamaya çalışmaktır³⁵².

Düzenlenen suçun oluşması için özendirilen alenen olması gerekmektedir. Aleniyetin oluşması için fiilin başkaları tarafından görülebilecek ya da duyulabilecek bir şekilde yapılması gerekir³⁵³. Başkalarının yapılan fiili görme ya da duyma olanağının yaratılmış olması yeterlidir. Yapılan eylemin başkaları tarafından görülmesine ya da duyulmasına gerek yoktur. Ayrıca kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanması gerekmez. Özendirici fiilin alenen yapılmasıyla suç tamamlanır³⁵⁴.

Maddede uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının özendirilenin yayın yoluyla yapılması ayrıca belirtilerek suç olarak düzenlenmiştir. Yayın yolu her türlü yazılı, görsel, işitsel, veya elektronik kitle iletişim araçlarını kapsar³⁵⁵. Yayının süreli veya süresiz olması önemli değildir. Belli aralıklarla yayınlanan gazete dergi gibi basılmış eserlerle, radyo televizyon internet yoluyla yapılan sesli veya görüntülü yayınlarla uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını özendiren yayının yapılmasıyla suç tamamlanır. Yayının ayrıca kişilerce öğrenilmesine gerek yoktur³⁵⁶.

B-Hukuka Aykırılık

Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma ve özendirme suçu hukuka aykırılık bakımından hekimler ve basın özgürlüğü açısından özellik göstermektedir. Hekim uyuşturucu madde kullanan ve vazgeçmeyen hastasının en az riskli şekilde maddeyi kullanma yöntemlerini anlatması örneğin, enfeksiyon kapmaması için her defasında farklı enjektör kullanmasını, iğneyi yüksek ısıda dezenfekte etmesini söylemesi halinde hekim hakkında mesleğin icrası hukuka uygunluk sebebi söz konusu olacaktır. Bu durumda zaten hekim yönünden manevi

352 Soyaslan, s.396; Yokuş Sevik, s.250-251.

353 Soyaslan, s.396; Kurt Ş.-Kurt E., s.205; Yokuş Sevik, s. 250-251.

354 Kurt Ş.-Kurt E., s.205; Yokuş Sevik, s. 250-251.

355 Kurt Ş.-Kurt E., s. 205; Soyaslan, s. 395.

356 Kurt Ş.-Kurt E., s.205.

unsurun da gerçekleştiği söylenemez³⁵⁷. Ancak sağlık mesleği mensuplarının durumu yetkili makamlara bildirme yükümlülükleri bulunmaktadır. Buna aykırılık TCK m.280'de sağlık mensuplarının suçu bildirmemesi başlığı altında suç olarak düzenlenmiştir. Buna göre, görevlerini yaptıkları sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirtiyi karşılaşmaları halinde durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Maddenin ikinci fıkrasında sağlık mesleği mensubu deyiminden; tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişilerin anlaşılacağı düzenlenmiştir.

Bu suç 765 Sayılı TCK'nın 530.da düzenlenmişti. Buna göre hekim ebe, sağlık memuru gibi sağlık mesleğinden olanlar sanatlarının gerektirdiği yardımı yaptıkları kimsede gördükleri eserlerin bir cürüm sonucu meydana geldiğini anladıkları takdirde durumu adalet ve zabıta makamlarına bildirme yükümlülükleri bulunmaktaydı. Bildirmez ya da bildirimde gecikilirse haklarında TCK m.530 gereği cezaya hükmolünmaktaydı. Ancak olayın kendisine yardım edilen şahıs hakkında kovuşturma yapılmasını gerektirecek nitelikte olması halinde sağlık mesleği mensubun haber vermemesi halinde ceza sorumluluğu bulunmamaktaydı³⁵⁸. Buradaki istisna hali 5237 Sayılı TCK'ya alınmadığından sağlık yardımından yararlanan kişinin soruşturmaya uğrayacak olması halinde de resmi makamlara haber verme yükümlülüğü devam edecektir.

TCK m.280 hükmü hekimin tedavi ve sır saklama yükümlülüğü ile hasta haklarına ilişkin ilkeler dikkate alındığında çelişkili bir durum yaratmaktadır³⁵⁹.

Kitle iletişim araçları yönünden haber verme kamuyu bilgilendirme hakkın kullanılması hukuka uygunluk sebebi kapsamında değerlendirilmelidir. Basın görevini yaparken uyuşturucu madde kullanımı konusunda bilgi verebilir. Ancak

³⁵⁷ Tezcan-Erdem-Önok, s.527; Yokuş Sevük, s.246.

³⁵⁸ Savaş Vural-Mollamahmutoğlu Sadık, Türk Ceza Kanununun Yorumu, C.4, Seçkin Yayınları, Ankara 1999, s.5937.

³⁵⁹ Artuk Mehmet Emin-Gökçen Ahmet-Yenidünya A. Caner,5237 Sayılı Kanuna Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Özel Hükümler, Yeniden Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara 2005, s.805.

verilen bilgi yapılan haber kullanmayı özendirerek nitelikte olmamalıdır. Aksi takdirde hakkın kullanılması hukuka uygunluk sebebinden söz edilemez³⁶⁰.

C-Kusurluluk

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu kastla işlenir. taksirle işlenmesi mümkün değildir³⁶¹. Maddede düzenlenen fiillerin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırmak amacıyla işlenmesi gerektiğinden suç özel kastla işlenebilir³⁶². Fail belirtilen fiilleri uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırmak amacıyla bilerek ve isteyerek yapmalıdır³⁶³.

V-SUÇUN NİTELİKLİ UNSURLARI

TCK m.190/3 de maddede düzenlenen suçların sağlık mesleği mensupları tarafından işlenmesi halinde cezanın arttırılacağı düzenlenmiştir. Buna göre suçun tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hasta bakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında arttırılır.

Nitelikli halin uygulanabilmesi için sayılan meslek ve sıfatların mevzuata uygun olarak kazanılmış ve suç tarihinde geçerliliğini kaybetmemiş olması gerekir. Fiilen bu mesleği yapması yeterli değildir. Suç işleyen kişinin belirtilen meslek ya da sıfatlardan birine sahip olması ve suç tarihinde mesleğini fiilen icra ediyor olması gerekli ve yeterlidir³⁶⁴.

Bu suç yönünden başkaca bir nitelikli hal düzenlenmemiştir. TCK m.192 de düzenlenen etkin pişmanlık hali bu suçu kapsamamaktadır.

³⁶⁰ **Yokuş Sevük**, s.252.

³⁶¹ **Aldemir**, s.537; **Arslan-Azizağaoğlu**, s.797; **Centel**, s.187.

³⁶² **Yokuş Sevük**, s.245.

³⁶³ **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.206.; **Centel**, s.187.

³⁶⁴ **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.206.

VI-SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

A-Teşebbüs

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun tamamlanması için kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanması gerekmez. Suçun tamamlanması için hareketin madde kullanımını kolaylaştıracak nitelikte olması yeterlidir³⁶⁵. Örneğin gece kulübünde kişiye gizli bölme tesisi, enjektörün verilmesi, esrar kullanımının anlatılmasıyla suç tamamlanır³⁶⁶. Kişinin tesis ettiği özel yerin anahtarını verirken yakalanması, uyuşturucu madde kullanımı konusunda bilgi verirken henüz konuşmasının başlamadan elinde olmayan sebeplerle kesilmesi halinde suça teşebbüs söz konusu olur³⁶⁷.

Madde kullanımını özendirme fiili açısından suçun tamamlanması için alenen özendirme ve yapılan yayının öğrenilmesine, sonuç doğurmasına gerek yoktur. Öğrenme olağanın yaratılmasıyla suç tamamlanır. Öğrenme olanağı henüz yaratılmadan örneğin yayına matbaacının elindeyken el konulması halinde teşebbüs söz konusu olacaktır³⁶⁸.

B-İştirak

Bu suç iştirak açısından özellik göstermez. Suça gerek azmettirici olarak gerek yardım eden olarak iştirak mümkündür. Kişide madde kullanımı konusunda bilgi vermesi için suç işlemesi kararını oluşturan kişi, özel yer tesisinde ya da malzeme temininde faile yardımcı olan kişi, madde kullanımının özendirildiği konuşmanın yapılacağı yeri hazırlayan kişi, iştirak hükümleri gereği cezalandırılır. Madde kullanımını kolaylaştırmak için sağlanan özel yerde hizmetle görevli olan kişi suça katılma iradesiyle fiilleriyle kullanımını kolaylaştırmış ise görevlinin de iştirak hükümleri çerçevesinde sorumluluğu söz konusu olur³⁶⁹.

³⁶⁵ Centel, s.186; Tezcan-Erdem-Önok, s.617; Yokuş Sevük, s.246.

³⁶⁶ Tezcan-Erdem-Önok, s.617; Yokuş Sevük, s.246.

³⁶⁷ Yokuş Sevük, s.246.

³⁶⁸ Tezcan-Erdem-Önok, s.617; Yokuş Sevük, s.253.

³⁶⁹ Yokuş Sevük, s. 248,252

Bu suça dolaylı faillik de mümkündür. Kişi kusur yeteneği olmayan bir kişiyi uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırmada araç olarak kullanırsa TCK m.37/2 gereği TCK m.190 da düzenlenen suçtan sorumlu olur³⁷⁰.

C-İçtima

TCK m.190/1 de düzenlenen suç seçimlik hareketli bir suç olduğundan fıkra da belirtilen hareketlerinin bir ya da bir kaçının yapılmasıyla tek suç oluşur ve tek ceza verilir. TCK m. 190/1 ve 190/2 arasında içtima hükümlerinin uygulanması mümkündür. Fail hareketiyle hem uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımını özendirmiş hem de kullanım yöntemlerini anlatmışsa her iki fıkra arasında fikri içtima ilişkisi doğar ancak kanunda öngörülen cezalar aynı olduğundan bu durum pratikte bir sonuç doğurmaz³⁷¹. Ancak failin hem madde kullanılmasını kolaylaştırmak için özel yer tahsis etmesi ya da kullanımını kolaylaştırması hem de madde kullanımını özendirmesi halinde failin her iki fıkradan da ayrı ayrı cezalandırılması gerekir³⁷².

Fail hem madde kullanımını kolaylaştırması ya da özendirmesi hem de kişiye uyuşturucu veya uyarıcı madde temin etmesi halinde doktrinde her iki suçtan da ayrı ayrı cezalandırılması gerektiğini söyleyen yazarlar bulunduğu³⁷³ gibi m.188 in iki hareketin hukuka aykırılık içeriğini kapsadığından tüketen norm olarak sadece m.188'den ceza verilmesi gerektiğini savunan yazarlar da bulunmaktadır³⁷⁴. Bu durumda her iki suçun da kanuni unsurları oluşmakta gerçek içtima kuralları gereği faile iki ayrı suçtan ceza vermek gerekmektedir.

Kişi kullanmak için uyuşturucu madde bulundurmuş ve başkalarına da kullanmaları için evini tahsis etmiş ise burada kişi hem m.190 gereği uyuşturucu ve

³⁷⁰ Yokuş Sevük, s.248.

³⁷¹ Tezcan-Erdem-Önok, s.617; Yokuş Sevük, s.247.

³⁷² Yokuş Sevük, s.253.

³⁷³ Arslan-Azizağaoğlu, s.798; Güngör-Kınacı s.672.

³⁷⁴ Tezcan-Erdem-Önok, s.617.

uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırmak suçundan hem 191 gereği kullanmak için uyuşturucu madde bulundurmamak suçundan cezalandırılır³⁷⁵.

Bu suçta zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkündür. TCK m.43/1 kapsamında failin bir suç işleme kararı ile aynı suçu birden fazla işlemesi mümkündür. *Yokuş Sevük* Örneğin kişiye özel yer sağlayan fail bu yerin sürekli kullanımını sağlamak için maddenin kullanımını kolaylaştırmış başka bir zaman da kullanma yöntemleri hakkında bilgi vermiş olması halinde TCK m.43/1 in uygulanmasıyla failin aynı suç işleme kararı ile TCK m.190/1 deki suçu birden fazla işlediğinden cezanın arttırılarak verilmesi yoluna gidileceğini ifade etmektedir³⁷⁶. Burada suçun mağduru toplum olduğundan suçu oluşturan fiillerin aynı kişiye yönelik olması şartı aranmadan aynı suç işleme kastıyla suçun birden fazla işlenmesi halinde fail hakkında TCK m.43/1 gereği zincirleme suç kurallarının uygulanması gerekir.

Fail tek hareketle birden çok kişiye aynı anda madde kullanımını kolaylaştırmış ise örneğin evinde birden çok kişinin katıldığı bir esrar partisi düzenlemesi halinde TCK m.43/2 gereği TCK m.190 daki suçun cezası arttırılarak verilir³⁷⁷.

VII-YAPTIRIM

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma suçunun cezası iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasıdır. Maddede düzenlenen suçun tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hasta bakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacıyla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında arttırılır.

³⁷⁵ *Yokuş Sevük*, s.247.

³⁷⁶ *Yokuş Sevük*, s.247.

³⁷⁷ *Tezcan-Erdem-Önok*, s.618; *Yokuş Sevük*, s.247.

VIII-SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunda öngörölen ceza iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası olup görevli mahkeme Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ve Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanununun 10, 12 ve 14. Maddeleri gereği asliye ceza mahkemeleridir.

Yetkili mahkeme genel hükümlere göre belirlenir. Suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir(CMK m.12/1). Suçun işlendiği yer belli değilse şüpheli veya sanığın yakalandığı yer yakalanamamışsa yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir (CMK m.13). Özendirme suçunun basın yoluyla işlenmesi halinde, suç ölkede yayımlanan bir basılı eserle işlenmiőse eserin yayım merkezi olan yer mahkemesi yetkilidir.Aynı eserin birden çok yerde basılması durumunda suç eserin yayım merkezi dışındaki baskısında meydana gelmiş ise bu suç için eserin basıldığı yer mahkemesi de yetkilidir(CMK m. 12/3). Görsel ve işitsel yayınlarda yayım mağdurun yerleşim yerinde ve oturduğu yerde işitilmiş veya görölmüő ise o yer mahkemesi de yetkilidir(CMK m.12/5).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KULLANMAK İÇİN UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE SATIN ALMA, KABUL ETME VEYA BULUNDURMA SUÇU

I-GENEL OLARAK

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananların cezalandırılmasından çok tedavi edilmelerinde toplumsal yarar olduğu kabul edilmekle birlikte cezalandırılmadan da tamamen vazgeçilememektedir³⁷⁸.

TCK m. 191 de kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçu düzenlenmiştir. Maddede uyuşturucu veya uyarıcı maddenin tanımı yapılmamış ve bu maddelerin neler olduğu tek tek sayılarak belirtilmemiştir. Suça konu maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olup olmadığı mahkemelerce uzman bilirkişilere tespit ettirilerek belirlenir³⁷⁹.

TCK m. 191/1' de kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suç olarak düzenlenmiştir. “*Kendisi tarafından kullanmak üzere uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran bitkileri yetiştiren kişi bu fıkra hükmüne göre cezalandırılır*”. şeklindeki m.191 birinci paragrafının ikinci cümlesi 29.06.2005 tarihli 5377 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılmıştır.

765 Sayılı ETCK m. 404. maddenin ikinci fıkrasında uyuşturucu maddeleri kullanmak ile bu maksatla yanında bulundurmak suç olarak düzenlenmişti. YTCK da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak ayrıca suç olarak düzenlenmemiş³⁸⁰

³⁷⁸ **Güenal**, Madde Kullanma, s.57-58.

³⁷⁹ **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.210, “Sanık R. K’nın üzerinde ve evinde uyuşturucu madde ele geçirilemediği gibi uyuşturucu madde kullandığı hususunda herhangi bir teknik yöntemle saptanamamış olmasına göre sanığın kullandığını belirttiği maddenin TCK’nın 403. Maddesi kapsamında değerlendirilecek nitelikte uyuşturucu maddelerden olup olmadığı ilmen ve tıbben kesin olarak belirlenmeden mahkumiyetine karar verilmesi...”, Y. 10 CD. 20.01.2004-717/429, Günay, s.81.

³⁸⁰ Dönmezer batı hukukundaki eğilimin uyuşturucu madde kullanımını cezalandırmak değil madenini tasarruf edilmesinin hukuka aykırı bulunarak , uyuşturucu madde bulundurmayı cezalandırmak yönünde olduğunu ifade etmiş ve 765 Sayılı TCK ‘nın 404/2 fıkrasının yeniden düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir, **Dönmezer**, Tartışmalar, s.635-636; Soyaslan kanunilik ilkesi açısından

kullanmak için madde bulunduran failin aynı zamanda madde kullanması halinde hakkında tedavi tedbirine hükmedileceği düzenlenmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında tedavi tedbiri öngörölmüş çağdaş suç politikasına uygun olarak kişiyi cezaevine koymak yerine kişiyi iyileştirerek tekrar topluma kazandırmak amaçlanmıştır³⁸¹ .

TCK 191. maddenin ikinci fıkrasında bu suçtan dolayı açılan davada mahkemenin birinci fıkraya göre hüküm vermeden önce uyuşturucu veya uyarıcı kullanan kişi hakkında tedaviye³⁸² ve denetimli serbestlik tedbirine, kullanmamakla birlikte kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında denetimli serbestlik tedbirine karar verilebileceği düzenlenmiştir. TCK m. 191/5 de kişinin tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranması halinde hakkında açılmış olan davanın düşeceği aksi takdirde davaya devam olunacağı düzenlenmiştir.

TCK m.191/6 da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında bu suç nedeniyle daha önceden tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilmemiş olması halinde hakkında cezaya hükmedildikten sonra da tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulabileceği düzenlenmiştir. Bu durumda hükmolunan cezanın infazı ertelenecektir. TCK m.191/7 de kişinin tedavinin ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranması halinde infaz edilmiş sayılacağını aksi takdirde derhal infaz edileceği düzenlenmiştir.

TCK 191. maddesinin 2. ve ya 6. fıkrasına göre tedavi veya denetimli serbestlik tedbirine karar vermesi hakimin takdirine bırakılmıştır³⁸³. İki fıkranın ortaya çıkardığı “davanın düşmesi” ve cezanın infaz edilmiş sayılması” sonuçları

kullanmanın da maddede suç olarak düzenlenmesinin daha doğru bir yaklaşım olduğunu ifade etmektedir, **Soyaslan**, s.397.

³⁸¹ **Donay-Kaşıkcı**, s.258.

³⁸² Uyuşturucu madde kullandıktan sonra bırakanların uyuşturucu fikrini kolaylıkla unutamadıkları görölmektedir. Tedavi olanların uyuşturucu ile tekrar karşılaştıklarında tekrar başladıkları görölmektedir. Bu nedenle tedavi gibi yöntemlerle iyileştirilemeyen sürekli psikolog yardımından yararlandırılmaları gerekmektedir, **Derdiman**, s.481.

³⁸³ **Çağatay** Mustafa, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanan Sanık Hakkında Tedaviye ve Denetimli Serbestlik Tedbirine Karar Verilmesinde Hakimin Takdir Hakkı”, *Terazi Dergisi*, Yıl.3, S.27, Kasım 2008, s.93.

birbirinden farklıdır. Davanın düşmesi kararı ile kamu davası ortadan kalkmakta herhangi bir mahkumiyet kararı bulunmamaktadır. Cezanın infaz edilmiş sayılmasında ise mahkumiyet kararı varlığını devam ettirir. Kişi sadece cezaevine girmemiş olur, mahkumiyet kararının sonuçları devam eder. Bu nedenle hakimin bu iki fıkra arasında tercih yaparken takdir yetkisini neye göre kullanacağı önemlidir. Hakim kanun koyucunun amacını tespit ederek takdir hakkını buna göre kullanmalıdır³⁸⁴.

TCK m.191/3 de kişinin belirlenen kurumda uygulanan tedavinin ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmakla yükümlü olduğu, hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen kişiye rehberlik edecek bir uzman görevlendirileceği, rehberin görevlerinin neler olduğu düzenlenmiştir. TCK m. 191/ 4 e göre tedavi süresince devam eden denetimli serbestlik tedbirine tedavinin sona ermesinden sonra bir yıl boyunca devam edilir. Üç yıldan fazla olmamak kaydıyla denetimli serbestlik tedbirinin uzatılmasına karar verilebilir.

Suçun oluşması bakımından maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olmasının ya da cinsinin önemi yoktur. Maddeyi kullanmak için satın almak kabul etmek veya bulundurmakla TCK m.191 de düzenlenen suç oluşur³⁸⁵. Bu suç soyut tehlike suçu olduğundan failin cezalandırılması için somut bir tehlike ya da zararın ortaya çıkmasına gerek yoktur³⁸⁶. Soyut tehlike suçlarında kanununda düzenlenen hareketin yapılmasıyla korunan hukuki yarar üzerinde tehlike yarattığı varsayılarak cezalandırılır³⁸⁷. Suçu oluşturan fiillerin yapılmasıyla korunan hukuksal yarar olan kamu sağlığı üzerinde tehlike oluşturduğu varsayılmış ve bu hareketler suç olarak düzenlenmiştir³⁸⁸.

³⁸⁴ **Çağatay**, s.98-99.

³⁸⁵ **Yokuş Sevük**, s.124.

³⁸⁶ **Günel**, Uyuşturucu, s.157; **Derdiman**, s.479; **Çakmut**,s.234; **Soyaslan**, s.393.

³⁸⁷ **Yokuş Sevük**, s.124.

³⁸⁸ **Günel**, Madde Kullanma, s.56; **Yokuş Sevük**, s.124.

TCK m. 191 de düzenlenen suç seçimlik hareketli suçtur. Maddede belirtilen fiillerden birinin yapılmasıyla suç oluşur. Fiillerden birinin ya da hepsinin bir arada yapılmasıyla tek suç oluşur³⁸⁹.

II- KORUNAN HUKUKİ YARAR

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek, bulundurmak suçunda korunan hukuksal yarar genel sağlıktır³⁹⁰. Kanun koyucu uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının birey sağlığına zarar verdiğiinden toplumun sağlıklı bireylerden oluşmasını sağlamak için kullanmak için madde bulundurma eylemini suç olarak düzenlemiştir³⁹¹. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı ile kişinin suç işlemesi arasında önemli oranda bağlantı bulunmakta olup madde kullanımı ile mücadele aynı zamanda suçla mücadeleyi de beraberinde getirecek ve suç işleme oranı düşecektir³⁹². Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi bu maddeyi bulabilmek için suç işleyebilir ya da madde etkisindeyken suça yönelebilir. Bu durumda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma hem bireye hem topluma zarar vermektedir. Uyuşturucu madde kullanımı suç olarak kabul edilirken hem kişinin madde kullanımından uzak tutularak kamu düzeninin sağlanması hem de kullanıcılar hakkında tedavi tedbiri öngörülerek bu kişilerin sağlıklı bir birey olarak topluma yeniden kazandırılmaları amaçlanmaktadır³⁹³.

III-FAİL VE MAĞDUR

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçunun faili herhangi bir kişi olabilir³⁹⁴. Suçun mağduru ise toplumdur³⁹⁵.

³⁸⁹ Centel, s.172.

³⁹⁰ Soyaslan, s.393; Tezcan-Erdem-Önok, s.618; Derdiman, s.479. ; Arslan-Azizağaoğlu, s.800.

³⁹¹ Centel, s.170.

³⁹² İnce, s.314 İnce Uşak E Tipi Ceza İnfaz Kurumunda yaptığı araştırmada madde kullanıcılarının %75'nin sabıkalı olduğunu tespit etmiştir. İnce ,s. 314.

³⁹³ Çakmut, s.238.

³⁹⁴ Günel, Uyuşturucu, s. 149; Yokuş Sevük, s.131; Aldemir, s.539; Arslan-Azizağaoğlu, s.801.

³⁹⁵ Yokuş Sevük, s.131

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ilk kez kullanmak için temini ile bağımlılık haline geldikten sonra temini arasında suçun faili yönünden herhangi bir fark bulunmamaktadır³⁹⁶. Ancak fail uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanıyorsa hakkında tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine; fail kullanmamakla birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde temin etmişse hakkında denetimli serbestlik tedbirine karar verilir³⁹⁷.

IV- SUÇUN UNSURLARI

A-Tipe Uygunluk

Suçun tipe uygunluk unsurunu oluşturan hareketler;

- kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak
- kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde kabul etmek
- kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmak

TCK m.191 de düzenlenen suç seçimlik hareketli bir suç olup uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak için satın alma, kabul etme, bulundurma hareketlerinden herhangi birinin yapılmasıyla suç tamamlanır³⁹⁸. Düzenlenen hareketlerin birkaçının ya da hepsinin bir arada yapılması halinde de tek suç olmaktadır³⁹⁹.

TCK m. 191 de suç olarak düzenlenen hareketler uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak için yapılan hareketlerdir. Burada madde üzerinde tasarruf hakkına sahip kişilerin maddeyi başkalarına devretme tehlikesi nedeniyle kullanmaya yönelik bu hareketler suç olarak düzenlenmiştir⁴⁰⁰. Suçun oluşması için maddenin kullanılması gerekmez. Maddeyi kullanmak için satın alan, kabul eden bulunduran ancak henüz kullanmamış kişi hakkında denetimli serbestlik tedbirine

³⁹⁶ **Günel**, Madde Kullanma, s.59.

³⁹⁷ **Yokuş Sevük**, s.131.

³⁹⁸ **Kurt ř.-Kurt E.**, s.212; **Yokuş Sevük**, s. 131-132.

³⁹⁹ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.620; **Yokuş Sevük**, s. 131-132.

⁴⁰⁰ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.620; **Yokuş Sevük**; s.124.

hükmedilebilir. Maddenin aynı zamanda kullanılmış olması halinde TCK m.191/2 gereği kişiye tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanabilir⁴⁰¹.

Yargıtay kararlarında da belirtildiği gibi uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığı tespit edilen kişi, bu maddeyi kullanmadan önce satın almış, kabul etmiş ya da buldurmuş olması nedeniyle TCK m.191'deki suç oluşur⁴⁰². TCK m. 191/2 de madde "kullanan kişi" hakkında hüküm verilmeden önce tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine hükmedileceği, 6. Fıkrasında da madde "kullanan kişi" hakkında cezaya hükmolunduktan sonra tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine hükmedileceği şeklindeki düzenlemeden de uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanan kişilerin de birinci fıkra hükmü kapsamında cezalandırılacakları sonucuna ulaşılmaktadır⁴⁰³.

Kullanılan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin cinsi, miktarı, kullanım biçimi bireysel veya toplu olarak kullanımı özellik teşkil etmez⁴⁰⁴. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ilk kez kullanılmış olması ya da birden fazla kullanılmış olması fark yaratmaz⁴⁰⁵. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yutulması, sıvı halinde içilmesi, burna çekilmesi ya da iğneyle vücuda alınması suçun oluşumu bakımından özellik arz etmez⁴⁰⁶.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satın alınması kişinin bir bedel karşılığı maddeyi devralmasını ifade eder⁴⁰⁷. 765 Sayılı TCK m.404/2'de kullanmak için uyuşturucu maddeyi satın alma hareketi belirtilmemiş olmasına rağmen öğretide

⁴⁰¹ **Yokuş Sevük**, s.214.

⁴⁰² **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.213-216 "Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığı maddi olgularla saptanan kişi bu maddeyi kullanmadan önce mutlaka satın almış veya kabul etmiş ya da buldurmuş olacaktır. Kendi özgür iradesiyle sözü edilen maddeyi kullanan kimsenin en azından o maddeyi buldurmuş olduğunu kabul etmek zorunludur; çünkü kanun buldurmanın uzun ya da kısa süreli olması arasında bir ayırım yapmamıştır" Y. 10CD 08.03.2006, 19876-3511 Kurt Ş.-Kurt E., s.213. ; "Bir kişinin uyuşturucu madde kullanması eylemi rızası dışında zorla veya hile ile verilmesi durumları dışında failin öncelikle kendi iradesi ile bu maddeyi, doğrudan vücuda enjekte etmesi veya içirmesi durumlarında da bir başkasının uyuşturucu maddeyi fiili egemenlik alanına sokmasına rıza göstermesi söz konusudur. Her iki durumda da buldurma eylemini oluşturmaktadır. Dolayısıyla uyuşturucu madde kullanmak eylemi öncelikle bu maddeyi buldurma eylemini gerektirir ve bu eylem 5237 Sayılı TCK'nın 191/1. Maddesi uyarınca cezalandırır" Y. 10 CD 07.05.2007 tarihli 2007/12505 E. 200775296 K., Çağatay, s.95.

⁴⁰³ **Çağatay**, s.94.

⁴⁰⁴ **Günel**, Uyuşturucu,s.153; **Centel**, s.173; **Tezcan-Erdem-Önok**, s.620-621.s.; **Çakmut**, s.234.

⁴⁰⁵ **Günel**, Uyuşturucu,s.156; **Çakmut**, s.234; **Centel**, s.173.

⁴⁰⁶ **Bakıcı**, s.1586.

⁴⁰⁷ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.620; **Güngör-Kınacı**, s.271; **Yokuş Sevük**, s.132.

maddenin kişisel kullanım için satın alınması halinde m.403/5 de düzenlenen satın alma suçunun değil kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunun oluşacağı kabul edilmekteydi⁴⁰⁸.

Maddenin miktarı suçun oluşması bakımından önemli olmamakla birlikte satın alınan maddenin miktarı kişisel kullanımı aşan oranda ise TCK m. 188/3 de düzenlenen uyuşturucu madde ticareti suçunun oluştuğu kabul edilebilir. Ancak kişisel kullanma miktarını aşmayan madde satın alınması hali tek başına kullanma için satın alındığını göstermez. Bu durumda kişinin maddeyi kullanmak dışındaki bir amaçla satın aldığı diğer delillerden anlaşılıyorsa miktar az olsa bile TCK m.188/3 de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu oluşur. Satın alan kişinin amacı kesin olarak saptanamıyorsa maddeyi kullanmak için satın aldığı kabul edilecektir⁴⁰⁹.

Kabul etme; uyuşturucu veya uyarıcı madde üzerinde tasarrufta bulunma olanağının sağlanmasını ifade eder⁴¹⁰. Madde karşılığında herhangi bir bedel ödmeden üzerinde tasarruf sağlanması hareketleri kabul etme fiilini oluşturur. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kişiye fiilen teslim edilmesi gerekmez. Kişiye madde üzerinde tasarruf etme imkanının yaratılmasıyla örneğin maddenin failin istediği bir kişiye verilmesi ya da istediği bir yere bırakılması ile suç oluşur. Fail maddeyi kendi kullanımı için kabul etmektedir. Kişi maddeyi kendi kullanımı dışında başka bir amaçla kabul etmiş ise TCK m.191 de düzenlenen suç değil TCK m.188/3 de düzenlenen suç oluşur⁴¹¹. TCK m.191'deki suçun oluşumu için kişinin maddeyi kendi kullanımı için kabul etmiş olması zorunludur⁴¹².

Bulundurma uyuşturucu veya uyarıcı madde üzerinde fiili egemenlik ilişkisinin sürdürülmesini ifade eder. Bulundurma süresi önemli değildir. Ancak

⁴⁰⁸ **Günel**, Uyuşturucu, s.152; **Centel**, s.175; **Güngör-Kınacı**, s. 271; **Yokuş Sevük**, s.132.

⁴⁰⁹ **Güngör-Kınacı**, s.272;Adli Tıp Kurumunun bir kişinin günde 0,50-0,75 gram esrar içebileceğine ilişkin görüşü dikkate alınarak ele geçen miktarın kullanmak için stok edilmiş uyuşturucu madde miktarını aşır aşmadığının belirlenmesi gerekmektedir. **Bakıcı**, s.1587.

⁴¹⁰ **Tezcan-Erdem-Önok**; s.620; **Yokuş Sevük**, s.133.

⁴¹¹ **Yokuş Sevük**, s.133.

⁴¹² **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.212.

burada kesintisiz suç söz konusu olduğundan ⁴¹³ bulundurma fiilinin belli bir süre devam etmesi gerekmektedir⁴¹⁴. Bulundurma uzun süreli de kısa süreli de olabilir⁴¹⁵. Burada düzenlene suçun oluşması için uyuşturucu veya uyarıcı maddenin tıbbi bir neden olmadan ve doktor reçetesine dayanmadan bulundurulması gerekir⁴¹⁶.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bulundurulduğu yer önemli değildir. Kişi maddeyi üzerinde, evde, arabada bulundurabilir. Bulundurulan yerin mülkiyetinin faile ait olması şart değildir. Önemli olan failin madde üzerinde tasarrufta bulunma hakkına sahip olmasıdır⁴¹⁷. Maddenin kişinin eline hangi yolla geçtiğinin de önemi yoktur⁴¹⁸.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanma olanağının ortadan kaldırılmış olması kişinin fiilinin kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmak olarak değerlendirmesini engellemez. Örneğin sanığın cebindeki maddeyi yakalanacağı sırada yere dökmesi kişinin kullanmak için bulundurma suçundan sorumluluğunu engellemez⁴¹⁹.

B- Hukuka Aykırılık

Fiilin suç oluşturması için hukuka aykırı olarak madde bulundurulması ve kullanılması gerekmektedir⁴²⁰. Tıbbi amaçlarla hastalık halinde ağrıyı dindirmek, krizi atlatmak gibi nedenlerle hekim reçetesiyle verilen uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi reçeteye uygun olarak belirtilen miktarda kullanmak için satın alma kabul etme bulundurma halinde suç oluşmaz. ⁴²¹. Ancak hekim tarafından verilmiş bir izin reçete yokken kişinin benzer bir tıbbi müdahale için kendiliğinden uyuşturucu veya

⁴¹³ Centel, s.173.

⁴¹⁴ Tezcan-Erdem-Önok, s.620.

⁴¹⁵ Güngör-Kınacı, s.354; Yokuş Sevük, s.135.

⁴¹⁶ Günal, Madde Kullanma, s.61-62.

⁴¹⁷ Güngör-Kınacı, s.354; Yokuş Sevük, s.135.

⁴¹⁸ Centel, s.174.

⁴¹⁹ Günal, Uyuşturucu, s.154.

⁴²⁰ Yenisey, s.186.

⁴²¹ Güreli, s.12-13 ; Kurt Ş.-Kurt E., s.214.

uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi ve bulundurması halinde fiil hukuka aykırı olacak ve suç oluşacaktır⁴²².

C-Kusurluluk

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme, bulundurma suçu kasten işlenebilen bir suçtur⁴²³. Bu suçun taksirle işlenmesi mümkün değildir. Bu maddede düzenlenen fiillerinin “*kullanma amacıyla*” yapılmış olması gerekiyor. Bu nedenle bu suç özel kasla işlenebilen bir suçtur⁴²⁴. Suçun oluşumu için genel kast yeterli değildir⁴²⁵. Suçun oluşması için failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bilerek ve isteyerek kullanmak için satın alması kabul etmesi veya bulundurması gerekmektedir⁴²⁶. Failin maddeyi kullanmak özel kastıyla satın alması, kabul etmesi, bulundurması yeterli olup maddeyi neden kullandığının önemi yoktur. Kullanma nedeninin keyif almak, acılarını dindirmek, merak etmek ya da başka bir neden olması suçun oluşumu bakımından özellik göstermez⁴²⁷. Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bir kez ya da daha uzun süre kullanma amacıyla bulundurması arasında bir fark yoktur. Kişinin maddenin üzerinde yaratacağı etkiyi merak ettiği için bir defaya özgü olmak üzere kullanmak için alması halinde de suç oluşur. Burada kişi bilerek ve isteyerek kullanmak amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın almak kabul etmek bulundurmakla suç işlemiştir⁴²⁸.

Uyuşturucu madde kullandığını sanarak başka bir madde bulunduran ve kullanan bakımından işlenemez suç söz konusudur ve kişinin cezalandırılması yoluna gidilmez⁴²⁹.

Madde kullanımının izinsiz olması halinde ağırları azaltma, sınırları yatıştırma gibi nedenlerle alınması suçu oluşmasını engellemez⁴³⁰.

⁴²² **Yokuş Sevük**, s.152.

⁴²³ **Aldemir**, s.539.; **Arslan-Azizağaoğlu**, s.801.;**Kurt Ş.-Kurt E.**, s.217.

⁴²⁴ **Günel**, Uyuşturucu, s.161; **Centel**, s.176 ; **Tezcan-Erdem-Önok**, s.621; **Güngör- Kınacı**, s.354.

⁴²⁵ **Erem**, s.1834.

⁴²⁶ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.621; **Güngör-Kınacı**, s.354;**Yokuş Sevük**, s.142.

⁴²⁷ **Günel** 163-164; **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.190;**Yokuş Sevük**, s.144.

⁴²⁸ **Yokuş Sevük**, s.144.

⁴²⁹ **Günel**, Madde Kullanma, s.73.

Failin kastı bu suçu uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçundan ayırmayı sağlar. Kişi maddeyi kendi kullanımını için satın almış kabul etmiş veya bulundurmuş ise TCK m.191 den başka bir amaçla satın almış kabul etmiş bulundurmuş ise TCK m.188/3 deki madde ticareti suçundan sorumlu olacaktır⁴³¹.

Birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımında örneğin, birlikte içilecek esrarlı sigarayı sarmak için arkadaşına veren kişinin uyuşturucu madde temini kastı yoktur. Burada kullanmak için uyuşturucu madde bulundurulması söz konusudur ve sorumluluk TCK m.191 den dolaydır. Zira uyuşturucu madde temini suçunda maddenin mülkiyetinin veya yararlanmasının müstakilen devredilmesi gerekir⁴³².

Fail uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kendi kişisel kullanımını için satın almış, kabul etmiş ya da bulundurmuş olmalıdır. Fail maddeyi başkasının örneğin kardeşi için arkadaşı için bulunduruyor ise TCK m.191 de düzenlenen kullanmak için bulundurma suçu değil TCK m.188/3 de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu oluşur⁴³³.

Failin maddeyi hangi amaçla bulundurduğu iç dünyası ile ilgili bir olgudur. Dışa yansıyan bazı özelliklerle suçun tespiti yapılmaya çalışılır. Bulundurulan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin miktarı önem arz etmekle birlikte miktarın az olması tek başına maddenin kullanmak amacıyla bulundurulduğu anlamına gelmez. Uyuşturucu maddenin miktarı az olmakla birlikte kişinin kastı uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretine yönelik olabilir. Failin kastı belirlenirken; bulundurulan

⁴³⁰ **Bakıcı**, s.1587.

⁴³¹ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.621-622; **Yokuş Seviük**, s.142-143, “üzerinde satmak amacıyla bulundurduğu esrar ile yakalanan sanığın, bir yıllık ihtiyaç sınırını aşan miktardaki uyuşturucu maddeyi daha az ceza almak için kullanmak amacıyla bulundurduğunu beyan etmiş olduğundan; sanığın eyleminin bir bütün olarak ticari amaçla uyuşturucu madde nakletmek suçunu oluşturduğu nazara alınmadan ayrıca kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurmak suçundan beraat yerine mahkumiyetine karar verilmesi, bozmayı gerektirmiştir” Y. 10 CD. 16.10.2006, 9564-11662, Kurt Ş.-Kurt E., s.242.

⁴³² **Günal**,Uyuşturucu, s.120; **Yokuş Seviük**, s.144.; **Günay**, s.27, “Sanığın temin ettiği uyuşturucu maddeyi diğer sanık V. İle bir araya gelip içmeleri eyleminin tedarik ve devir mahiyetinde olmadığı sadece uyuşturucu madde kullanmak suçunu oluşturacağı ve bu suçtan da hüküm kurulduğu düşünülmeyen, temin suçundan da ayrıca mahkumiyetine karar verilmesi yasaya aykırıdır,Y. 10 CD. 22.09.2003,3997/18955, Günay, s.27.

⁴³³ **Güngör-Kınacı**, s. 354;**Kurt Ş.-Kurt E.**, s. 217.

maddenin failin kişisel kullanımını için yeterli miktarda olması, kişinin madde kullanan kişi olması, günlük kullanım miktarı, kişinin daha önce uyuşturucu veya uyarıcı ticareti suçundan ceza alması gibi durumlar birlikte değerlendirilir⁴³⁴. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcısı olduğu dosyada sabit olan kişinin üzerinde yakalanan maddeyi alabilecek ekonomik güce sahip olmaması kişinin maddeyi kullanmak amacıyla değil madde ticareti amacıyla bulundurduğunu göstermez⁴³⁵.

Yapılan değerlendirmeler sonucu failin maddeyi hangi amaçla bulundurduğu ispat edilemiyorsa şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereği kişinin maddeyi kullanmak amacıyla bulundurduğu sonucuna varılması gerekmekte olup⁴³⁶ uygulamada bu yöndedir⁴³⁷.

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme bulundurma suçunda “zorunluluk hali” nin uygulanıp uygulanmayacağı üzerinde durulabilir. Kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde yoksunluğundan dolayı kriz geçirme tehlikesine karşı bunu yanında bulundurması halinde kişi madde kullanıcısı olup TCK da bu kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmedilebileceği düzenlenmiş olduğundan için burada zorunluluk halinden söz edilemeyecektir⁴³⁸.

Yine maddeyi başkasının özellikle usul, füru, kardeşi gibi yakın akrabası olan kişinin kriz geçirme tehlikesini önlemek için onun kullanımına yetecek miktarda maddeyi bulundurma halinde doktora başvurmak yerine yakınının kriz geçirmesini engellemek için madde bulunduran kişinin zorunluluk halinden yararlanmasının mümkün değildir⁴³⁹. Burada fail maddeyi kendi kullanımını için değil başkasının

⁴³⁴ **Günel**, Uyuşturucu, s. 161; **Güngör-Kınacı**, s.394; **Yokuş Sevik**, s.143.

⁴³⁵ **Günel**, Uyuşturucu s.162.

⁴³⁶ **Günel**, Uyuşturucus.161; **Tezcan-Erdem-Önok**, s. 621-622; **Centel**, s.161.

⁴³⁷ **Yokuş Sevik**, s.143.

⁴³⁸ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.622, Yazarlar “zorunluluk hali” ni hukuka uygunluk sebepleri içinde değerlendirmektedir. Zorunluluk haline ilişkin açıklama bir önceki bölümde yapılmış olup önceki bölüme atıf yapmakla yetinyoruz.

⁴³⁹ **Güngör-Kınacı**, s.136.

kullanımı için bulundurduğundan sorumluluğu TCK m.191 den değil TCK m. 188/3 den dolaydır⁴⁴⁰.

Her olayda ayrı değerlendirme yapıp, hekime başvurma olanağı bulunmayan hallerde failin dayanılmaz olan ağrısını dindirmek ya da benzer bir nedenle yakın ve ağır bir tehlikeyi önlemek amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanmak için temin edilmesi halinde failin zorunluluk halinin varlığından söz edilebilecektir⁴⁴¹.

V-SUÇUN NİTELİKLİ UNSURLARI

Bu suç için her hangi bir nitelikli hal düzenlenmemiştir. Uyuşturucu madde imal ve ticareti suçlarından farklı olarak maddenin eroin, kokain, morfin, baz morfin olması ağırlatıcı neden olarak düzenlenmemiş kullanılan uyuşturucu maddenin sağlık yönünden tehlikelilik derecesi ne olursa olsun ceza bakımından bir değişiklik bulunmamaktadır⁴⁴².

VI-ETKİN PİŞMANLIK

A-Genel Olarak

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma suçunda etkin pişmanlık hali TCK m.192 de düzenlenmiştir. Cezayı ortadan kaldıran hal olarak etkin pişmanlık TCK m.192/2 ve m.192/4 de, cezada indirim nedeni olarak etkin pişmanlık hali TCK m. 192/3 de düzenlenmiştir.

Etkin pişmanlık hallerinde suçun ortaya çıkmasına, suçluların yakalanmalarına, veya uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirilmesine katkıda bulunan ya da kendi isteğiyle tedavi olan kişinin ödüllendirilmesi söz konusudur.

⁴⁴⁰ **Yokuş Sevik**, s.153.

⁴⁴¹ **Yokuş Sevik**, s.153, Yazar zorunluluk halini hukuka uygunluk sebebi olarak kabul etmektedir. Zorunluluk halinin hukuki niteliğine ilişkin açıklama bir önceki bölümde yapılmış olup o kısma atıf yapmakla yetiniyoruz.

⁴⁴² **Günel**, Madde Kullanma, s.77.

Etkin pişmanlık halleri ile caydırıcılık sağlanmaya ve uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları önlenmeye çalışılmaktadır⁴⁴³.

B-Cezayı Ortadan Kaldıran Sebep Olarak Etkin Pişmanlık

1-TCK m.192/2 de Düzenlenen Etkin Pişmanlık Hali

TCK m. 192/2 de kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi maddeyi kimden, nerede ve ne zaman temin ettiğini merciine haber vererek suçluların yakalanmalarını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini kolaylaştırırsa hakkında cezaya hükmolunmayacağı düzenlenmiştir. Fail hakkında açılmış olan davada m.192/2 de yer alan etkin pişmanlıktan dolayı ceza verilmesine yer olmadığına karar verilir⁴⁴⁴.765 Sayılı ETCK m.405/1 de cezayı ortadan kaldıran etkin pişmanlık hali benzer şekilde düzenlenmişti.

TCK m. 192 birinci fıkrasında uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu yönünden suç ortaklarının yakalanması ve maddenin ele geçirilmesinin sağlanması aranırken, kullanıcının madde ticareti yapan örgütün üyesi olmaması ve bu maddenin yerinin tam olarak bilmesinin beklenmemesi nedeniyle suç ortaklarının yakalanmasını ve maddenin ele geçirilmesini kolaylaştırması aranmıştır⁴⁴⁵. Burada düzenlenen etkin pişmanlık halinden yararlanmanın koşulları;

- Bilginin bizzat failin kendisi tarafından ilgili makamlara verilmesi
- Bilginin suç resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce verilmiş olması
- Uyuşturucu veya uyarıcı maddeye ilişkin bilgi verilmesi
- Verilen bilginin suçluların yakalanmalarını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini kolaylaştırması

⁴⁴³ **Yokuş Sevük**, s.214

⁴⁴⁴ **Güngör-Kımacı**, 457; **Yokuş Sevük**, s.215. Donay-Kaşıkçı failin etkin pişmanlıktan yararlıansa bile hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirleri uygulanacağını ifade etmektedir. Bu durumda tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uymazsa hakkındaki davaya devam edilecek ve cezalandırılacaktır. **Donay-Kaşıkçı**, s.260-261.

⁴⁴⁵ **Donay-Kaşıkçı**, s.260.

Fail uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kimden, nerede, ne zaman temin ettiğini ilgili makamlara bizzat kendi bildirmelidir. Hükümün uygulanabilmesi için bilgi vermenin pişmanlık duygusuyla kendiliğinden yapılması gerekmektedir⁴⁴⁶. Failin hastalığı sakatlığı gibi nedenlerle bizzat başvuramadığı için bilgiyi bir yakını aracılığı ile ilgili makamlara iletmesi halinde de bizzat bildirim şartını gerçekleştiğinin kabulü gerekir⁴⁴⁷.

Maddede kullanılan resmi makamlar deyiminden suçu soruştırmaya yetkili adli makamlar olarak anlaşılmalı CMK 158’de yazılı makamlar yetkili kabul edilmelidir⁴⁴⁸.

Burada düzenlenen etkin pişmanlık halinden yararlanabilmesi için kişinin maddeyi kimden, nerede, ne zaman temin ettiğini suç resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce bildirmelidir. Resmi makamların suç haber alması ise resen veya ihbar üzerine olabileceği gibi arama gizli dinleme gibi başka bir yola da olabilir⁴⁴⁹.

Fail resmi makamlara satın aldığı, kabul ettiği veya bulundurduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kimden, nerede ve ne zaman temin ettiğine dair bilgi vermelidir. Failin bu bilgilerden sadece birini vermesi yeterlidir. Yani kişinin bu bilgilerin hepsini birden vermiş olmasına gerek yoktur⁴⁵⁰. Burada önemli olan failin verdiği bilgiyle suçluların yakalanmasını ya da uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini kolaylařtırmasıdır⁴⁵¹.

Maddede “bu maddeyi” ifadesi kullanılmıştır. Failin verdiği bilginin kullanmak için satın aldığı, kabul ettiği veya bulundurduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddeye ilişkin olması gerekir. Kişinin başka bir uyuşturucu veya uyarıcı maddeye

⁴⁴⁶ Centel, s.190; Yokuş Sevük, s.215.

⁴⁴⁷ Güngör-Kınacı, s.453; Yokuş Sevük, s.215.

⁴⁴⁸ Centel, s.181.

⁴⁴⁹ Yokuş Sevük, s.216.

⁴⁵⁰ Günal, s.132; Güngör-Kınacı, s.454-455.

⁴⁵¹ Yokuş Sevük, s.217.

ilişkin verdiği bilgi madde imal ve ticareti suçlarında ihbar olarak değerlendirilebilir. Başka maddelerle ilgili verilen bilgi şartlarının oluşması halinde TCK m.192/3 göre cezadan indirim nedeni ya da taktiri indirim nedeni olarak değerlendirilebilir⁴⁵².

Failin etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için maddeyi kimden nerede ne zaman temin ettiğine ilişkin bilginin suçluların yakalanmalarını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçmesini kolaylaştırması gerekmektedir. Burada suçlularla kastedilen kişiye uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satan temin eden kişilerdir. Failin ismini verdiği kişi değil de suç ortağı yakalanmış ise yine etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanması gerekir. Yine kişinin verdiği bilgi kendisinin satın aldığı, kabul ettiği ya da bulundurduğu maddeye ilişkin olmalıdır. Ancak kişinin kendi fiiliyle ilgili verdiği bilgi sonucunda başka bir uyuşturucu uyarıcı maddenin ele geçmesi ya da kişiye maddeyi temin edenlerin değil de uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunu işleyenlerin yakalanması halinde de maddenin amacından hareketle failin etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanması gerekir⁴⁵³.

Failin bildirdiği kişinin suç işleyip işlemediğinin belirlenmesi gerekmektedir⁴⁵⁴. Failin verdiği bilgiyle maddeyi temin ettiğini söylediği kişiler hakkında dava açılması etkin pişmanlıktan yararlanması için yeterli değildir. Failin bildirdiği kişinin suçsuz olması veya failin TCK m. 192/2 den yararlanmak için hatalı bilgi verebileceği ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır. Failin bildirdiği kişinin mahkum olması halinde etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanması söz konusu olur. Failin bildirdiği kişinin hakkında dava açılması ancak beraati halinde etkin pişmanlık hükümler uygulanamaz⁴⁵⁵.

⁴⁵² **Yokuş Sevük**, s.217.

⁴⁵³ **Yokuş Sevük**, s.218.

⁴⁵⁴ **Centel**, s.182.

⁴⁵⁵ **Güngör Kınacı**, s.456; **Yokuş Sevük**, s.218-219.

2-TCK m.192/4 de Düzenlenen Etkin Pişmanlık Hali

TCK m.192/4 de uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek, bulundurmaktan dolayı soruşturma başlatılmadan önce resmi makamlara başvurarak tedavi ettirilmesini isterse cezaya hükmolunmayacağı düzenlenmiştir. Kanun koyucu buradaki etkin pişmanlık halinde kişinin kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmasına rağmen tedavi olmak için kendi isteği ile başvurması halinde hakkında cezaya hükmedilmemekte bu sayede kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma alışkanlığından uzak tutulmasına çalışılmaktadır⁴⁵⁶. Kanun koyucu kişinin tedavi olmak için başvurması halinde ceza almayacaklarını düzenleyerek bağımlıları tedavi olmaya teşvik etmeyi amaçlamaktadır⁴⁵⁷.

765 Sayılı ETCK m. 404/3 de “uyuşturucu madde kullanan kimse hakkında herhangi bir tahkikata girişilmeden resmi makamlara başvurarak tedavi ettirilmesini isteyecek olursa kullanma fiilinden dolayı hakkında kovuşturma yapılmaz” şeklinde benzer bir düzenleme içermektedir. Ancak failin etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için soruşturma başlamadan önce ve resmi makamlara başvurma koşulu ceza politikasıyla çeliştiği gerekçesiyle eleştirilmiştir⁴⁵⁸. Soruşturma başladıktan sonra da failin tedavi ettirmek isteği ile etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi şeklindeki bir düzenleme ceza politikası yönünden daha uygundur. Soruşturma başladıktan sonra cezalandırılma korkusu failin bağımlı duruma gelmesine tedavinin daha uzun sürmesine ve tedavinin istenen sonucu vermemesine neden olacaktır⁴⁵⁹. 5237 Sayılı TCK da tedavi tedbirine karar verilmesi için iptila derecesinde bağımlılık aranması şartının kaldırılmasıyla bu eleştiriler bir ölçüde karşılanmıştır.

765 Sayılı ETCK m. 404/3 de etkin pişmanlık halinde kovuşturma yapılamayacağı belirtildiğinden bu durum kovuşturma engeli olarak düzenlenmişti. Bu halde fail hakkında Cumhuriyet Savcısı tarafından CMUK m.148/2 gereği

⁴⁵⁶ Yurdakul, s.86.

⁴⁵⁷ Akbulut, İÜHFM, s. 119; Centel, s.183.

⁴⁵⁸ Centel, s.183; Tezcan-Erdem-Önok, s.622.

⁴⁵⁹ Tezcan-Erdem-Önok, s.622-623; Yokuş Sevük, s.219-220.

kovuşturma yapılmasına yer olmadığı kararı, davanın bir şekilde açılmış olması halinde ise CMUK m.253/5 gereği düşme kararı verilmekteydi. YTCK m. 194/2de ise fail hakkında cezaya hükmolunmayacağı düzenlenmiştir. Bu düzenleme gereği fail hakkında kamu davası açılacak ancak mahkumiyet kararı verilmeyecektir. Burada şahsi bir cezasızlık sebebi söz konusu olduğundan CMK .171 gereği Cumhuriyet Savcısının kamu davası açma konusunda taktir yetkisini kullanarak dava açılmasına yer olmadığı kararı vermesi de mümkündür⁴⁶⁰. Bu hususun kovuşturma engeli oluşturacak şekilde düzenlenmesi hükmün amacına daha uygun bir düzenleme olacaktır⁴⁶¹.

TCK m.192/4 de düzenlenen etkin pişmanlık halinden yararlanmanın koşulları

- Başvuruda bulunan kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi olması ve başvuruyu kendinin yapması
- Başvurunun soruşturma başlamadan önce yapılması
- Başvurunun resmi makamlara yapılması
- Başvurunun tedavi edilmek isteğiyle yapılması

Buradaki etkin pişmanlık halinden yalnızca uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi yararlanabilir. Kullanmamakla birlikte kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan kabul eden bulunduran kişinin bu hükümden yararlanması söz konusu değildir⁴⁶². Madde kullanan kişinin başvuruyu bizzat yapması gerekmektedir. Ancak hükmün konuluş amacı doğrultusunda hükmü dar yorumlamamak ve uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin tedavi isteğinin eşi, kardeşi, usul ve furu gibi yakınları tarafından resmi makamlara bildirilmesi halinde de etkin pişmanlıktan yararlanabileceğini kabul etmek gerekir. Zaten kişi yakınlarının bildirdiği tedavi isteğini kabul ederse madde kullanımından duyduğu

⁴⁶⁰ **Tezcan-Erdem-Önok**, s. 623; Yokuş Sevük TCK m.192/4 ün lafzından hareket edildiğinde CMK m. 171 de Cumhuriyet Savcısının kamu davası açma konusunda taktir yetkisinin bulunsa da TCK m. 191 deki suçtan dolayı kamu davasının açılması gerekeceğini ifade etmektedir. **Yokuş Sevük**, s.221.

⁴⁶¹ **Yokuş Sevük**, s.221.

⁴⁶² **Yokuş Sevük**, s.223.

pişmanlığı ve tedavi olma isteğini göstermiş olacağından diğer şartların da gerçekleşmesi halinde failin etkin pişmanlıktan yaralanması gerekir⁴⁶³.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin hakkında soruşturma başlamadan önce resmi makamlara başvurması gerekmektedir. CMK m. 2/e ye göre soruşturma yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesi ile başlar. Fail uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığı yönündeki şüphenin yetkili makamlarca öğrenilmesinden önce başvurulmalıdır⁴⁶⁴.

Fail tarafından başvurunun resmi makamlara yapılması gerekmektedir. Başvurulacak makam tedaviyi yapacak devlet ve üniversite hastaneleri, mülki amirlikleri sağlık müdürlükleri olabilir⁴⁶⁵. Tedavi isteğinin işi soruşturmakla görevli soruşturma ve kovuşturma makamlarına da yapılması mümkündür⁴⁶⁶. Kolluk birimlerine ve C.savcılıklarına da başvurulması mümkündür⁴⁶⁷. Maddenin düzenlemesi resmi makamlara başvuru aradığından özel tedavi merkezlerine yapılacak başvurunun etkin pişmanlık kapsamında yer alması mümkün gözükmemektedir. Ancak madde kullanıcısının özel tedavi merkezlerine yapacağı başvuru da yapılacak düzenlemeyle hükmün kapsamına alınmalıdır⁴⁶⁸.

TCK m.192/4 de failin etkin pişmanlık halinden yaralanabilmesi için tedavi istenmesi koşulunu düzenlemiş ancak tedavinin sonuç vermesi zorunluluğu yönünde bir düzenleme yapmamıştır. Bu durumda doktrinde, tedavi isteğinin yeterli olup ayrıca kişinin tedavi ettirilmesine gerek olmadığını savunanlar⁴⁶⁹ mahkemenin hükmü uygulayabilmek için en azından tedaviye başlanmış olmasını göz önünde tutmak gerektiği savunanlar⁴⁷⁰ bu durumda cezaya hükmolünmayacağı şeklindeki

⁴⁶³ **Güngör-Kınacı**, 369 dn 509; **Yokuş Sevik**, s.224.

⁴⁶⁴ **Yokuş Sevik**, s.225.

⁴⁶⁵ **Yokuş-Sevik**, s.224.

⁴⁶⁶ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.623.

⁴⁶⁷ **Kurt Ş-Kurt E.**, s.218.

⁴⁶⁸ **Yokuş Sevik**, s.225.

⁴⁶⁹ **Kurt Ş.-Kurt E.**, s.218.

⁴⁷⁰ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.623.

düzenleme nedeniyle kişinin sadece tedavi istemesinin yetmeyeceği kişinin tedavi olması gerektiğini savunanlar da bulunmaktadır⁴⁷¹.

C-Cezayı Hafifleten Sebep Olarak Etkin Pişmanlık

TCK m.192/3 de düzenlenen etkin pişmanlık hali hem TCK m.188'de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu için hem de TCK m.191'de düzenlenen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma suçu için öngörülmüştür. Buna göre bu suçlar haber alındıktan sonra gönüllü olarak suçun meydana çıkmasına ve fail ve diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım eden kişi hakkında verilecek cezanın yardımın niteliğine göre dörtte birden yarısına kadar indirilecektir⁴⁷². Hizmet ve yardımda bulunan kişi kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan kabul eden bulunduran kişi ve azmettirme ve yardım etme şeklinde suça iştirak eden kişi de olabilir⁴⁷³.

TCK m.192/3 de düzenlenen etkin pişmanlık halinden yararlanmanın koşulları⁴⁷⁴;

- Hizmet ve yardımın etkin pişmanlıktan yararlanan kişi tarafından bizzat yapılması
- Hizmet ve yardımın suçun işlendiğinin resmi makamlarca öğrenilmesinden sonra soruşturma ve kovuşturma makamlarına yapılması
- Hizmet ve yardımın gönüllü olarak yapılması
- Hizmet ve yardımın suçun meydana çıkmasını veya fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasını sağlaması

⁴⁷¹ **Yokuş Sevük**, s.227.

⁴⁷² “ Bir yıllık kullanma sınırını aşan miktarda 2004 gram net esrar maddesiyle yakalanan ve adli tahkikat için karakola götürülen sanığın, yapılan üst aramasında ele geçirilen 5 gram esrarı kullanmak için bulundurduğunu beyan etmiş olması karşısında, kendi ikrarı ile bu suçunun ortaya çıkmasına hizmet ve yardım etmiş olduğu anlaşılma hakkında 5237 Sayılı TCK'nın 192/3. maddesinin uygulanması gerektiğinin düşünülmemesi yasaya aykırıdır”, Y.10 CD. 16.10.2006, 9564-11662, Kurt Ş.-Kurt E., s.242; “Kolluk ve mahkemedeki anlatımlarıyla sanık N. T.'nin suçunun ortaya çıkmasına yardım ve hizmet eden sanıklar M. K. ve Y. U. Hakkında 5237 Sayılı TCK'nın 192/3. Maddesini uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi bozmayı gerektirmiştir1, Y. 10 CD. 18.10.2006, 9248-11812, Kurt Ş.-Kurt E., s.244-245.

⁴⁷³ **Sevük Yokuş**, s.227.

⁴⁷⁴ **Sevük Yokuş**, s.228.

TCK m.192/3 de cezada indirim nedeni olarak düzenlenen etkin pişmanlık hali İkinci bölümde incelenmiş olup konunun ayrıntıları için ikinci bölüme atıf yapıyoruz.

VII-SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

A-Teşebbüs

TCK m.191 de düzenlenen suç tehlike suçudur⁴⁷⁵. Suç seçimlik hareketli suç olup belirtilen seçimlik hareketlerden herhangi birinin yapılması suçun oluşması için yeterlidir. Suçun tamamlanması için satın alınan, kabul edilen ya da bulundurulan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ayrıca kullanılmış olmasına gerek yoktur⁴⁷⁶. Kullanım durumunda TCK m.191/2 gereği kişi hakkında hükmedilecek tedbirin niteliği farklılık gösterecektir. Satın alma ve kabul etmeye yönelik hareketlerin gerçekleştirilmesiyle teşebbüs alanına girilmiş olur⁴⁷⁷. İcra hareketleri kesildiği zaman suça teşebbüs gerçekleşmiş olur⁴⁷⁸.

Teşebbüsten söz edilebilmesi için gerçekleştirilen hareketin icra hareketi niteliğinde olması gerekmektedir. Kişinin suç işlemeye yönelik kastının tespit edilmiş olmasına rağmen failin yaptığı hareketler icra hareketi niteliğinde değilse fail cezalandırılmaz. Kişinin hareketi hazırlık hareketi niteliğinde ise teşebbüsten söz edilemez ve kişinin sorumluluğu yoluna gidilmez⁴⁷⁹.

Satın alma halinde kişi henüz teslim gerçekleşmeden veya maddenin teslimi sırasında yakalanmış ise suç teşebbüs aşamasında kalmıştır⁴⁸⁰. Ancak suçun

⁴⁷⁵ **Günel**, Uyuşturucu, s. 157; **Centel**, s.171.

⁴⁷⁶ **Tezcan-Erdem-Önok**, S.624.

⁴⁷⁷ **Tezcan-Erdem-Önok**, s. 624.

⁴⁷⁸ **Soyaslan**, s.393.

⁴⁷⁹ **Yokuş Sevik**, s.154.

⁴⁸⁰ **Kurt Ş-Kurt E.**, s.212, “Uyuşturucu madde ticareti yapmak suçundan yakalanan M. K.’nin kollukta gözetim altında bulunduğu sırada bu sanığın cep telefonunu arayarak extasy hap isteyen sanık S. T.’nin yakalanması amacıyla sanık M. tarafından buluşma noktası verildiği, sanıklar S. T ve T.’nin uyuşturucu madde almak için buluşma yerine geldiklerinde uyuşturucu madde almadan kolluk görevlilerince hemen yakalandıkları, sanıkların üzerlerinde ve araçlarında herhangi bir uyuşturucu maddenin ele geçirilemediği gibi uyuşturucu madde kullandıklarının teknik bir yöntemle de saptanamadığı anlaşılmalı; buluşma yerine uyuşturucu madde götürülüp götürülmediği

tamamlanması için maddenin fiilen teslimi gerekmeyip önemli olan maddenin kişinin tasarruf alanına girmiş olmasıdır⁴⁸¹ .

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde kabul etme suçunda suçun icra hareketlerine başlandıktan sonra ancak maddenin kabul edenin tasarruf alanına girmeden bir engelin çıkması halinde de suç teşebbüs aşamasında kalmış olur. Örneğin kullanmak için arkadaşının verdiği maddeyi alırken yakalanan kişi teşebbüsten sorumlu olur⁴⁸².

Seçimlik hareketin bulundurma olduğu durumlarda suç kesintisiz suç niteliği kazanır. Bu durumda icra hareketinin başladığı zamanı belirlemek mümkün olmadığı için bu suça teşebbüs mümkün gözükmemektedir⁴⁸³ .

Kullanmak için temin edilen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin miktarının uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi yaratmayacak kadar az olması halinde suçun oluşup oluşmayacağı doktrinde tartışılmıştır. 765 Sayılı TCK m. 404/2 de uyuşturucu madde “kullanma” fiili ayrıca suç olarak düzenlenmişti. Bazı yazarlarca kullanmak amacıyla temin edilen maddenin kullanmaya elverişli olmaması halinde 765 Sayılı TCK m. 404/2 deki kullanma suçunun oluşmayacağı kabul edilmiştir⁴⁸⁴ . Ancak kullanmak için satın alınan, kabul edilen, bulundurulan maddenin miktarının azlığı suçun oluşmasına engel değildir⁴⁸⁵ . Madde miktarının az olması ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi yapmaması suç tehlike suçu olduğundan suçun oluşumunu etkilemez⁴⁸⁶ . Bu nedenle kullanmak için bulundurulan maddenin miktarı uyuşturucu veya uyarıcı etki yapmayacak kadar az olsa bile suç tamamlanmış olur.

belirlendikten sonra , götürülmüş ise sanık S. T ve T'nin eylemlerinin kullanmak için uyuşturucu madde satın almak suçuna kalkışma aşamasında kalacağı, götürülmemiş ise atılı suçun oluşmayacağı gözetilmeden, suçun tamamlandığından bahisle yazılı şekilde hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir”, Y. 10 CD. 19.09.2006, 3407-10633, Kurt Ş.-Kurt E., s.243.

⁴⁸¹ **Güngör-Kınacı**, s.272; **Yokuş Sevük**, s.154.

⁴⁸² **Yokuş Sevük**, s.155.

⁴⁸³ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.624; **Yokuş Sevük**, s.156.

⁴⁸⁴ **Centel** , s.173.

⁴⁸⁵ **Günel**, Uyuşturucu,s.154.

⁴⁸⁶ **Güngör-Kınacı**, s.360.

YTCK m. 191 yönünden bu husus kullanma halinde uygulanacak tedavi tedbirinin uygulanması bakımından önem taşır⁴⁸⁷.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak için bulunduran kişi aslında uyuşturucu veya uyarıcı madde olmayan başka bir şeyi bulundurmuş veya kullanmış ise bulunduran veya kullanan kişi bakımından işlenemez suç söz konusu olup kişinin sorumluluğu yoluna gidilemez⁴⁸⁸.

B- İştirak

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme ve bulundurma suçuna iştirak mümkündür⁴⁸⁹. Bu suça azmettirme şeklinde iştirak mümkündür. Azmettirme kişiye kullanması için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almasına kabul etmesine ve bulundurmasına özendirmeye yönelik olmalıdır. Ancak özendirilenin alenen olması halinde kişi TCK m. 190/2 de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının özendirilmesi suçundan sorumlu olacaktır. Aleniyet unsuru gerçekleşmediği durumlarda fail TCK m.191 deki suça azmettirmeden sorumlu olur⁴⁹⁰.

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma kabul etme bulundurma suçu çok failli bir suç olup satın alan veya kabul eden kişi bakımından TCK m. 191den ; maddeyi satan veya veren kişi şartlarının oluşması halinde TCK m.188/3 deki uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçundan sorumlu olur⁴⁹¹.

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme, bulundurma suçuna yardım etme şeklinde iştirak mümkündür⁴⁹². Yardım etme şeklinde iştirak ancak TCK m.188 de düzenlenen temin suçunun ve TCK m.191 de

⁴⁸⁷ **Yokuş Sevük**, s.158.

⁴⁸⁸ **Günel**, Uyuşturucu,s. 165; **Yokuş Sevük**, s.159.

⁴⁸⁹ **Yokuş Sevük**, s.,160; **Arslan-Azizağaoğlu**, s.802 Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma bizzat işlenebilen bir suç olduğundan iştirak mümkün olmadığı yönündeki görüşler için bkz **Günel**, Uyuşturucu, s.158.

⁴⁹⁰ **Yokuş Sevük**, s.161;**Arslan-Azizağaoğlu**, s.802.

⁴⁹¹ **Yokuş Sevük**, s.624.

⁴⁹² **Yokuş Sevük**, s.162; **Arslan-Azizağaoğlu**, s.802.

düzenlenen uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun kapsamına girmeyen filler yönünden mümkündür.

Failin satın aldığı uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi saklaması için evini tahsis eden kişi, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi nasıl, nerden alacağı konusunda yol gösteren kişi yardım eden sıfatıyla sorumludur. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme, bulundurma suçuna iştirak eden kişiler madde kullanıyorlarsa, kullanmaktan dolayı her biri tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine madde kullanmıyorlarsa denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulabilirler⁴⁹³.

C-İçtima

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme ve bulundurma suçu seçimlik hareketli bir suç olduğundan bu hareketlerin bir kaçının ya da hepsinin bir arada yapılması halinde işlenen suç tektir ve tek bir ceza verilir⁴⁹⁴.

Kullanma için birden fazla kez uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alınması kabul edilmesi durumunda TCK m. 191/2 de düzenlenen güvenlik tedbirine yalnızca bir kez hükmedilmesi gerekir. Ancak verilen tedbirin yerine getirilmesinden dolayı davanın düşmesi yada cezanın infaz edilmiş olmasından sonra tekrar kullanmak için madde temini halinde yeni bir suç işlenmiş olacak ve yeniden güvenlik tedbirine hükmedilebilir⁴⁹⁵. Suçu oluşturan hareketin bulundurma olması halinde bulundurmanın uzun süreli olması suçun da birden fazla olması anlamına gelmez. Zira burada kesintisiz suç söz konusudur⁴⁹⁶.

Aynı suç işleme kararına bağlı olarak kullanmak için birden fazla uyuşturucu veya uyarıcı madde tedariki halinde zincirleme suç kuralları uygulanır. Burada suçun mağduru belli bir kişi değil toplumdur. Aynı suç kararına bağlı olarak yapılan hareketlerin aynı olmasına gerek yoktur. Fail önce madde satın almış daha sonra

⁴⁹³ **Yokuş Sevük**, s.162.

⁴⁹⁴ **Yokuş Sevük**, s. 163.

⁴⁹⁵ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.624; **Yokuş Sevük**, s165.

⁴⁹⁶ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.624.

madde kabul etmiş olsa da bunlar seçimlik hareketler olduğundan zincirleme suç kuralları uygulanabilecektir⁴⁹⁷. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı temin etme suçunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanması ancak TCK m. 191/1 gereği cezaya hükmedilmesi halinde pratik bir önem taşır. TCK m. 191/2 gereği güvenlik tedbirine hükmedilmesi halinde tedarik fiilinin birden fazla olmasının bir önemi yoktur⁴⁹⁸.

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alınması halinde sahte reçetenin başka bir suç işlenmesi için kullanılmış olduğundan fail hakkında hem sahtecilik hem de uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma kabul etme veya bulundurma suçundan sorumlu olur⁴⁹⁹.

Failin temin suçları ile kullanmak için madde bulundurma suçlarından hangisinden sorumlu olduğunun tespiti faildeki kast araştırılmak suretiyle yapılır. Failin kastının belirlenmesinde dışa yansıyan olgulara göre belirlenmeye çalışılır. Bulundurulmuş maddenin miktarı ve kişinin kişisel kullanımını aşmış olduğunun belirlenmesi suçun niteliğinin tespitinde etkili olur⁵⁰⁰.

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde temin eden kişi diğer uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarından birini işlerse her iki suçtan da ayrı ayrı cezalandırılır⁵⁰¹. Kişi kullanmak için bulundurduğu uyuşturucu maddenin bir kısmını satarsa hem TCK m.188/3 den hem de TCK m. 191 de düzenlenen suçtan sorumlu

⁴⁹⁷ **Yokuş Sevük**, s.164.

⁴⁹⁸ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.624; **Yokuş Sevük**, s.164.

⁴⁹⁹ TCK m.212 “Sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolünür”

⁵⁰⁰ Günay, s.26-27, “Sanığın savunmasının aksine bir delil bulunmadığı, ele geçen esrarın kişisel ihtiyaç sınırını aşmadığı, bu nedenle eylemin kullanmak amacıyla esrar bulundurma suçunu oluşturduğu gözetilmeden yazılı biçimde hüküm kurulması yasaya aykırıdır” Y.10 CD. 20.12.2006, 4982/14575, Günay, s.28,“Oluşa, olay tutanağı içeriğine, sanığın yakalandığı ve esrarın ele geçirildiği evde esrar satıldığı yolunda bilgi edinilmiş olmasına, suça konu maddenin ele geçiriliş biçimine, sanığın oluşa uygun beyanlarına ve tüm dosya kapsamına göre ticari amaca elverişli miktardaki esrar maddesini evinde bulundurup, gizlemek ve ele geçirilmesini önlemek şeklindeki eyleminin TCK m.403/5 maddesi kapsamındaki suçu oluşturacağı gözetilmeyerek, yasal olmayan gerekçelerle sanığın beraatine karar verilmesi yasaya aykırıdır”, Y. 10 CD. 25.05.1998, 4176/5200, Günay, s.27.

⁵⁰¹ **Günel**, Uyuşturucu,159; **Güngör-Kınacı**, 673;**Kurt Ş.-Kurt E.**, s.36-37;**Arslan-Azizağaoğlu**, s.802.

olur⁵⁰². Ancak kişinin kendi kullanımı için bulundurduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir kısmını yine kendi kullanımı için madde alabilmek amacıyla satmış ise kişiyi uyuşturucu madde ticareti suçundan cezalandırmak ağır sonuçlara neden olacaktır⁵⁰³. Burada kişi kullanıcı olduğundan öncelikle hakkında tedavi tedbirine hükmedilebileceği de göz önüne alınarak bu konuda düzenleme yapılması yerinde olacaktır⁵⁰⁴. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunduran kişi kendisini acındırarak ya da rahatsız ederek madde isteyen kişiye bir miktar uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi herhangi bir bedel almaksızın vermesi halinde failin sorumluluğunun uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçundan değil, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmak suçundan dolayı olması gerekir⁵⁰⁵.

Kişinin kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurması ve başkasının da kullanımını kolaylaştırmak için evini tahsis etmesi halinde hem TCK m. 191 de düzenlenen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmak suçundan hem de TCK m.190 da düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırmak suçundan sorumlu olur⁵⁰⁶.

VIII- YAPTIRIM

A-Genel Olarak

TCK m. 191 de kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek, bulundurma suçunun failinin TCK m.191/1 de bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı düzenlenmiştir. TCK m.191/2 de madde kullanan kişi hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine, madde bulundurmakla birlikte kullanmayan kişi hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmedilebileceği düzenlenmiştir. TCK m.191/6 de madde kullanıcısı hakkında cezaya

⁵⁰² **Yokuş Sevik**, s.166. ;**Kurt Ş.-Kurt E.**, s.214.

⁵⁰³ **Centel** 192; **Yokuş Sevik**, s.166.

⁵⁰⁴ **Yokuş Sevik**, s.166.

⁵⁰⁵ **Günel**, Uyuşturucu, s.108.

⁵⁰⁶ **Yokuş Sevik**, s.167.

hükmolunduktan sonra tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine hükmedilebileceği düzenlenmiştir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisinde suç işlenmesi ve madde bağımlılarının suç işlemesi ceza ehliyetinin belirlenmesi bakımından TCK da özellik gösteren durumlar arasındadır. Burada iki farklı durum söz konusudur⁵⁰⁷.

- Uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisinde bilincine ve hareket serbestisine sahip olmayan kişinin o durumdayken suç işlemesi halinde ceza ehliyetinin belirlenmesi. Bu durumda uyuşturucu veya uyarıcı maddenin iradi olarak alınıp alınmadığı da farklı sonuçlara neden olur.
- Uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı haline gelmiş bir kişinin suç işlemesi halinde ceza ehliyetinin belirlenmesi

Uyuşturucu madde etkisinde olma hali TCK m.34 de ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan sebepler arasında düzenlenmiştir. Akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirlerini düzenleyen TCK m. 57 nin 7. fıkrasında uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlıları hakkında uygulanacak güvenlik tedbirleri düzenlenmiştir⁵⁰⁸.

Burada TCK m.34/1 de geçici nedenle yada irade dışı alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmeyeceği düzenlenmiştir. İkinci fıkrada iradi olarak alınan uyuşturucu madde etkisinde suç işleyen kimse hakkında birinci fıkra hükmünün uygulanmayacağı belirtilmiştir.

Faile ceza verilmemesi için uyuşturucu maddenini irade dışı yani istenmeden alınması gerekmektedir⁵⁰⁹. Uyuşturucu maddenin tıbbi bir zorunlulukla⁵¹⁰, yanlışlıkla

⁵⁰⁷ Güreli, s.13.

⁵⁰⁸ Kişinin cezai ehliyetinin veya bunu kaldıran veya hafifleten sebeplerin bulunup bulunmadığı, kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı olup olmadığının tespiti Adli Tıp Dördüncü ihtisas Kurulundan alınan raporla belirlenir. Kurt Ş.-Kurt E., s.140-141.

⁵⁰⁹ Özbek, TCK İzmir Şerhi, s.436.

⁵¹⁰ Güreli, s.13.

bir başkansının zorlaması ya da kandırması sonucu alınması irade dışı alınmasıdır⁵¹¹. Ancak madde gerekçesinde kişinin kusur yeteneğinin ortadan kalması için irade dışı uyuşturucu madde alınmasında kişinin taksirin dahi olmaması gerektiği belirtilmiştir.

Uyuşturucu maddenin isteyerek alan ve madde etkisi altında suç işleyen kişinin sorumluluğu devam eder⁵¹². Kişi uyuşturucu maddeyi isteyerek almıştır. Hernekadar suç işlerken uyuşturucu madde etkisiyle iradi olarak hareket etmemekte ise de “sebebinde serbest hareket kuramının” sonucu olarak maddeyi iradi olarak aldığından suç oluşturan fiili de iradi olarak yaptığı kabul edilir ve kişinin cezai sorumluluğu devam eder. Kişinin sarhoş olmak için uyuşturucu madde alması, kusur yeteneğini kaybetmek istememesine rağmen isteyerek uyuşturucu madde alması ya da suç işlemek için cesaret toplamak amacıyla uyuşturucu madde alması hallerinde fail isteyerek madde almıştır ve cezai sorumluluğu devam eder⁵¹³.

TCK m.57/7 de suç işleyen alkol yada uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı kişilerin, güvenlik tedbiri olarak alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarına özgü sağlık kuruluşunda tedavi altına alınmasına karar verileceği düzenlenmiştir. Bu kişilerin tedavisi uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılığından kurtulmalarına kadar devam eder. Bu kişiler yerleştirildiği kurumun sağlık kurulunca bu yönde düzenlenecek rapor üzerine mahkeme kararıyla serbest bırakılır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarının maddeyi bağımlılığın etkisi altında aldıklarından kusur yeteneklerinin ortadan kalktığı kabul edilir⁵¹⁴. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin sürekli kullanımı kişinin akıl ve ruh sağlığı üzerinde tahribatlar yaratarak kişinin kusur yeteneğini etkilemektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde zehirlenmesi halini alan madde bağımlılığı akıl hastalığı etkisi göstermektedir. Bağımlılar madde kullanmaya ara verdiğinde yoksunluk sendromları ve halüsinasyonlar görülmektedir. Bu durumda işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan madde bağımlıları hakkında akıl hastalarına özgü

⁵¹¹ **Demirbaş**, Genel Hükümler, s.307; **Centel Nur-Zafer Hamide-Çakmut Özlem**, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 3. Baskı ,Beta Yayını,İstanbul 2005, s.388; **Hafızoğulları- Özen** , s. 114.

⁵¹² **Gürelli**, s.13; **Özbek**, TCK İzmir Şerhi, s.437; **Centel-Zafer-Çakmut**, s.388.

⁵¹³ **Özbek**, TCK İzmir Şerhi, s.437; **Centel-Zafer-Çakmut**, s.388.

⁵¹⁴ **Özbek**, TCK İzmir Şerhi, s.438; **Özbek**, İnfaz Hukuku, Orion Yayınları, Ankara 2007,s.289.

güvenlik tedbirleri uygulanır ve bu kişilere ceza verilmez⁵¹⁵. Uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarının bu maddenin yoksunluk devresindeyken özellikle de bağımlı oldukları maddeyi bulmak için işledikleri fiiller ile uyuşturucu madde kullanmak fiiline karşı ceza ehliyetinin bulunmadığının kabulü tıbbi düşünceye uygundur⁵¹⁶. Bu kişiler isnat edilebilir olmadıklarından cezalandırılmazlar, fiilleri suç teşkil ettiğinde haklarında cezaya değil güvenlik tedbirlerine karar verilir⁵¹⁷.

TCK m. 57/7 gereği tedavi tedbirine karar verilmesi önemli olan failin işlediği suçun ne olduğu değil suç işlerken uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı olmasıdır.⁵¹⁸ TCK m. 191'deki kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma kabul etme bulundurma suçunu işleyen failin bağımlılığı akıl hastalığı derecesine ulaşmışsa hakkında m.191e göre değil 57/7 ye göre tedavi tedbirine karar verilir ve bu kişiler hakkında cezaya hükmolunmaz. Kişinin bağımlılığının akıl hastalığı derecesine ulaşıp ulaşmadığı suç işlendiği tarihte ceza ehliyetinin bulunup bulunmadığına ilişkin rapor hazırlatılarak belirlenir

CMK m. 223 TCK daki düzenleme esas alınarak hazırlanmış buna göre sanık hakkında yüklenen suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır ve dilsizlik hali yada geçici nedenlerin bulunması bu kapsamda uyuşturucu veya uyarıcı madde ve alkol bağımlılığının bulunması halinde kusurunu bulunmaması dolayısıyla ceza verilmesine yer olmadığına karar verileceği düzenlenmiştir⁵¹⁹.

B-Tedavi Ve Denetimli Serbestlik Tedbiri

1-Genel Olarak

TCK m. 191/2 ye göre kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme, bulundurma suçunda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan fail

⁵¹⁵ **Artuk Mehmet Emin-Gökçen Ahmet-Yenidünya** Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler II, Yaptırım Hukuku, Seçkin Yayınları ,Ankara 2003, s.653; **Yokuş Sevük**, s.205.

⁵¹⁶ **Öztürk Bahri-Erdem** Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Yeni Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Yenilenmiş 11. Baskı, Seçkin Yayınları,Ankara 2007, 1095

⁵¹⁷ **Hafizoğulları-Özen**,s. 103 .

⁵¹⁸ **Centel-Zafer-Çakmut**, s.746; **Yokuş Sevük**, s207

⁵¹⁹ **Öztürk-Erdem**, s.1096.

hakkında tedaviye ve güvenlik tedbirine⁵²⁰; kullanmak için bulundurmakla birlikte kullanmayan fail hakkında sadece denetimli serbestlik tedbirine karar verilebilir. TCK m.191/6 ya göre uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında cezaya hükmolunduktan sonra da tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulmasına karar verilebilir.

Bu durumda mahkeme uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında;

- Dava devam ederken tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilebileceği gibi
- Cezaya hükmettikten sonra da tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilebilir

Suçun faili madde kullanmıyorsa hakkında dava devam ederken denetimli serbestlik tedbirine karar verilebilir. Ancak kullanıcı olmayan fail hakkında TCK m.191/6. fıkra hükmüne göre cezaya hükmolunduktan sonra denetimli serbestlik tedbirine karar verilmesi, mümkün görünmemektedir. 6. fıkarda “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi” hakkında düzenleme yapılmıştır⁵²¹.

TCK m. 191/2 ye göre karar verilen tedavi ve güvenlik tedbirinin gereklerinin fail tarafından yerine getirilmesi halinde açılan dava düşer, aksi halde davaya devam edilerek hüküm verilir. (TCK m.191/5). TCK 191/6 ya göre verilen tedavi güvenlik tedbirinin gereklerinin yerine getiren fail hakkında hükmolunan ceza infaz edilmiş sayılır, aksi takdirde ceza derhal infaz edilir.(TCK m.191/7). Mahkemenin tedavi ve denetimli serbestlik tedbirlerinin gereklerine uygun davranmaması halinde hakkında hükmolunana cezanın infaz edileceği hususunun sanığa açıklanması ve karara geçmesi gerekmektedir⁵²².

⁵²⁰ “18.06.2004 tarihli yakalama ve zaptetme tutanağı içeriğine, olay yerinde yakalananlar C.S., A.S. ve Ö. K.’nın beyanlarına, sanığın savunmasına ve tüm dosya kapsamına göre; suç tarihi ve öncesinde uyuşturucu madde kullandığı tespit edilemeyen sanık hakkında 5237 Sayılı TCK’nın 191/2 maddesi uyarınca ayrıca tedaviye de hükmedilmesi yasaya aykırıdır”,Y. 10 CD. 08.02.2006, 19900-1700, Kurt Ş-Kurt E., s.234.

⁵²¹ Çağatay, s.96.

⁵²² Yokuş Sevük, s.210.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, yaptırımları ceza ve güvenlik tedbirleri şeklinde düzenlemiştir. Güvenlik tedbirleri tehlike esasına dayanmakta olup fail ya da fiilinden kaynaklanan tehlike haline karşı toplumu korumak , faili eğitmek, koruma altına almak, tedavi etmek amacıyla alınan önlemlerdir⁵²³

Toplum ve toplumu oluşturan bireyleri korumak amacıyla öngörülen cezanın zaman içinde yetersiz kaldığının anlaşılması ayrıca küçükler ve akıl hastalığı gibi özellik gösteren bazı suçlular yönünden ceza uygulanamaması veya yanlış uygulanması, yetersiz kalması cezadan farklı bir önleme başvurma zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır⁵²⁴. Uyuşturucu madde kullanıcıları yönünden incelendiğinde de bu kişilerin cezalandırılarak cezaevine konmaları sorunu çözmeyecektir. Failin cezalandırılması ile kullanımın önüne geçilmesi, kişinin yeniden topluma adaptasyonunun sağlanacağını düşünmek gerçekçilikten uzaktır⁵²⁵.

Ceza hukukunun amacı toplum düzenini korumaktır. Günümüzde cezanın suç işleyene yaptığı kötülüğü ödetmenin yanında cezanın genel ve özel önleyici niteliğinin de olması gerektiği, beklenen başka kötülükleri önlemesi, kişiyi caydırmak suretiyle toplumu koruması gerektiği kabul edilmektedir. Kişinin yeniden sosyalleşmesinin sağlanması gerekmektedir. Bu amaca cezanın yanında güvenlik tedbirlerine de başvurma zorunluluğu doğar⁵²⁶. Güvenlik tedbirleri cezalar gibi toplumsal düzeni savunmayı amaçlar⁵²⁷. Güvenlik tedbirleri cezadan farklı olarak bastırıcı değil önleyici niteliktedir⁵²⁸. Güvenlik tedbirleri uygulanmasıyla ulaşılmak istenen sonuç toplum açısından tehlikeli kişilerin gelecekte suç işlemelerinin önüne geçilmesidir. Böylece toplum tekrar suç işlenmesine karşı korunmaktadır⁵²⁹.

⁵²³ **Özbek**, İnfaz Hukuku, s.269;**Demirbaş**, İnfaz Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2003, s.471;**Artuk**, Mehmet Emin, “Emniyet Tedbirleri”, Ceza Hukuku Makaleleri, Artuk-Gökçen-Yenidünya, Güven Kitap Kırtasiye, İstanbul 2002, s.127.

⁵²⁴ **Artuk**, s.127-128.

⁵²⁵ **Günal**, Madde Kullanma, s.82.

⁵²⁶ **Çınar** Ali Rıza, “Yeni Türk Ceza Yasasında Cezalar”, Kazancı Dergisi, S.5, İstanbul 2005, s.43-48.

⁵²⁷ **Demirbaş**, İnfaz Hukuku, s.471.

⁵²⁸ **Özbek**, İnfaz Hukuku, s.269-270; **Demirbaş**, İnfaz Hukuku, s.472.

⁵²⁹ **Artuk**, s.164.

Güvenlik tedbirlerinin uygulanma koşulları şu şekilde sayılabilir⁵³⁰;

- Suç toplum için tehlikeli halin belirtisini oluşturmalıdır
- Suçun işlenmesinden sonra güvenlik tedbirine hükmedilmelidir
- Güvenlik tedbiri kanunda düzenlenmiş olmalıdır
- Güvenlik tedbirine hakim tarafından hükmedilmelidir.

Kişiden kişiye farklılık gösteren güvenlik tedbirleri ; kişi hürriyetini kaldıran veya haklardan yoksun bırakan, kişi hürriyetini kısıtlayan ve diğer güvenlik tedbirleri şeklinde gruplandırılmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilerin tedavi kurumuna gönderilmeleri kişi hürriyetini kaldıran güvenlik tedbiridir⁵³¹. Denetimli serbestlik tedbiri kişinin hürriyetini kısıtlayan güvenlik tedbiridir⁵³².

TCK failin tekrar uyuşturucu kullanmasını önlemek ve topluma uyumlu bir birey haline getirilmesini sağlamamak amacıyla hakkında denetimli serbestlik ve tedavi tedbirine hükmedileceğini düzenlemiştir⁵³³. TCK m.191 madde kullanan kişinin aslında tedaviye ihtiyaç duyan bir kişi olduğu bu nedenle öncelikle tedavi ettirilmesi ve tekrar uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaktan korunmasını sağlamaya yönelik olarak hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasını öngören bir düzenleme yapmıştır⁵³⁴.

Güvenlik tedbirleri uygulanış şekilleri bakımından da farklılıklar arz etmekte; ceza ve emniyet tedbirlerinin birbirinden sonra uygulanması, sadece ceza ya da sadece güvenlik tedbirinin uygulanması ya da bu sistemleri bağdaştıran ceza ve emniyet tedbirinin birbiri yerine uygulanabilmesi sistemleri uygulanmaktadır. Bu sonuncu sistemde kusurun ağırlığı dikkate alınarak hükmedilen ceza infaz edilirken tecil edilir. Ceza yerine güvenlik tedbiri uygulanır. Güvenlik tedbirinin infazı

⁵³⁰ Artuk, s.133-134.

⁵³¹ Soyaslan , s. 569; Artuk-Gökçen-Yenidünya , Yaptırım Hukuku, s. 265; Artuk, 165-167;Yokuş Sevük, s.181.

⁵³² Artuk, s.167; Soyaslan, s.571; Yokuş Sevük, s.181.

⁵³³ Soyaslan, s.397.

⁵³⁴ Kurt Ş.-Kurt E., s.223.

sırasında bazı şartların yerine getirilmemesi halinde cezaya dönüşebilir⁵³⁵. TCK m. 191 de düzenlenen güvenlik tedbiri bu son sisteme dahil olduğu söylenebilir.

TCK m.191/2 de düzenlenen tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri cezaya hükmedilmeden verilir. Güvenlik tedbirine karar verilmesi için mahkumiyet şartı aranmamaktadır. Ancak güvenlik tedbiri yaptırımdır ve suç işleyen hakkında verilebilir. Failin itham edildiği fiili işleyip işlemediğini tespit etmeden sadece madde kullanıcısı olduğunun tespiti burada düzenlenen güvenlik tedbirinin uygulanması için yeterli değildir. Tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilebilmesi için; TCK m.191 den kişi hakkında dava açılmalı ve failin kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın aldığı, kabul ettiğinin, veya bulundurduğunun sabit olması gerekmektedir. Bu durumda fail hakkında cezaya değil güvenlik tedbirine hükmedilecektir. TCK m.191/2 de birinci fıkraya göre hüküm verilmeden önce tedbire hükmedileceği düzenlenmiştir. Tedbire uymayanlar hakkında da m.191/5 de davaya devam edilerek hüküm kurulacağı düzenlenmiştir. Bu hükümler de failin işlenmiş olmasının araştırılmasını gerekli kılmaktadır. Mahkeme tedbire karar verdiğinde muhakemeyi durdurur ve failin tedbirin gereklerini yerine getirmesini bekler⁵³⁶.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulması suretiyle kötü alışkanlıklardan kurtulması sağlanmakta ve sağlığına kavuşmakta ve toplumun sağlığı da korunmaktadır. Suçta korunan hukuksal değerlerin kişinin ve toplumun sağlığı ve esenliği olduğu göz önüne alındığında kişi hakkında tedavi ve güvenlik tedbirine hükmedilmesi hukuksal yararaya uygundur. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulduran kişi kullanma olasılığıyla toplumun ve kendi sağlığı için tehlike oluşturmaktadır. Bu kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmedilmekle madde kullanımı önlenmeye çalışılmaktadır⁵³⁷.

⁵³⁵ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Yaptırım Hukuku, s.268-269; Artuk, s.168-172.

⁵³⁶ Yokuş Sevük, s.182.

⁵³⁷ Centel-Zafer-Çakmut, s.757-758; Yokuş Sevük, s.183.

765 Sayılı ETCK da denetimli serbestlik tedbiri öngörülmemiştir. Uyuşturucu madde kullanıcısı hakkında tedaviye hükmedilmesi hali ise ancak kullanın iptila derecesine varması halinde öngörülmüştü. YTCK da kişi hakkında denetimli serbestlik tedbirinin ve iptila derecesini aramadan tedavi tedbirini öngörmesi suç siyaseti açısından yerinde olmuştur.

2-Denetimli Serbestlik Tedbiri

a- Genel Olarak

Denetimli serbestlik, özel biçimde seçilmiş suçlular hakkında kamu davasının açılması veya duruşma yapılmasının ya da cezaya hükmedilmesinin koşulu olarak geri bırakılması ve özgür bırakılan sanık hakkında onun kişiliğine yönelik bir denetleme ve yönlendirme sisteminin uygulanmasıdır⁵³⁸. Denetimli serbestlik esas olarak cezaya alternatif bir uygulama olmakla beraber kimi durumlarda kendine özgü bir nitelik de kazanmaktadır⁵³⁹.

Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği'nin 4. maddesinde denetimli serbestlik “mahkemece belirtilen koşullar ve süre içinde denetim planı doğrultusunda suça sürüklenen çocuk, şüpheli, sanık veya hükümlünün toplumla bütünleşmesi açısından ihtiyaç duyduğu her türlü hizmet, program ve kaynaklarının sağlandığı toplum temelli uygulama” şeklinde tanımlanmıştır.

Denetimli serbestlik tedbiri kişinin toplum içinde iyileşmesine yönelik bir kurumdur. Hakkında denetimli serbestlik tedbirine karar verilen kişi yaşamını özgürce sürdürebilmekte ancak bu durumun kendinden beklenen yararları yerine getirmeyeceği anlaşıldığında cezaevine gönderilmesi imkanı bulunmaktadır. Denetimli serbestlik tedbiri sayesinde kişi toplumsal hayattan ailesinden kopmaz.

⁵³⁸ Centel-Zafer Çakmut, s.737; Yokuş Sevük, s.183.

⁵³⁹ Yokuş Sevük, s.183.

Geçimini sağlama imkanına sahip olur ve ceza evine girmenin olumsuz yönlerinden kurtuluş olur⁵⁴⁰.

Denetimli serbestlik tedbiri, 5402 Sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri İle Kuruma Kurulları Kanunu⁵⁴¹ ve bu kanunun uygulama yönetmeliği olan Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri İle Koruma Kurulları Yönetmeliği'nde⁵⁴² düzenlenmiştir. Denetimli serbestlik, denetimli serbestlik ve yardım merkezleri ve koruma kurulları tarafından yürütülmektedir. 5402 Sayılı Kanunun m.9/1-ı bendinde ceza ve tevkifevleri genel müdürlüğü bünyesinde kurulan denetimli serbestlik ve yardım hizmetlerinden sorumlu daire başkanlığının görevleri arasında uyuşturucu veya uyarıcı veya bu ya bu etkiyi doğuran her türlü maddenin kullanılması söz konusu olduğunda koruyucu ve tedavi edici yöntemleri özenle uygulanmasını sağlamak da yer almaktadır.

5402 Sayılı Kanun m.10/1-2 gereği Adalet Komisyonunun bulunduğu yerdeki Cumhuriyet Başsavcılığına bağlı olarak kurulan denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğü TCK m. 191/3 gereğince rehberlikle ilgili görevleri yerine getirecektir. Bu görev 5402 Sayılı Kanun m. 14/1-d de “kovuşturma evresinden sonraki görevler” başlığı altında düzenlenmiş olsa da bu hüküm TCK m.191 maddesinin değiştirilmeden önceki hali esas alınarak düzenlenmiştir. Eski haliyle m.191 de denetimli serbestlik tedbirine hükmedilmesiyle dava sona erdiğinden kovuşturma evresi sonrası denetimli serbestlik tedbirinin yerine getirilmesi söz konusuydu. Değişiklikten sonra TCK m.191/2 gereği kovuşturma evresinde denetimli serbestlik tedbirine hükmetmesi mümkün olduğundan şube müdürlüklerinin “kovuşturma evresindeki” görevleri arasında denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması da yer almalıdır. Ancak kanunun m. 11/1-c de şube müdürlüğünün görevleri arasında “kanunda öngörülen denetimli serbestlik

⁵⁴⁰ Centel-Çakmut-Zafer, s.738; Yokuş Sevik, s.184.

⁵⁴¹ 5402 Sayılı Kanun 20.07.2005 tarihli 25881 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. 5402 Sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu, Türk ceza adalet sisteminin temel yasaları olan 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunlarından oluşan üçlü sistemi tamamlayıcı niteliktedir. Sağroğlu Mustafa, “Koşullu Salıverilme, Mükerrirlik, Özel İnfaz Usulleri, ve Denetimli Serbestlik Sistemi İle İlişkileri”, Adalet Dergisi, Yıl 97, S. 24, 2006, s.101.

⁵⁴² Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği 18.04.2007 tarih ve 26497 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

tedbirlerine ilişkin görevleri yapmak” sayıldığından TCK m.191/2 gereği verilen denetimli serbestlik tedbirleri şube müdürlüklerince yerine getirilecektir⁵⁴³.

Yönetmeliğin 46. maddesinde TCK m. 191/3 fıkrası gereğince hakim tarafından belirlenmemesi halinde şube müdürlüğü veya büro tarafından rehberlikle ilgili görevleri yerine getirmek üzere, çocuk ve yetişkin ayrımı gözeterek “suç türleri dikkate alınarak” şube müdürlüklerinde veya bürolarda çalışanların veya bulunmaması halinde büro dışından sosyolog, öğretmen, sosyal çalışmacı, psikolog , özel eğitim uzmanı veya psikolojik danışman ve rehberin, rehber olarak görevlendirilmesinin yapılacağı belirtilmektedir.

b-Denetimli Serbestlik Tedbirine Karar Verilmesi

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma suçunda dava sırasında madde kullanan sanık hakkında tedavi tedbiri ile birlikte, madde kullanmayan sanık hakkında sadece denetimli serbestlik veya cezaya hükmolunduktan sonra madde kullanan sanık hakkında tedavi tedbiri ile birlikte denetimli serbestlik tedbirine karar verilebilir.

TCK m. 191 deki suçun failinin öncelikle uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanıp kullanmadığı tespit edilir. Kullanmayan kişi hakkında sadece denetimli serbestlik tedbirine karar verilir⁵⁴⁴. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan sanık hakkında ise tedavi ile birlikte denetimli serbestlik tedbirine karar verilir. Madde kullanan kişi hakkında tedaviye karar verilmeden sadece denetimli serbestlik tedbirine karar verilemez⁵⁴⁵.

Dava devam ederken verilen denetimli serbestlik tedbirinde davanın görülmesi ve ceza verilmesi koşullu olarak geri bırakılmaktadır.⁵⁴⁶.TCK m.191/6 ya göre madde kullanan sanık hakkında cezaya hükmolunduktan sonra da tedavi ve

⁵⁴³ **Yokuş Sevük**, s.184-185.

⁵⁴⁴ **Yokuş Sevük**, s.186.

⁵⁴⁵ **Yokuş Sevük**, s.189.

⁵⁴⁶ **Yokuş Sevük**, s.186; **Centel-Zafer-Çakmut**, s.740

denetimli serbestlik tedbirine karar verilebilir. TCK m. 191/1 de ceza bir yıldan iki yıla hapis cezası olarak öngörüldüğünden bu suç TCK m. 51 de düzenlenen erteleme sınırları içinde kalmaktadır. TCK m.51 gereği iki yıl ve daha az süreli hapis cezasına mahkum olanların cezası ertelenebilmektedir. Diğer koşullarının da oluşması halinde TCK m.191 den verilen cezanın ertelenmesi gündeme gelebilecektir. Ancak mahkeme tarafından cezaya hükmolunduktan sonra genel hüküm olan TCK m.51 de göre değil TCK m.191/6 da özel olarak öngörülen şekliyle ceza ertelenecektir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında hükmolunan cezanın ertelenebilmesi için tedavi ve güvenlik tedbirine hükmedilmesi gerekmektedir. TCK m. 51 de düzenlenen erteleme kurumu bakımından ise böyle bir koşul söz konusu değildir⁵⁴⁷.

TCK m.191/6 uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan fail hakkında uygulanabilir. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan kabul eden bulunduran ancak kullanmayan fail hakkında hükmolunan ceza koşullarının oluşması halinde TCK m. 51 gereği ertelenebilir⁵⁴⁸.

Mahkeme takdir hakkını kullanarak sanık hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin fail ve toplum açısından cezadan daha yararlı olduğu sonucuna varırsa fail hakkında tedavi ve güvenlik tedbirine karar verebilecektir⁵⁴⁹.

Bu suçun faili olup madde kullanmayan kişi madde kullanmıyor olmakla beraber uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma kabul etme ve bulundurma fiilleriyle kendisi ve toplum için tehlike oluşturmaktadır ve bu nedenle hakkında denetimli serbestlik tedbirine karar verilebilir⁵⁵⁰. Madde kullanan sanık hakkında tedavi tedbirinin yanında denetimli serbestlik tedbirine karar verilmesiyle kişinin tekrar madde kullanmasını engellemek ve toplumla uyumlu hale gelmesini sağlamak

⁵⁴⁷ **Yokuş Sevük**, s.211, “5237 Sayılı TCK’nın 191. Maddesinin 3. Bendindeki özel düzenlemeye aykırı olarak aynı kanunun genel erteleme hükmü olan 51. Maddesinin 6. Bendi uyarınca denetim süresinin “herhangi bir yükümlülük belirlenmeden ve uzman kişi görevlendirilmeden geçirilmesine” karar verilmesi yasaya aykırıdır”, Y. 10 CD. 05.07.2006, 1284-9154, Kurt Ş.-Kurt E., s.241.

⁵⁴⁸ **Yokuş Sevük**, s.212.

⁵⁴⁹ **Yokuş Sevük**, s.209-210.

⁵⁵⁰ **Yokuş Sevük**, s.187.

amaçlanır⁵⁵¹. Madde kullana kişilerin tedavi tedbiri yanında kişilerin normal hayata uyum sağlayabilmeleri için gerekli tedbirlerin de alınması gerekir⁵⁵². Bunun için de tedavi sonrası denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması gerekir⁵⁵³.

TCK m. 191 de bu tedbire karar verme hususunda hakime takdir yetkisi tanınmış ancak tedbire karar verme koşulları kriterleri hakkında herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanununun şube müdürlüklerinin kovuşturma evresindeki görevlerini düzenleyen 13. maddesinde b bendinde karar öncesinde mahkeme veya hâkimin isteği üzerine; sanığın geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal ve ekonomik durumu, ruhsal ve psikolojik durumu, topluma ve mağdura karşı taşıdığı risk hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlayıp sunmak düzenlenmiştir. Mahkeme denetimli serbestlik hakkında karar vermeden önce şube müdürlüğünden sanık hakkında sosyal inceleme raporu hazırlanmasını isteyebilir. Bu sayede sanığın toplum için tehlike oluşturup oluşturmadığını ve kendisinin de tehlikeden korunmaya ihtiyacı olup olmadığını tespit etmiş olur. Sanığı fiziksel psikolojik durumu sosyal ve kültürel koşullarının tespiti ile tedbirin uygulanmasının yarar sağlayıp sağlamayacağı da tespit edilmiş olur. Sosyal inceleme raporunda sanığı ihtiyaç duyduğu hizmet öneri ve programları da içerecektir. Burada çözümü uzman görüşü gerektiren bir konu olduğundan mahkemenin kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma kabul etme bulundurma suçunun sanığı hakkında sosyal inceleme raporu alması yerinde olup Mahkeme raporu değerlendirerek gerekli olduğu kanaatine varırsa sanık hakkında denetimli serbestlik kararına karar verebilir⁵⁵⁴.

TCK m. 191'de denetimli serbestlik tedbirinin yanında kişinin ayrıca yükümlülüklerle tabi tutulacağına ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bu nedenle mahkeme kişi hakkında denetimli serbestlik tedbirine karar verirken aynı zamanda kişiyi yükümlülüklerle tabi tutması mümkün görünmemektedir⁵⁵⁵.

⁵⁵¹ **Yokuş Sevük**, s.189; **Soyaslan** , s.397.

⁵⁵² **Günel**, Uyuşturucu, s.174.

⁵⁵³ **Yokuş Sevük**, s.190.

⁵⁵⁴ **Yokuş Sevük**, s.187-188.

⁵⁵⁵ **Yokuş Sevük**, s.188.

TCK m.191/4 de tedavi ile birlikte denetimli serbestlik tedbirine karar verilmesi halinde denetimli serbestlik tedbirinin tedavinin sona erdiği tarihten itibaren bir yıl süreyle devam olunacağı, denetimli serbestlik tedbirinin süresinin uzatılabileceği ancak bu sürenin üç yıldan fazla olamayacağı düzenlenmiştir. Yani tedavi sonrası denetimli serbestlik tedbirinin süresi asgari bir yıl azami üç yıl olacaktır. Tedavi sonrası denetimli serbestlik tedbiriyle kişinin dış çevrenin etkisiyle tekrar kullanmaya başlaması önlenmeye çalışılır⁵⁵⁶. Tedavinin sona ermesinden sonra da denetimli serbestlik tedbirinin devam etmesiyle tedavinin sonuçları gözlenerek kişi denetlenmiş olur⁵⁵⁷.

Mahkemenin cezaya hükmetmeden tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar vermesi ya da sadece denetimli serbestlik tedbirine karar vermesi halinde davanın esasının kapatılmaması ve derdest olmaya devam etmesi gerekir. TCK m.192/5 fıkrasında bu husus açıkça belirtilmiştir. CMK m.223/1 de güvenlik tedbirlerine karar verilmesi hüküm olarak kabul edilmiştir. Ancak TCK m.191/5 de “aksi halde davaya devam olunarak” denmiş ve gerekçede “...açılmış olan kamu davası devam etmektedir” denmektedir. Bu durum CMK m.223 e aykırılık teşkil eder. Bu durumda verilen tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri hüküm niteliğinde kabul edilmeli ve verilen karara karşı kanun yollarına başvurulabilmelidir. Failin tedbirin gereklerine uygun davranmaması halinde dosya yeni bir esasa kaydedilip yargılamaya devam edilerek ceza hükmü verilmesi gerekmektedir⁵⁵⁸.

TCK m. 191/7'ye göre hakkında cezaya hükmolunduktan sonra hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilen kişi tedavi ve tedbirin gereklerine uygun davranırsa mahkum olduğu ceza infaz edilmiş sayılır.

c-Denetimli Serbestlik Tedbirinin Yerine Getirilmesi

Kullanmamakla birlikte kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan kabul eden bulunduran kişi hakkında verilen denetimli serbestlik tedbiri kararı

⁵⁵⁶ Soyaslan, s.398.

⁵⁵⁷ Yokuş Sevik, s.190.

⁵⁵⁸ Kurt Ş.-Kurt E., s.224-225.

Yönetmeliğin 86. maddesi gereği Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Cumhuriyet başsavcılığınca ilâm denetimli serbestlik genel defterine kaydedildikten sonra şube müdürlüğü veya büroya iletilir. Şube müdürlüğü veya büro tarafından; yetişkinler için verilen kararlar denetimli serbestlik defterine, çocuklar için verilen kararlar çocukların denetimine ilişkin deftere kaydedilir.

Yönetmelik m.87/1 gereği hakkında denetimli serbestlik kararı verilen sanık veya hükümlüye on gün içinde şube müdürlüğü veya büroya başvurması hususunda bildirim yapılır⁵⁵⁹. Yönetmelik m.87/5'e göre sanık veya hükümlünün şube müdürlüğü veya büroya başvurduğu tarihte denetimli serbestlik tedbiri başlar.

TCK m. 191/3 de hakkında denetimli serbestlik tedbirine karar verecek kişiye rehberlik edecek bir uzmanın görevlendirileceği düzenlenmiştir⁵⁶⁰. Denetimli serbestlik tedbiri kişi hakkında düzenlenen denetim planı çerçevesinde yerine getirilir. Yönetmelik m.87/3 gereği sanık veya hükümlünün belirlenen süre içinde şube müdürlüğü veya büroya başvurması hâlinde, rehber tarafından değerlendirme formu ve madde kullanım listesi çerçevesinde sanık veya hükümlüyü bu suça iten nedenler hakkında ayrıntılı değerlendirme yapılarak on gün içinde denetim planı hazırlanır. Denetim planı Yönetmeliğin 4. maddesinde; değerlendirme formu ile düzenlenmesi halinde sosyal araştırma raporu doğrultusunda sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog ve öğretmen gibi uzmanlar tarafından hazırlanan, sanık veya hükümlünün toplumla bütünleşmesi ile iyileştirilmesini amaçlayan, meslekî çalışma ve denetimin ayrıntılı olarak planlandığı belge olarak tanımlanmıştır.

Rehber denetim planı doğrultusunda; denetimli serbestlik tedbirinin uygulama süresince, sanık veya hükümlüyü uyuşturucu veya uyarıcı maddenin

⁵⁵⁹ Sanık veya hükümlünün; haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen mazereti olmaksızın şube müdürlüğü veya büroya; on gün içinde başvurmaması hâlinde, şube müdürlüğü veya büroca ilgili defterdeki kayıt kapatılarak durum Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla mahkemeye bildirilir.Yönetmelik m.87/2.

⁵⁶⁰ “5237 Sayılı TCK’nın 191/2. Maddesinin uygulanması sırasında, “tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasına ve 5237 Sayılı TCK’nın 192/3 maddesinin uygulanması sırasında ‘sanığa rehberlik edecek bir uzman görevlendirilmesine, uzmanın, sanığın gelişimi ve davranışları hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenlemesine’ karar verilmesiyle yetinilmesi yerine, infazı kısıtlayacak şekilde ‘rehberlik edecek uzmanın C. Savcılığı tarafından atanmasına’ karar verilmesi yasaya aykırıdır,Y. 10 CD. 03.07.2006, 136-9000, Kurt Ş.-Kurt E., s.232.

kullanılmasının etki ve sonuçları hakkında bilgilendirir, kişiye sorumluluk bilincinin gelişmesine yönelik olarak öğütte bulunur ve yol gösterir; kişinin gelişimi ve davranışları hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hâkime gönderilmek üzere şube müdürlüğü veya büroya verir. Mahkeme bu raporları değerlendirilerek tedbirin devamına yada kaldırılmasına karar verecektir⁵⁶¹.

Kişinin denetim planına uymaması halinde Yönetmelik m.88 gereği sanık veya hükümlü denetim planına uyması yönünde uyarılır, gerekli görüldüğünde gözden geçirilmiş denetim planı hazırlanır. Uyarıya rağmen denetim planına uyulmaması halinde, kayıt kapatılarak evrak mahkemeye iletilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Yönetmeliğin 6. Maddesine göre sanık hazırlanan denetim planına uymakla yükümlüdür. Hazırlanan denetim planına uyarıya rağmen uyulmaması, denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüğün ihlali sayılır. Bu durumda denetimli serbestlik tedbiri dava devam ederken karar verilmiş ise davaya devam edilerek hüküm verilir. Tedbir kararı cezaya hükmolunduktan sonra verilmiş ise kişi hakkında hükmolunan ceza infaz edilecektir.

Denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranılması halinde tedbire dava devam ederken karar verilmiş ise davanın düşmesine ceza verildikten sonra karar verilmiş ise hükmolunan cezanın infaz edilmiş sayılmasına karar verilecektir.

3-Tedavi Tedbirleri

a-Genel Olarak

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi madde kullanıyorsa tedaviye tabi tutulur. Uyuşturucu madde kullanımının ve uyuşturucu ilaçlara bağımlılığın çeşitli sebepleri bulunmakta ve sorunun sadece yaptırım uygulanması çözüm getirmediği kabul edilmektedir. Burada önemli olan neden madde kullanıldığı sorunu olup kişinin tedavi edilmesi tıbbi bir

⁵⁶¹ Yokuş Sevük, s.194.

sorundur⁵⁶². Tedavi süresince madde kullanıcı olan kişinin tekrar madde kullanmasını engellemeye yönelik iyileştirme, sağlıklı yaşama kavuşturma yöntemleri uygulanır⁵⁶³.

TCK m. 191/2'ye göre madde kullanan kişi hakkında dava devam ederken denetimli serbestlik tedbiriyle birlikte tedavi tedbirine ya da TCK m.191/6 ya göre ceza verildikten sonra cezanın infazı ertelenerek denetimli serbestlik tedbiriyle birlikte tedavi tedbirine karar verilir.

TCK m. 191 deki suçun failinin öncelikle madde kullanıp kullanmadığının tespiti gerekmektedir. Bunu tespiti kriminal laboratuvarlarda yapılan incelemeyle yapılabilir. Bunun için kişinin idrar, saç kılı ya da kan örneği incelenir. Ülkemizde genellikle diğerleri pahalı olduğundan idrar incelemesi yöntemi kullanılır. Her uyuşturucu maddenin vücuttan atılma süreci farklıdır. Örneğin esrarın insan vücutta kalma süresi en fazla bir hafta iken morfin türü uyuşturucular en fazla dört gün kalmaktadır Doğru sonuç alınması için yapılan incelemenin madde vücuttan atılmadan yapılması gerekmektedir⁵⁶⁴.

Failin ikrarı tıbbi yönden tespit edilip doğrulanmadığı sürece hakkında tedaviye karar verilemez. Uygulamada genellikle fail Adli Tıp Kurumuna sevk edilerek yapılan inceleme sonucuna göre karar verilir. Tedaviye hükmedilebilmesi için kişinin TCK m. 191'deki suçun faili olması yetmez ayrıca madde kullanıcısı olduğunun da tespit edilmiş olması gerekir⁵⁶⁵.

765 Sayılı ETCK m. 404/4 de tedavi tedbiri uyuşturucu madde alışkanlığı iptila derecesine varmış olanlar hakkında uygulanabiliyordu. Buna göre kişinin alışkanlığı iptila derecesine varmış ise hastanede muhafaza ve tedavisine hükmedilmekteydi. Bu durumda kişi hakkında ceza verilmemekte, tedavi ve muhafaza cezanın yerini almaktaydı⁵⁶⁶. İptila hali kişinin uyuşturucu veya uyarıcı

⁵⁶² **Günel**, Uyuşturucu, s.173-174.

⁵⁶³ **Soyaslan**, s.397.

⁵⁶⁴ **Güngör-Kınacı**, s.348; **Yokuş Seviük**, s.195.

⁵⁶⁵ **Yokuş Seviük**, s.195.

⁵⁶⁶ **Centel**, s. 1; **Yokuş Seviük**, s.196.Yargıtay alışkanlığın iptila derecesinde olup olmadığının tespitinin tıbbi yollarla tespit edilemeyeceğini konunun adli tahkikatle aydınlatılacağını kabul etmekte

madde kullanma alışkanlığının ruhsal ve fiziksel bağımlılık derecesine gelmesini ifade eder. İptila bu noktada ruhsal bağımlılığa neden olan itiyattan farklıdır. İtiyad halinde kişi uyuşturucu maddeyi geçici ya da sürekli olarak kullanır, kullanımı kişiye zevk verir ancak kişi kullanmadığı zaman eski durumuna dönebilir. İptila halinde ise kişinin akli dengesinde bozulma kişiliğinde değişim görülür. İptila halinde kişinin fiziki dengesini koruması için belli miktar uyuşturucu veya uyarıcı madde alması gerekir⁵⁶⁷. ETCK da Kişinin alışkanlığı iptila aşamasına gelmemiş ise bunlar hakkında tedavi kararı değil maddede öngörülen cezaya hükmedilmekteydi. Bu düzenleme öğretide eleştirilmişti⁵⁶⁸. Uyuşturucu madde kullananlar hakkında sadece ceza öngörmenin yetersiz olduğu bunun tedavi tedbiriyle tamamlanması gerektiği belirtilmekteydi. Tedaviye karar verilmesi için iptila aşamasına gelmesini beklememek gerektiği önleme imkanı varken kişinin alışkanlığının iptila aşamasına varmadan tedavi etmek gerektiği savunulmaktaydı⁵⁶⁹. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişiye tedavi imkanının verilmesi kişi bakımından olduğu kadar toplum bakımından da yararları vardır⁵⁷⁰.

5237 Sayılı TCK m.191 'e göre tedavi tedbirine hükmedilebilmesi için kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıyor olması yeterlidir. Alışkanlığının iptila derecesine varmış olması aranmaz. Kişi bir kez kullanmış olsa da hakkında tedavi tedbirine hükmedilebilir. Ancak uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı akıl hastalığı derecesinde bağımlılık haline gelmiş ise kişi hakkında TCK m.191'e göre değil TCK m. 57/7 göre tedavi tedbiri uygulanır⁵⁷¹. Kişinin madde bağımlılığının hangi aşamada olduğunun tespiti tıbbi bir konu olduğundan sorunun çözümü ancak uzman kişi ve kurumlarca yapılabilir⁵⁷².

idi,**Erem**, s.1837. Madde alışkanlığı iptila derecesine geldiği iddia edilen kişi akıl ve sinir hastalıkları hastanesinde gerekirse Adli Tıp Kurumunda müşaade altında tutulmakta hakkında rapor alınmaktadır. Bağımlılığın saptanması halinde tıbben iyileşinceye kadar hastanede tutulmaktadır, **Bakıcı**, s.1589.

⁵⁶⁷ **Çakmut**, s.234-235; **Centel**, s.178-179.

⁵⁶⁸ **Erman**, Barış, Ceza Hukukunda Tıbbi Müdahalelerin Hukuka Uygunluğu, Seçkin Yayınları, Ankara 2003, s.1080; **Günel**, Uyuşturucu, s.174; **Yokuş Sevük**, s.196.

⁵⁶⁹ **Günel**, Uyuşturucu, s.174; **Bayraktar**, Suç Siyaseti, s.62-63. Bayraktar uyuşturucu madde kullanımının suç olmaktan çıkarılması yönündeki eğilime katılmakla birlikte madde kullanıcıları hakkında ETCK m.404/2 de öngörülen cezanın indirilmesi gerektiğini ve tedaviye karar verilmesi için iptila halinin aranmaması gerektiğini ifade etmekteydi. **Bayraktar**, Kamu Selameti, s. 620

⁵⁷⁰ **Günel**, Uyuşturucu, s.174; **Akbulut**, İÜHF, 113.

⁵⁷¹ **Yokuş Sevük**, s.197.

⁵⁷² **Çakmut**, s.235.

b-Tedavi Tedbirine Karar verilmesi

TCK m. 191/2 de kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan kabul eden veya bulunduran fail madde kullanıyorsa hakkında tedavi tedbirine hükmedilebileceği düzenlenmiştir. TCK m. 191/6 da da madde kullanan fail hakkında daha önce tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilmemiş olmak koşuluyla cezaya hükmolunduktan sonra cezanın infazının ertelenerek tedavi tedbirine karar verilebileceği düzenlenmiştir. Tedaviye karar verme mahkemenin takdirine bırakılmıştır.

TCK m. 191 de düzenlenen suçtan dolayı verilen hapis cezası bir yıl ve daha az süreli hapis cezası ise TCK m. 49/2 gereği kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlardan birin çevrilebilir. Buna engel bir düzenleme bulunmamaktadır. Mahkeme burada taktir yetkisine sahiptir. Ancak madde kullanan kişinin tedavi edilmesi asıl olduğundan mahkemenin cezayı seçenek yaptırımlara çevirmesi değil kişi hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verip cezayı ertelenmesi yerinde olur. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmamakla birlikte kullanmayanlar hakkında m.191/6 uygulanamayacağından bu kişiler hakkında verilen ceza koşullarının oluşması halinde hapis cezasına seçenek yaptırımlara çevrilebilecektir⁵⁷³.

Maddede mahkemenin tedavi kararına karar vermesi için kişinin tedaviyi kabulünü araması gerektiği ya da failin tedavi tedbirine uymak zorunda olduğuna yönelik bir düzenleme bulunmamaktadır⁵⁷⁴. Kural olarak her türlü müdahalenin temelinde kişinin rızasının bulunması gerekmektedir. Ancak bu genel kuralın kişinin kendi geleceğini belirleme hakkının önüne geçen kamusal yararlıardan kaynaklanan istisnaları da mevcuttur. Bu istisnaların bir kısmı kamu sağlığının korunmasına ilişkin önlemlerden kaynaklanan müdahaleler bir kısmı da kamusal iradeye kişi üzerinde tıbbi müdahalede bulunma hakkı tanıyan ceza hukuku sisteminden kaynaklanan müdahalelerdir. Ceza hukuk sistemi bazı durumlarda güvenlik önlemi olarak tıbbi müdahale niteliğinde yaptırımlar öngörmüştür. Bunlardan biri de uyuşturucu madde kullanıcıları hakkında tedavi tedbirine karar verileceğinin

⁵⁷³ **Yokuş Sevük**, s.212-213.

⁵⁷⁴ **Yokuş Sevük**, s.198.

düzenlenmiş olmasıdır. Burada kişinin ve toplumun sağlığını korumak amacıyla özel bir güvenlik önlemi niteliğinde olarak madde kullanıcıları hakkında tedavi tedbiri öngörülmüştür⁵⁷⁵. Mahkemenin faile tedaviyi isteyip istemediğini sorma zorunluluğu olmadığı gibi kişi istemese de tedavi kararı verebilir⁵⁷⁶. Ancak kişi tedaviye uymazsa hakkındaki davaya devam olunarak hüküm verilir yada cezanın ertelendiği durumda ceza infaz edilir. Bu durumda kişinin tedavi tedbirine tabi tutulması bakımından bir zorunluluk söz konusu değildir⁵⁷⁷.

Tedavinin süresi tedavinin uygulanacağı kişiye kullanılacak yonteme ve benzeri değişkenlere bağlı olduğundan önceden tespiti mümkün değildir. Yargıtay mahkemenin kararında tedavi süresini belirlemesini infazı kısıtladığı gerekçesiyle bozma sebebi kabul etmektedir⁵⁷⁸. Madde metninde tedavi süresinin ne kadar olacağına ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin tıbben iyileştiği madde kullanımından vazgeçtiği kabul edildiğinde tedavi tedbiri de sona erecektir. Tedavi uygulanan kişinin iyileşip iyileşmediği tedavi tedbirinin uygulandığı kurumdaki doktorların görüşü doğrultusunda belirlenir⁵⁷⁹. Bu durumda yeniden mahkemedan karar alınmalı kişi iyileştiğinde mahkeme tedbirin sona erdiğine de karar vermelidir⁵⁸⁰.

TCK m. 191 de tedavi ile birlikte denetimli serbestlik tedbirine hükmedileceği düzenlenmiştir. Ancak tedavinin şeklinin nasıl olacağı kanunda düzenlenmemiştir⁵⁸¹. Kanunda kişinin tedavi edileceği kurumun niteliği ve özelliği konusunda bir düzenleme yapmadığından tedavini herhangi bir hastanede yapılabileceğini, bu hastanenin resmi olmasının şart olmadığını savunan yazarlar bulunmaktadır⁵⁸². Ancak konunun özellik arz etmesi nedeniyle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilerin tedavisi bu konuda uzmanlaşmış kurumlarda yerine

⁵⁷⁵ Erman, s.173-176.

⁵⁷⁶ Kurt Ş.-Kurt E., s.226.

⁵⁷⁷ Yokuş Sevük, s.-199; Kurt,Ş.-Kurt E. s.226.

⁵⁷⁸ 5237 Sayılı Yasanın 191/2 maddesi uyarınca tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine hükmedilirken, infazı kısıtlayacak şekilde süre belirlenemeyeceğinin gözetilmemesi yasaya aykırıdır. Y. 10 CD. 05.02.2007, 4298/1018, Günay, s.51.

⁵⁷⁹ Yokuş Sevük, s.199-200; Çakmut, s.236-237; Centel, s.180.

⁵⁸⁰ Çakmut, s.237; Soyaslan, s.398; Centel, s.180.

⁵⁸¹ Yokuş Sevük, s.200.

⁵⁸² Centel, s.178; Çakmut, s.236.

getirilmelidir⁵⁸³. Türkiye de bu konuda hizmet veren tedavi merkezleri; Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde bulunan Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi hizmet vermektedir. Bu tedavi merkezi dışında küçük çaplı bazı özel merkezler de hizmet vermekle birlikte bunların ülke geneli için yeterli olduğu söylenemez⁵⁸⁴. Mahkeme kararında sadece sanık hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar vermeli tedbirin hangi sağlık kuruluşunda yerine getirileceğine ilişkin belirleme yapmamalıdır⁵⁸⁵.

c-Tedavi Tedbirinin Yerine Getirilmesi

Yönetmelik m.82 ye göre uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında verilen tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine kararı Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Cumhuriyet başsavcılığınca karar denetimli serbestlik genel defterine kaydedildikten sonra şube müdürlüğü veya büroya iletilir. Şube müdürlüğü veya büro tarafından; yetişkinler için verilen kararlar denetimli serbestlik defterine, çocuklar için verilen kararlar çocukların denetimine ilişkin deftere kaydedilir.

Yönetmelik m. 83 e göre hakkında tedavi ve denetimli serbestlik kararı verilen sanık veya hükümlüye on gün içinde sağlık kuruluşuna sevk edilmesi için şube müdürlüğü veya büroya başvurması hususunda bildirim yapılır⁵⁸⁶.

⁵⁸³ Soyaslan, s.398.; Akbulut, İÜHFİM , s.119; Yokuş Sevük, s.202.

⁵⁸⁴ Akbulut, İÜHFİM , s.119-120; Yokuş Sevük, s.202.

⁵⁸⁵ Yokuş Sevük, s. 203, “Somut olayda, kullanmak için uyuşturucu madde bulduran ve kullanan sanık hakkında, ceza yaptırımına ek olarak tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına karar verilmesiyle yetinilmesi gerektiği gözetilmeden; infazı kısıtlayacak biçimde 15237 Sayılı TCK’nın 191/3. maddesi gereğince sanığın Bakırköy Prof Dr. Mahzar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi Baştabipliği AMATEM servisinde tedavisinin uygulanmasına ve bu servis tarafından belirlenecek uzmanın üçer aylık sürelerle düzenlediği raporu mahkememize göndermesine; TCK’nın 191/5 . maddesi gereğince tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine uymaması halinde cezanın infazına’ karar vermesi yasaya aykırıdır”, 08.02.2006, 14145-1674, Kurt Ş.-Kurt E., s.235; TCK’nın 191/2. Maddesinin uygulanması sırasında, sanık hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına karar verilmesiyle yetinilmesi, yasada yer almadığı halde ve infazı kısıtlayacak şekilde sanığın şifa buluncaya kadar, ikametgahının bulunduğu yere en yakın ve tercih edeceği bir Ruh Sağlığı Hastalıkları hastanesinde tedavi altına alınmasına’ karar vermesi yasaya aykırıdır, Y.10 CD. 25.01.2006 , 11399-385, Kurt Ş-Kurt E.,s.236.

⁵⁸⁶ Sanık veya hükümlünün; haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen mazereti olmaksızın şube müdürlüğü veya büroya; on gün içinde başvurmaması hâlinde, şube müdürlüğü veya büroca ilgili defterdeki kayıt kapatılarak durum Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla mahkemeye bildirilir, Yönetmelik m.83/2.

Sanık veya hükümlünün belirlenen süre içinde şube müdürlüğü veya büroya başvurması hâlinde, Sağlık Bakanlığınca belirlenen sağlık kurumuna sevk yazısı yazılarak, sanık veya hükümlünün beş gün içinde bu kuruma başvurması istenir. Sağlık kurumunca yapılan tetkik ve muayene sonucu, bağımlı olmayanların hakkında takip programı hazırlanarak sanık veya hükümlüye bildirilir. Ayrıca programın bir örneği şube müdürlüğü veya büroya gönderilir. Yapılan tetkik ve muayene sonucunda bağımlı olduğu anlaşılanlar ise, sağlık kurumunca madde bağımlılığı tedavi merkezine sevk ederek, durumu şube müdürlüğü veya büroya bildirir. Sanık veya hükümlü üç gün içinde madde bağımlılığı tedavi merkezine başvurur. Şube müdürlüğü veya büroca sanık veya hükümlünün sevk olunan madde bağımlılığı tedavi merkezine başvurup başvurmadığı takip edilir.

Tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin başlama tarihi, sanık veya hükümlünün sağlık kurumuna sevk edildiği tarihtir. Hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilen sanık veya hükümlüye rehberlik etmek üzere tayin edilen rehber ⁵⁸⁷ tarafından, değerlendirme formu ve madde kullanım listesi çerçevesinde sanık veya hükümlünün uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasının nedenleri, etki ve sonuçları hakkında ayrıntılı değerlendirme yapılarak on gün içinde denetim planı hazırlanır.

Rehber denetim planı doğrultusunda; tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin uygulama süresince sanık veya hükümlüyü uyuşturucu veya uyarıcı maddenin

⁵⁸⁷) 5237 sayılı Kanunun 191 inci maddesi gereğince tedavi ve denetimli serbestlik veya denetimli serbestlik kararlarının yerine getirilmesi sırasında öncelikle şube müdürlükleri ve bürolarda görevli denetim görevlisi rehber olarak görevlendirilir. Bulunmaması veya yeterli olmaması halinde rehber, ilgili kurum ve kuruluşlarca görevlendirilir.

Şube müdürlüğü veya büroda yeterli sayıda denetim görevlisi bulunmaması hâlinde; aile veya çocuk mahkemelerinden, Adalet Bakanlığınca bağlı ceza infaz kurumlarından, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne bağlı resmî kuruluşlardan, Millî Eğitim Bakanlığınca bağlı resmî ve özel eğitim kurumlarından, Sağlık Bakanlığınca bağlı resmî kuruluşlardan, üniversitelerden, yerel yönetimlerden, bu konuda faaliyet gösteren kanunla kurulmuş dernek ve vakıflardan, sosyolog, öğretmen, sosyal çalışmacı, psikolog, özel eğitim uzmanı, pedagoğ, psikolojik danışman veya çocuk gelişimcisi rehber olarak görevlendirilir.

Rehberin şube müdürlüğü veya büro dışından görevlendirilmesi hâlinde, kendisine şube müdürlüğü veya büroca rehberlik görevinin konusuna göre, sanık veya hükümlüye uygulanacak program, hazırlanacak değerlendirme formu, denetim planı, gözden geçirilmiş denetim planı, denetim raporunun düzenlenmesinin usul ve esasları hakkında bilgi verilir. Ayrıca sanık veya hükümlünün iletişim bilgileri bildirilir.

(3) Çocuklara rehberlik hizmeti verecek rehberin görevlendirilmesinde çocuklara hizmet veren kurum ve kuruluşlar ile diğer kurum ve kuruluşlarda çocuklarla çalışanlara öncelik tanınır.

kullanılmasının etki ve sonuçları hakkında bilgilendirir, kişiye sorumluluk bilincinin gelişmesine yönelik olarak öğütte bulunur ve yol gösterir; kişinin gelişimi ve davranışları hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenler. Rapor, şube müdürü veya büro tarafından mahkemeye iletmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

TCK m.191/3 e göre hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilen kişi belirlenen kurumda uygulanan tedavinin ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmakla yükümlüdür. Yönetmelik m. 83/7 de sanık veya hükümlünün sağlık kurumunca belirlenen tedavi programına uyup uymadığı, şube müdürlüğü veya büro ile rehber tarafından her zaman denetleneceği düzenlenmiştir.

Tedavi sona erdikten⁵⁸⁸ sonra sağlık kurumu tarafından gönderilen rapor, sanık veya hükümlü hakkında düzenlenecek denetim raporu ile birlikte mahkemeye iletmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

TCK m.191/4 de tedavi süresince devam edilen denetimli serbestlik tedbirine tedavinin sona erdiği tarihten itibaren bir yıl süreyle devam edileceği düzenlenmiştir⁵⁸⁹. Denetimli serbestlik tedbirinin uygulanma süresinin uzatılmasına karar verilebilir. Ancak bu durumda süre üç yıldan fazla olamaz. Sağlık kurumunca bildirilen tedavinin tamamlandığı tarih, devam edecek olan denetimli serbestlik tedbirinin başlangıç tarihidir.(Yönetmelik m.83/9)

588 Yönetmelik m. 83/11 e göre, Tedavinin bittiği tarih;

a) Madde bağımlısı olmayanların Sağlık Bakanlığınca belirlenen sağlık kurumu tarafından hazırlanan takip programının tamamlandığına ilişkin düzenlenen,

b) Madde bağımlısı olanlar hakkında madde bağımlılığı tedavi merkezi tarafından hazırlanan tedavi programının tamamlandığına ilişkin düzenlenen,

c) Sağlık Bakanlığınca belirlenen sağlık kurumları tarafından yapılan tetkik ve muayene sonucu bağımlı olmadığı anlaşılan ayrıca takibe de gerek görülmeyenler hakkında düzenlenen, rapor tarihidir

⁵⁸⁹ Tedavi tamamlandıktan sonra devam eden denetimli serbestlik tedbiri süresince, şube müdürlüğü veya büroca gerekli görülmesi hâlinde sanık veya hükümlü, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmadığının tespit edilmesi için sağlık kurumuna sevk edilebilir. Sanık veya hükümlünün Sağlık Bakanlığınca belirlenen sağlık kurumuna sevk yazısı yaz(12) Tedavi tamamlandıktan sonra devam eden denetimli serbestlik tedbiri süresince, şube müdürlüğü veya büroca gerekli görülmesi hâlinde sanık veya hükümlü, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmadığının tespit edilmesi için sağlık kurumuna sevk edilebilir. Sanık veya hükümlünün Sağlık Bakanlığınca belirlenen sağlık kurumuna sevk yazısı yazılarak beş gün içinde bu kuruma başvurması istenir.(Yönetmelik m.83/11)

Tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranan kişi hakkında tedbire dava devam ederken karar verilmiş olması halinde davanın düşmesine karar verilir, tedbire cezaya karar verildikten sonra infazının ertelenerek karar verilmiş olması halinde ceza infaz edilmiş sayılır.(TCK m.191/5-191/7)

Tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin ihlalini halini düzenleyen Yönetmelik m.84'e göre, Sağlık kurumuna sevk tarihinden itibaren beş gün içinde sağlık kurumuna başvurmaması, denetim planına uymadığının şube müdürlüğü veya büro tarafından tespit edilmesi, belirlenen tedavi programına uymadığının sağlık kurumunca bildirilmesi veya tedavi tamamlandıktan sonra devam eden denetimli serbestlik tedbiri süresince uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığının tespit edilmesi hâlinde, sanık veya hükümlü şube müdürlüğü veya büro tarafından denetim planına uyması yönünde uyarılır, gerekli görüldüğünde gözden geçirilmiş denetim planı hazırlanır. Uyarıya rağmen denetim planına uyulmaması halinde, kayıt kapatılarak evrak mahkemeye iletilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Ayrıca durum ilgili sağlık kuruluşuna bildirilir.

Tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uymayan kişi hakkında dava devam ederken karar verilmiş olması halinde davaya devam edilerek hüküm verilir, cezaya karar verildikten sonra karar verilmiş olması halinde ceza derhal infaz edilir (TCK m.191/5-191/7)

IX-SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma kabul etme veya bulundurma suçunun cezası iki yıla kadar hapis cezası olduğundan görevli mahkeme sulh ceza mahkemesidir. Ceza verilmeden tedavi ve güvenlik tedbirine hükmedilse de 5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yetkileri Hakkında Kanununun 10. Madde hükmü gereği davaya bakmak sulh ceza mahkemesinin görev alanına girmektedir⁵⁹⁰.

⁵⁹⁰ “Kullanmak için uyuşturucu madde bulunduran sanık M.V hakkında.....asliye ceza mahkemesinde yapılan yargılama sonunda.....5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanununun 10. Maddesi

Kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçu ile uyuşturucu madde imal ve ticareti suçlarının birlikte görölmesi halinde görevli mahkeme ağır ceza mahkemesidir⁵⁹¹.

Yetkili Mahkeme CMK m. 12 uyarınca suçun işlendiği yer mahkemesidir. Davanın görölmesi sırasında uygulanacak yargılama usulü genel hükümlere göre belirlenir⁵⁹²

hükümüne göre; atılı suça ilişkin davaya bakmak görevi sulh hukuk mahkemesinin görev alanı içerisinde bulunmakta ise de, mahkemece iddianamenin kabulüne karar verilmiş olması ve 5271 Sayılı CMK'nın 6. maddesi hükmü karşısında görevsizlik kararı verilmemiş olması yasaya uygundur..." Y. 10 CD. 05.02.2007, 2006/4298-2007/1018, Kurt Ş.-Kurt E., s.222.

⁵⁹¹ Kurt Ş.-Kurt E., s.222

⁵⁹² Kurt Ş.-Kurt E., s.222

SONUÇ

Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler sorunu tüm dünyayı tehdit eden ciddi bir sorun haline gelmiştir. Özellikle organize suç örgütlerinin uyuşturucu ticaretini yapmaları, uyuşturucu madde kaçakçılığının her aşamasını organize etmeleri meseleyi daha da vahim hale getirmekte, sentetik uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin gün geçtikçe sayı ve çeşit olarak artmaları konuyu denetlemeyi zorlaştırmaktadır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin tıp alanında kullanılması bu maddelerin üretimi ve kullanımının tamamen yasaklanmasına engel olmaktadır. Bu nedenle gerek uluslararası alanda gerekse ulusal mevzuatta bu maddelerin kullanımının tıbbi ve bilimsel amaçlarla sınırlanmasını sağlamak için düzenlemeler yapılmaktadır. Bu konuda başlıca uluslararası sözleşmeler daha önce yapılan sözleşme ve protokolleri tek sözleşmede toplayan Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi, sentetik uyuşturucu maddelere ilişkin düzenlemeleri içeren 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ve Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Sözleşmedir.

Türkiye uluslararası sözleşmelere taraf olmuştur. Türk mevzuatında uluslararası sözleşmelere taraf olmasının getirdiği yükümlülüklerle ve Anayasadan kaynaklanan yükümlülüklerle uygun olarak uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin yasadışı ticaretinin kullanımının önüne geçebilmek için çeşitli düzenlemeler yapılmıştır.. Doğal uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin ekimi ve tıbbi ve bilimsel amaçlarla ihracı ve ithali özel kanunlarla düzenlenmiş ve aykırılıklar yaptırıma bağlanmıştır. 5237 Sayılı TCK'nın 188-192. maddelerinde uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin suçlar düzenlenmiştir. TCK'daki düzenleme; uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti(m.188), uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma(m.190) ve kullanmak için uyuşturucu ve uyarıcı madde satın alma kabul etme ve bulundurma(m.191) fiillerini üçlü bir ayrıma tabi tutularak suç olarak düzenlenmiştir. Tüzel kişiler hakkında uygulanacak güvenlik tedbirleri (m.189) ayrıca düzenlenmiştir. TCK m.188 ve 191 de düzenlenen suçlar yönünden etkin pişmanlık hali özel olarak düzenlenmiştir.

5237 Sayılı TCK da uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçu 765 Sayılı ETCK'daki düzenlemeye paralel olarak düzenlenmiştir. Ancak bazı noktalarda ETCK dan ayrılmıştır. 765 Sayılı TCK da örgüt faaliyeti çerçevesinde uyuşturucu madde ticareti yapmak müstakil bir suç olarak düzenlenmişti. Ancak 5237 Sayılı ETCK da suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmiştir. Örgüt kurma suçu TCK da m.220'de düzenlenmiştir. Mevcut düzenleme karşısında örgüt faaliyeti kapsamında uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapılması durumunda fail hem TCK m.188 ve m.220 den dolayı ayrı ayrı cezalandırılacak hem de ceza m.188/5 gereği arttırılarak verilecektir. Uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları tüm insanlığı tehdit eden ciddi bir suçlar olarak kabul edilse de gerek TCK m.220 deki gerekse m.188deki cezaların ağırlığı dikkate alındığında failin her ikisinden ayrı ayrı cezalandırılmasının üstelik cezanın arttırılarak verilmesinin oranlılık ilkesiyle bağdaştığı söylenemez.

765 Sayılı ETCK döneminde uyuşturucu madde imal ve ticareti kapsamında suç konusundan kaynaklanan ağırlaştırıcı nedenler arasında LDS'nin sayılmamış olması eleştirilmişti. Ancak yeni düzenleme de eskisine sadık kalınmış TCK m.188/4 de suç konusu maddenin eroin, kokain, morfin, baz morfin olması ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmiş en az bu maddeler kadar tehlikeli olan LDS ağırlaştırıcı nedenler arasında sayılmamıştır. Bu konuda düzenleme yapılarak LDS nin madde kapsamına alınması yerinde bir düzenleme olacaktır.

5237 Sayılı Kanunda etkin pişmanlık halinin düzenlendiği TCK m.192. maddenin 3. fıkrasında suçun haber alınmasından sonra ”.....suçun meydana çıkmasına fail ve diğer suç ortaklarının yakalanmasına” hizmet ve yardım eden failin cezasının indirileceği düzenlenmiştir. . Madde metninde “ve” bağlacı kullanılması doktrinde, failin etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için hem suçun meydana çıkmasına hem de fail ve diğer suç ortaklarının yakalanmasına yardım etmesinin gerekli olup olmadığı konusunda tereddütlere ve farklı yorumlara neden olmaktadır. Hükmün konuluş amacı da dikkate alınarak yapılacak bir düzenleme ile bu konunun açıklığa kavuşturulması yerinde olacaktır. Ayrıca 765 Sayılı ETCK dan farklı olarak TCK m.190 da düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde

kullanılmasını kolaylaştırma suçu etkin pişmanlık hükmünün kapsamı dışında bırakılmıştır. Etkin pişmanlık hükümlerinin düzenleniş amacına uygun olarak TCK m.190 daki suçun ayrıca TCK m.188/7 de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan maddenin ithal, imal, ihraç, satışı, satın alınması, nakli, depolanması suçunun da kapsama alınması yerinde olacaktır.

5237 Sayılı TCK da kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde kabul edilmesi, satın alınması ve bulundurulması suçuna yönelik önemli değişiklikler yapılmıştır. 765 Sayılı ETCK da suçun maddi unsurunu madde kullanılması ve bulundurulması oluşturmaktaydı. 5237 Sayılı TCK da kullanma değil kullanma amacıyla satın alma kabul etme ve bulundurma suçun maddi unsurunu oluşturmaktadır. 5237 Sayılı TCK ile getirilen en önemli değişiklik madde kullanıcıları hakkında tedavi tedbirine karar verilebilmesi için iptila derecesinde bağımlılık şartının kaldırılmış olmasıdır. Yeni düzenlemeyle fail madde kullanmıyorsa hakkında denetimli serbestlik tedbirine kullanıyorsa tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine hükmedilir. Tedavi tedbirine başvurulması için maddenin bir kez dahi kullanılmış olması yeterlidir. ETCK da düzenleme ciddi eleştirilere uğramaktaydı. Yeni düzenleme, madde kullanıcılarını hasta olarak kabul edip ve tedavi edilerek topluma yeniden kazandırılması gerektiği şeklindeki çağdaş ceza hukuku anlayışına uygundur. Ancak düzenleme bazı yönleriyle eksiktir. TCK m.191/2'ye göre dava devam ederken fail hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine hükmedilebilir. TCK m.191/5'e göre failin tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranması halinde hakkında açılan davanın düşmesine karar verilir; tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine aykırı davranması halinde ise davaya devam olunarak hüküm verilir. CMK m.223 de güvenlik tedbirine karar verilmesi hüküm olarak kabul edilmiş olduğundan bu durumda davanın sona ermesi gerekmektedir. Ancak TCK m.191/5 deki düzenleme nedeniyle dava derdest olarak kalacak ve tedbire aykırılık halinde aynı davaya devam olunarak karar verilecektir. Bu durum kanunlar arasında çelişkiye neden olmakta olup yapılacak bir düzenlemeyle gözden geçirilmesi yerinde olacaktır.

Çalışmamızda uyuşturucu ve uyarıcı maddeler konusunu ceza hukuku boyutuyla incelemeye çalıştık. Ancak konu çok boyutlu olup uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti ve kullanımıyla etkin bir şekilde mücadele edilebilmesi için uluslararası alanda da işbirliği yapılarak ceza hukuku, sosyolojik, psikolojik, tıbbi, kriminolojik yönlerinin birlikte değerlendirilerek konunun uzmanlarının birlikte çalışma yürütmeleri gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- **Albayrak** Mustafa, “Kenevir Ekme Suçu Üzerine Düşünceler”, Terazi Hukuk Dergisi, Yıl 3, S.18, Şubat 2008, s.141-152.
- **Aldemir** Hüsnü, Yeni Türk Ceza Kanunu ve Kabahatler Kanunu Yorumu, Kartal Yayınevi, Ankara 2005.
- **Akbulut** İlhan, “Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu” İÜHFM, Türkan Rado’ya Armağan Sayısı, C.LV, S.3. 1977, s.111-141,(İÜHFM).
- **Akbulut** İlhan, “Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 76, S.2, 2002, s.407-423,(İstanbul Barosu).
- **Alkan** Necati, “Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları”, Polis Dergisi, Yıl 10, S.40, Ankara 2004, s.291-297.
- **Arslan Çetin-Azizağaoğlu** Bahattin, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Asil Yayın, Ankara 2004.
- **Artuk** Mehmet Emin-**Gökçen** Ahmet-**Yenidünya** Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler II, Yaptırım Hukuku, Seçkin Yayınları , Ankara 2003, (Yaptırım Hukuku).
- **Artuk** Mehmet Emin-**Gökçen** Ahmet-**Yenidünya** A. Caner,5237 Sayılı Kanuna Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Özel Hükümler, Yeniden Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara 2005.
- **Artuk** Mehmet Emin, “Emniyet Tedbirleri”, Ceza Hukuku Makaleleri, Artuk-Gökçen-Yenidünya, Güven Kitap Kırtasiye, İstanbul 2002, s.127-174.

- **Bakıcı Sedat**, “Uyuşturucu Madde Suçları”, Adalet Dergisi, Yıl 75, S.6, Kasım-Aralık 1984, s.1567-1591.
- **Bayraktar Köksal**, Tartışmalar, Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında Türk Ceza Kanununun 50 Yılı ve Geleceği Sempozyumu, İstanbul 1977 (Tartışmalar)
- **Bayraktar Köksal**, “Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti”, İÜHFM, C. LI, S.1-4, İstanbul1985, s.45-64. (Suç Siyaseti)
- **Bayraktar Köksal**, “Türk Ceza Kanununda Kamu Düzeni, Kamunun İtimadı ve Kamunun Selameti Aleyhine İşlenen Cürümler”, Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK’nın 50 Yılı ve Geleceği Sempozyumu, Sermet Matbaası, İstanbul 1977, s. 593-621. (Kamunun Selameti)
- **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, C. 23, Milliyet Yayınları, İstanbul 1992.
- **Centel Nur**, “Uyuşturucu Madde Kullanma ve Bulundurma Suçu” Nuri Çelik’e Armağan, C.1, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 2001, s.147-192.
- **Centel Nur-Zafer Hamide-Çakmut Özlem**, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 3. Baskı,Beta Yayım, İstanbul 2005.
- **Çağatay Mustafa**, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanan Sanık Hakkında Tedaviye ve Denetimli Serbestlik Tedbirine Karar Verilmesinde Hakimin Takdir Hakkı”, Terazi Hukuk Dergisi, Yıl.3, S.27, Kasım 2008, s.93-101.
- **Çakmut Yenerer Özlem**, “Türk Ceza Kanununa Göre Uyuşturucu Madde Kullanımının Yasal Sonuçları ve İptila Halinde Verilecek Hüküm” Çetin Özek Armağanı, İstanbul 2004, s.225-238.

- **Çınar** Ali Rıza, “Yeni Türk Ceza Yasasında Cezalar” Kazancı Dergisi, S.5, Ocak 2005, s.43-65.
- **Donay** Süheyl-**Kaşıkcı** Mahmut, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2004.
- **Demirbaş** Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2005(Ceza Genel).
- **Demirbaş** Timur, İnfaz Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2003 (İnfaz).
- **Derdiman** R. Cengiz, “Uyuşturucu İle Mücadelede Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Polis Dergisi, Yıl 9, S. 36, Ankara 2003, s.475-481.
- **Dönmezer** Sulhi, “Uyuşturucu ve Tutku Yapan Maddeler Konusunda Avrupa Mukayeseli Mevzuatında Yeni Gelişmeler” İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayını, Kubalı’ya Armağan, Yıl 8, S.11, 1974, s.189-216 (Mukayeseli Mevzuat)
- **Dönmezer** Sulhi, Tartışmalar, Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK’nın 50 Yılı ve Geleceği Sempozyumu, Sermet Matbaası, İstanbul 1977, s.635-636.(Tartışmalar).
- **Erem** Faruk, Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler, C.III, Seçkin Yayınları, Ankara 1993.
- **Erman** Barış, Ceza Hukukunda Tıbbi Müdahalelerin Hukuka Uygunluğu, Seçkin Yayınları, Ankara 2003.

- **Günel** Yılmaz, Uyuşturucu Madde Suçları, İş Matbaacılık Ve Ticaret, Ankara 1976. (Uyuşturucu)
- **Günel** Yılmaz, “Uyuşturucu Madde Kullanma Suçları”, AÜSBF, C.XXXII, Mart Aralık 1977, No.1-4, s.55-85.(Madde Kullanma).
- **Günay** Erhan, Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, 4. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2007.
- **Güngör Şener- Kınacı** Ali, Öğreti ve Uygulama Boyutu İle Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar, Yetkin Yayınları, Ankara 2001.
- **Gürelli** Nevzat, “Hukuk Açısından İlaç Alışkanlıkları”, İHFM, 1975, C.XLI, S.1-2, s. 1-14.
- **Hafizoğulları Zeki-Özen** Muharrem, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Fail, İsnat Yeteneği, İsnat Yeteneğini Azaltan veya Kaldıran Nedenler”, Polis Dergisi, Yıl 10, S.40, s. 102-114.
- **İnce** Hatice, “Uşak İli E Tipi Ceza İnfaz Kurumundaki Uyuşturucu Madde Kullanmak/Satmaktan Hükümlü ve Tutukluların, Sosyo-Kültürel ve Demografik Özelliklerinin Tespit Edilmesi”, Adalet Dergisi, S.29, 2007, s.338-348.
- **Kangal**, Zeynel T., Tüzel Kişilerin Cezai Sorumluluğu,Seçkin Yayınları, Ankara 2003.
- **Karagöz** Ahmet-**Akdam** Mustafa, “Gençlerde Zararlı Madde Alışkanlıklarının Artış Nedenleri ve Gençliğimizi Uzak Tutmanın Yolları” Polis Dergisi, Yıl 13, S.53 Temmuz-Ağustos- Eylül 2007, s.29-35.
- **Koç** Sermet, “Bilirkişilik ve Adli Tıp Kurumu”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl 17, S. 50, 2004, s.144-151.

- **Koptagel** Günsel, “Uyuşturucu ve Tutku YarATICI Maddeler Kullanımının Sosyo-Psikolojik Dinamizması”, İÜHFMD, Atatürk’e Armağan, C. XLV-XLVII, S.1-4, İstanbul 1982, s.1045-1057.
- **Köroğlu**, Hasan, Türk Mahkemelerinde Bilirkişilik ve Bilirkişilik Kurumu, Seçkin Yayınları, Ankara 2001.
- **Kurt Şahin-Kurt** Ela, Uygulamada Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, Adalet Yayınları, Ankara 2007.
- **Kurt** Keramettin, “Adli Tıp Kurumu”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl 17, S.50, 2004, s. 141.
- **Özbek** Veli Özer, TCK İzmir Şerhi Türk Ceza Kanununun Anlamı, Cilt I Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, Ankara 2006, (TCK İzmir Şerhi).
- **Özbek** Veli Özer, İnfaz Hukuku, Orion Yayınevi, Ankara 2007(İnfaz).
- **Özbek** Veli Özer-**Doğan** Koray, “Zorunluluk Halinin (TCK m.25/2) Hukuki Niteliği”, DEÜHFD, C.9,S.2,2007,s.195-222.
- **Öztürk** Bahri-**Erdem** Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku,Yeni Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Yenilenmiş 11. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2007.
- **Özen** Cahit, Tartışmalar, Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK’nın 50 Yılı ve Geleceği Sempozyumu, Sermet Matbaası, İstanbul 1977, s.630-631.

- **Sağıroğlu** Mustafa, “Koşullu Salıverilme, Mükerrirlik, Özel İnfaz Usulleri, ve Denetimli Serbestlik Sistemi İle İlişkileri”, Adalet Dergisi, Yıl 97, S. 24, 2006, s.101-112.
- **Savaş Vural-Mollamahmutoğlu** Sadık, Türk Ceza Kanununun Yorumu, III. C. Seçkin Yayınevi, Ankara 1999, (III C.).
- **Savaş Vural-Mollamahmutoğlu** Sadık, Türk Ceza Kanununun Yorumu, C.4, Seçkin Yayınları, Ankara 1999, s.5937.
- **Soyaslan** Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2005.
- **Süer** Nuri, Tartışmalar, Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK’nın 50 Yılı ve Geleceği Sempozyumu, Sermet Matbaası, İstanbul, 1977, s.625-629.
- **Tezcan** Durmuş-**Erdem** Mustafa Ruhan-**Önok** R. Murat, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 5. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2007.
- **Tezcan** Durmuş, “Türk Ceza Kanunu’ndaki Değişiklikler Açısından Uyuşturucu Madde Tedarik Suçları”, AÜSBFD, Yılmaz Günel’a Armağan, C.49, No. 3-4, Haziran-Aralık 1994, s.429-437.(Günel’a Armağan).
- **Tezcan** Durmuş, “Uyuşturucu Madde Kaçakçılığını Önleme Tedbirleri”, AÜSBFD, C.XXXVII, No.3-4, Eylül Aralık 1982,s.205-215.(Madde Kaçakçılığı).
- **Yavuz** Hakan A., “5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Düzenlenen Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Ruhsatsız Olarak İmal ve Ticaretine İlişkin Suçlar ve Kanunun Yer Bakımından Uygulama Kurallarının Bu Suçlar Yönünden Değerlendirilmesi”, Adalet Dergisi, Yıl 97, S. 23, s.218-243.

- **Yenisey** Feridun, “Uyuşturucu Maddeler Sorununun Ceza Hukuku Yönu”, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl 1983, S.1 Diyarbakır, s.171-191.
- **Yılmaz** Ali, “Uyuşturucu Maddelerin Tarihsel Gelişimi, Uluslararası Çalışmalar ve Ülkemizdeki Yasal Düzenlemeler”, Polis Dergisi, Yıl 9, S. 35, 2003, s.6-10.
- **Yokuş Sevük** Handan, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, Seçkin Yayınları, Ankara 2007.
- **Yurdakul** Muammer, “Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler ve Suçları”, İzmir Barosu Dergisi, Yıl 72, S. 4, Ekim 2007, s.74- 93.
- **Zafer** Hamide, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu”, İlaç Hukuku Sempozyumu, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sağlık Hukuku Sempozyumu, Sempozyum Özel Sayısı, No:2, İstanbul 2007, s.94-125.